

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม

Journal of MCU Social Development

ISSN (Print): 2539-5718, ISSN (Online): 2651-1215

วัตถุประสงค์

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นวารสารที่เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความปริทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัย โดยเน้นสาขาวิชาการพัฒนาสังคม สังคมวิทยา การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความสมบูรณ์ตามรูปแบบเป็นขั้นแรก แล้วจัดส่งผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นๆ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการฯ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศาสตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ), ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพพรหมณี (ประสิทธิ์ พุทฺธมฺรสี), รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรมณเฑียร (ขุนทอง สุวณฺณมโฆ), ผู้ช่วยศาสตราจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตติธโร), รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบลวรรณ ภาวกานันท์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว
 ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ปธานวนิช
 ศาสตราจารย์ สายันต์ ไพรชาญจิตร์
 ศาสตราจารย์ รพีพรรณ คำหอม
 ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตร์เจริญ
 ศาสตราจารย์ ดร.สุวัจฉรา เปี่ยมญาติ
 ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม
 ศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์
 รองศาสตราจารย์ ปาริชาติ วลัยเสถียร
 รองศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวาสดี
 รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม
 รองศาสตราจารย์ ดร.ช่วงโชติ พันธุเวช
 รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย จารุจิตติพันธ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล
 รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ข้าเพชร
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน
 รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม
 รองศาสตราจารย์ ดร.สิริก ภาณุจนสุนทร
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร
 รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส
 รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
 รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ
 รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี มะนะเวศ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย ทองปาน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูโรหิต
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 นักวิชาการด้านโบราณคดี
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยเกริก
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 Stamford University
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
Professor Dr. Surya Prakash	Panjab University India
Professor Dr. W.K. Sarawade	Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, India
Assistant Professor Dr. Ranjay Vardhan	Post Graduate Government College for Girls, India

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาสุเทพ สุพนฺธิโต ผู้ช่วยศาสตราจารย์	นายปิ่นณวัฒน์ งามแสง
อาจารย์ ดาวเหนือ บุตรสีทา	นายอานนท์ นรมาตร

ฝ่ายพิธีจนัอักษร

พระมหาชาติชาย ปญฺญาวชิโร	พระครูสังฆกิจโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชา กัปโก

ฝ่ายแพร่และประชาสัมพันธ์

อาจารย์เดชอุดม แสงบุญ	อาจารย์ จำย่น ลุงเอื้อง
พระอรุณ มหาสุเมโธ	อาจารย์สนธิญาณ รักษาภักดี

ฝ่ายเหรียญก

นางสาวจิราพร อรรถารส	นางสาววิไลวรรณ อิศรเดช
----------------------	------------------------

กำหนดการออกเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน	กำหนดออก เดือนเมษายน
	ปิดรับบทความต้นฉบับ 1 ธันวาคม
ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม	กำหนดออก เดือนสิงหาคม
	ปิดรับบทความต้นฉบับ 1 เมษายน
ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม	กำหนดออก เดือนธันวาคม
	ปิดรับบทความต้นฉบับ 1 สิงหาคม

เจ้าของ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพวิชาชีพสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสาร มจร การพัฒนาสังคม
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพวิชาชีพสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โซน B ชั้น M อาคารเรียนรวม เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8278, โทรสาร : 035-248-000 ต่อ 8279,
086-961-5951, 086-873-5807, 087-736-9945
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD>

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 11-5 ถนนมหาราช แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 โทรศัพท์ 022-218-8922 โทรสาร 026-235-623

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม) ๒๕๖๓ ซึ่งอยู่ในระยะเวลาที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ทำการประเมินคุณภาพวารสารรอบที่ ๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งในการประเมินคุณภาพครั้งนี้ ทุกวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI จะต้องได้รับการประเมินคุณภาพใหม่อีกครั้ง โดยภายหลังการประเมิน จะมีระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารเป็นระยะเวลา ๕ ปี คือ ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า วารสารกลุ่มที่ ๒ และกลุ่มที่ ๓ สามารถขอรับการประเมินได้ใหม่เพื่อปรับกลุ่มคุณภาพ ภายในระยะเวลา ๒ ปี (๒๕๖๔ และ ๒๕๖๕) ดังนั้น กองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพวารสารตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความวิชาการและบทความวิจัย ที่มีผู้เขียนส่งมาอย่างเข้มข้น เพื่อให้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพวารสารให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ กองบรรณาธิการได้ปรับปรุงทั้งตัวรูปแบบและรายละเอียดของเนื้อหาภายในเล่มให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม) ๒๕๖๓ นี้ ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัย จำนวน ๑๐ บทความ คือ (๑) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย พระสมุห์ชัชฌพงษ์ ปญญาอุโธ (เทียมมิตร), พระครูปริยัติกิตติธำรง, กิตติทัศน์ ผกาทอง (๒) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ พฤติกรรมและกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามของผู้บริโภค ผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล โดย กานต์พิชชา งามชุม, ดวงตา สราญรมย์, กรณ์ย์พัฒน์ อัมประเสริฐ (๓) ประชาธิปไตย : กลไกการเสริมสร้างความมั่นคงด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทย - ญูปูน โดย ชัญญูกานต์ คุ่มดี, พระสุริยรัตน์บัณฑิต, เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง (๔) กระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี โดย พระครูไพโรจน์ธรรมคุณ, เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง (๕) การศึกษากระบวนการทัศน์นิพพานในพระพุทธศาสนาตามแนวคิด: การค้นหาความจริงด้วยวิภาววิธี โดย พระครูสุธรรมนาถ ศรีศรีทอง, วรรณวีร์ บุญคุ้ม, พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (๖) การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐกิจศาสตร์ โดย พระคมสัน เจริญวงศ์ (๗) รูปแบบการสร้างความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ โดย พงศ์วัฒน์ คงทรัพย์ (๘) การจัดการเงินและทรัพย์สินของวัด โดย พระใบฎีกาสุนิณะ อนัญชิต (๙) พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศไทย โดย เดช ชูจันทร์ (๑๐) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักการธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดย สุภรัตน์ ศรีพุทธางกูร, ปรีชา ดิลกวุฒิสวัสดิ์, รัตพงษ์ สอนสุภาพ

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความวิชาการและบทความวิจัยที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการศึกษาของประเทศไทย หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณและยินดีน้อมรับไว้เพื่อปรับปรุงวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

รองศาสตราจารย์ ดร.โกณิฏฐ์ ศรีทอง
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

๓

บทความวิชาการและบทความวิจัย :

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์

๑

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Community's Participation in The World Heritage Managment of Historical
Park Ayutthaya Province

พระสมุทรโฆษกพงศ์ ปณณวาทโกศล (เทียมมิตร) Phrasamu Chissanupong Paññāuddho (Thaimmit)

ปิยวรรณ หอมจันทร์ Piyawan Homchan

ดาวเหนือ บุตรสีทา Daonue Bootsita

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ พฤติกรรมและกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์

๙

ด้านความงามของผู้บริโภคผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล

Online Marketing Mix Factors Behavior and Decision - Making Process
of Consumer on Via Digital Channels

กานต์พิชชา งามชุ่ม Karnphitcha Ngamchoom

ดวงตา สราญรมย์ Duangta Saranrom

กรณย์พัฒน์ อัมประเสริฐ Karanpat Imprasert

ประจักษ์ : กลไกการเสริมสร้างความมั่นคงด้านสวัสดิการสังคมแก่

๑๖

ผู้สูงอายุในประเทศไทย – ญี่ปุ่น

Public Private Collaboration: A Mechanism to Strengthen Social
Welfare Security for The Elderly in Thailand – Japan

ชัญญากานต์ คุ่มดี Chanyakarn Khumdee

พระสุธีรัตนบัณฑิต Phrasuthirattanapundit

เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง Aumthip Srithong

กระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

๒๖

The Development of Buddhist Integrated Health Communities in Pathum Thani

พระครูไพโรจน์ธรรมคุณ Phrakru Phairoj Tammakun

เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง Aumthip Srithong

การศึกษากระบวนทัศน์นิพพานในพระพุทธศาสนาตามแนวคิด: การค้นหาคำความจริงด้วยวิธีวิธี A Study of Paradigm of Nibbana in Buddhism According to The Concept: Finding the Truth by Dialectical Method พระครูสุธรรมนาถ ศรีศรทอง Phrakhru Suthammanath Srisorntong วรรณวีร์ บุญคุ้ม Wannawee Boonkhum พระมหาไกรวรรณ ชินหัตติโย Phramaha Kraiwan Chinathattiyo	๓๖
การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ Analysis of Dhamma Principle Towards Promotion of Economics พระคมสัน เจริญวงศ์ Phra Komsan Jalearnwong	๔๖
รูปแบบการสร้างความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ Model of Life Security Creation of Post Employed Workers in The Automotive Industry พงศ์วัณฐ คงทรัพย์ Pongwanat Kongsab	๕๖
การจัดการเงินและทรัพย์สินของวัด Money and Property Management of Temples พระใบฎีกาสุชินนะ อนัญชิต Phrabaidika Suchinna Anijjito	๖๖
พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศไทย Buddhist Economics in the View of Thai Buddhist Monk Scholars เดช ชูจันทร์ Dech Choojanaud	๗๘
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักการธรรมาภิบาลของ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล Good Governance Development Model of the Government Lottery Office สุภรัตน์ ศรีพุทธานกูร Supirath Sriputhangkoon ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์ Preecha Dilokwutthisit. รัตพงษ์ สอนสุภาพ Rattaphong Sonsuphap	๘๗
ภาคผนวก	๙๖
- กระบวนการจัดทำวารสาร มจร การพัฒนาสังคม	๙๗
- หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร การพัฒนาสังคม	๑๐๔
- ระเบียบการส่งต้นฉบับ	๑๐๕
- จริยธรรมการตีพิมพ์	๑๐๙
- แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณาลงวารสาร มจร การพัฒนาสังคม	๑๑๑

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Community's Participation in The World Heritage Management of Historical Park Ayutthaya Province

พระสมุห์ชิษณุพงศ์ ปณฺญาวุฑฺโฒ (เทียมมิตร)

Phrasamu Chissanupong Paññavuddho (Thaimmit)

ปิยวรรณ หอมจันทร์

Piyawan Homchan

ดาวเหนือ บุตรสีทา

Daonue Bootsita

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences. Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการ และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 368 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียวและเปรียบเทียบ ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้มีส่วนร่วมปฏิบัติในการบูรณปฏิสังขรณ์/ดูแลรักษาความสะอาด/การกำจัดวัชพืช/สิ่งกีดขวาง/และความปลอดภัยในอุทยานประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่าท่านมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการในเผยแพร่และจัดงานในกิจกรรมต่างๆ ด้านการจัดการทรัพยากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้ร่วมวางแผนในการแก้ปัญหาอันเกิดจากภัยต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอุทยานประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลจากระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ด้านการได้รับประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.65

3. ด้านการจัดการพื้นที่ ชุมชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านพื้นที่อย่างเต็มที่ ด้านการปกป้อง ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านการปกป้องพื้นที่ ควรจัดให้มีการพบปะกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจด้านนี้อย่างชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านนี้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน, การจัดการพื้นที่มรดกโลก, อุทยานประวัติศาสตร์

Abstract

The objectives of this research paper are: 1) to study the participation of communities in the management of World Heritage historical parks. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2) to study and compare people's opinion level on community participation in the management of the World Heritage Historical Park. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and 3) to study the problem Obstacles and Recommendations on Community Participation in the Management of World Heritage Site. Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park The research was a mixed method. both qualitative research and qualitative research by using in-depth interview with key informants. The number of sample 368 people analyzed the data by percentage. Find the mean and standard deviation. One-way analysis of variance and comparison. The research results are as follows:

1. Community participation in the management of the world heritage site Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province. in the overall picture. was at a high level with an average of = 3.54 when considering each item. it was found that he had participated in the restoration / maintenance / weeding / barrier / and safety In the historical park at the highest level. When considering each item. it was found that he participated in being a committee in publishing and organizing activities in various aspects of resource management at a moderate level. When considering each item. it was found that he had planned to solve problems caused by various threats that would occur in the historical park at the highest level.

2. The results of the comparison of the level of public opinion about community participation in the management of the previously mentioned area. found that the overall picture was at a high level with an average of = 3.52. In the highest level with average = 3.65

3. Problems. obstacles and suggestions about community participation in the management of the world heritage site. Ayutthaya historical park area. The community did not participate. Relevant agencies should allow the community to fully participate in the area management. Protection The community has participated in managing the area protection. Should have a meeting between communities and related agencies to understand this clearly relevant agency should allow the community to fully participate in this area.

Keywords: Community involvement, Management of world heritage areas, Historical Parks

บทนำ

มนุษย์มีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะต่างๆ เช่น การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ ของสมาชิกในสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มนุษย์รู้จักเข้ากลุ่ม จากนั้นก็ขยายออกไปเป็นกลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มญาติ กลุ่มเพื่อนทำงาน และชุมชนใกล้เคียงหรือกลุ่มอาชีพเดียวกันมนุษย์ต้องการมีพรรคพวกเพื่อนฝูง ต้องการ ความรัก การยอมรับความก้าวหน้า ความมีชื่อเสียง มนุษย์ต้องเรียนรู้ในการอยู่ร่วมสัมพันธ์ กันเป็นสังคมและร่วมมือร่วมแรงในการทำงาน เพื่อนำพลังของบุคคลมาเสริมเป็นแรงกลุ่มใน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ (เบญจา อ่อนท้วม, 2531: 62) คนเป็นทรัพยากรอันสูงค่าของสังคมและเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของสังคม สังคมจะอยู่รอด เสื่อมสลายหรือเจริญรุ่งเรืองขึ้นนั้นก็อยู่กับคนและคุณภาพของคนในสังคมเป็น สำคัญ การพัฒนาคนเพื่่อมุ่งให้คนมีคุณภาพนั้นหมายความว่าคุณภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจ และปัญญา (อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง, 2525: 35) เพื่อให้คุณภาพที่จะปรับใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและตนเอง ความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางร่างกายของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกทางอีกทั้งมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่เป็นสัตว์แห่งการเรียนรู้ (Learning Animal) มีศักยภาพในการเรียนรู้ที่สูงกว่าสัตว์โลกชนิดอื่นๆ สามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความสุขการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การพัฒนามนุษย์และชุมชนเพราะการเรียนรู้ทำให้บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจ เพิ่มพูน ทักษะความสามารถในด้านต่างๆ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2534: 13-14)

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้วยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถือเป็นหลักคิดสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาสังคมในทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนได้เป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาและอนาคตของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก เช่นมีประชาชนจำนวนไม่น้อย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนยังเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์เป็นวิธีเดียวของการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์ คือ การทำประชาคมติ รวมทั้งยังเข้าใจไปว่ากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการจัดการหรือแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว ในขณะที่เป้าหมายสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการช่วยป้องกันหรือหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้หากขาดการมีส่วนร่วม (ยุพาพร รูปงาม: 2545) ดังนั้น การพัฒนาความสามารถของบุคคลจำเป็นต้องอาศัยวิธีการรวมกลุ่มให้เป็นพลังที่เข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของคนในชุมชน ความสำเร็จนั้นจะขึ้นอยู่กับกิจกรรมกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มว่าสามารถพัฒนาตนเองได้ (สนธยา พลศรี, 2550: 1) มากน้อยแค่ไหนและมีการให้บุคคลนั้นเป็นคน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ตัดสินใจด้วยเหตุผล สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพการส่งเสริมการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (สุภาภรณ์ อุ้นเมตราจิต, 2526: 79)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้กระจ่างแจ้งและชัดเจน เพื่อนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการทำนุบำรุงชุมชนและอุทยานประวัติศาสตร์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและ
- 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เลือกศึกษากับประชาชนและพระสงฆ์ในในพื้นที่ จำนวน 9 รูป/คน และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ

1) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) ซึ่งได้แก่ เอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยต่างๆ และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชาชนที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีจำนวน 1,480 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เลือกศึกษากับประชาชนและพระสงฆ์ในในพื้นที่ จำนวน 9 รูป/คน และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

สรุปผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.54 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้มีส่วนร่วมปฏิบัติในการบูรณปฏิสังขรณ์/ดูแลรักษาความสะอาด/การกำจัดวัชพืช/สิ่งกีดขวาง/และความปลอดภัย ในอุทยานประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่าท่านมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการในเผยแพร่และจัดงานในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการจัดการทรัพยากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้ร่วมวางแผนในการแก้ปัญหาอันเกิดจากภัยต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอุทยานประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลจากระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.52 ด้านการได้รับประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.65

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดการพื้นที่ ชุมชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านพื้นที่อย่างเต็มที่ ด้านการปกป้อง ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านการปกป้องพื้นที่ ควรจัดให้มีการพบปะกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจด้านนี้อย่างชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านนี้อย่างเต็มที่

อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้มีส่วนร่วมปฏิบัติในการบูรณปฏิสังขรณ์/ดูแลรักษาความสะอาด/การกำจัดวัชพืช/สิ่งกีดขวาง/และความปลอดภัย ในอุทยานประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่าท่านมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการในเผยแพร่และจัดงานในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการจัดการทรัพยากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ท่านได้ร่วมวางแผนในการแก้ปัญหาอันเกิดจากภัยต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอุทยานประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของจักรี รุจิจรเดช (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่บริเวณตลาดคลองสวน 100 ปี เพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีการศึกษาสูงสุดคือ ประถมศึกษา มีครอบครัวแล้ว ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายในตลาดคลองสวน มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองสวน อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน ๑๐๐ ปี อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการเข้าร่วมประชุม ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการจัดงานประจำปีของศาลเจ้าพ่อคลองสวน ด้านการร่วมวางแผน ส่วนใหญ่เคยเป็นคณะกรรมการหรือคณะกรรมการจัดงานประจำปีของศาลเจ้าพ่อคลองสวน ด้านการเข้าร่วมปฏิบัติงาน/สนับสนุนกิจกรรม ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุมสิ่งของในงานประจำปีของศาลเจ้าพ่อคลองสวน ด้านการร่วมติดตามผลและประเมินผล ส่วนใหญ่เคยร่วมประเมินผลเกี่ยวกับการจัดงานประจำปีของศาลเจ้าพ่อคลองสวน ด้านการได้รับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม ส่วนใหญ่เคยได้รับประโยชน์จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดคลองสวน สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพสมรส อาชีพ ภูมิลำเนา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

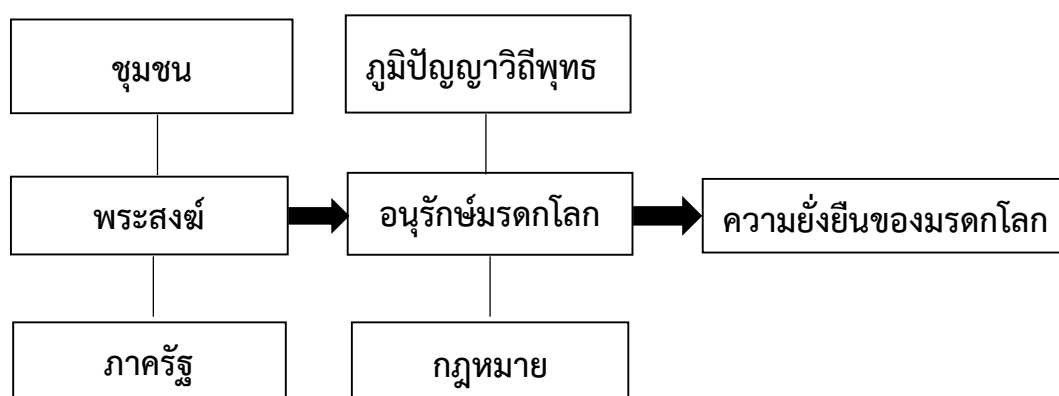
ผลจากระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.62 ด้านการได้รับประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.65 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิวัฒน์ชัย บุญญานุพงศ์ (2544) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” 1) ชาวมอญเริ่มเข้ามาอยู่ที่บ้านเกาะเกร็ดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบอาชีพ ทำเครื่องปั้นดินเผา มีนิสัยรักสงบ เลื่อมใสพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้จากการสร้างวัดขึ้นอย่าง สวยงาม และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ชาวมอญยังชอบงานประเพณี 2) ลักษณะการมีส่วนร่วม

ร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนในกิจกรรมการทำบุญวันสงกรานต์เป็นประจำสูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นประเพณีที่แสดงออกได้ถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และขอพรผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นงานบุญใหญ่ประจำปีของชาวมอญเกาะเกร็ด นอกจากนี้ ยังมีประเพณีงานศพมอญทุกคนจะต้องไปร่วมงานโดยไม่ต้องบอกกล่าว 3) ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนมอญโดยรวม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญยังคงมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมไว้ในท่ามกลางสังคมที่กำลังมีความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ 4) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ อายุ และอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ส่วนการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญที่มีการศึกษา จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนน้อย เพราะอาชีพและวิถีชีวิตที่ทันสมัย

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์โลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดการพื้นที่ ชุมชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านพื้นที่อย่างเต็มที่ ด้านการปกป้อง ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านการปกป้องพื้นที่ ควรจัดให้มีการพบปะกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจด้านน้อยอย่างชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านน้อยอย่างเต็มที่

องค์ความรู้การวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย จากการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

การจัดการพื้นที่มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องประกอบไปด้วยพระสงฆ์ ชุมชนหรือประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ โดยในส่วนหนึ่งของประชาชนนั้นด้านการตัดสินใจนั้น ส่วนมากจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการอนุรักษ์แบบต่างๆ เช่น การทำตามนโยบายของเจ้าอาวาส และของทางรัฐบาลเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนร่วมการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุที่ขึ้นทะเบียนและถาวรวัตถุที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะอนุรักษ์เพื่อเป็นสมบัติของชาติให้ดำรงอยู่และมีความเหมาะสมในการใช้งานโดยไม่ทำลายคุณค่าในด้านการวางแผนซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการบริหารจัดการทุกสิ่งอย่าง ไม่เว้นแม้กระทั่งการอนุรักษ์โบราณสถาน

เมืองมรดกโลก ซึ่งประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลก ส่วนมากไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองมรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์นั้น ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลก ส่วนมากย่อมมีส่วนอย่างมากในด้านผลประโยชน์อันเกิดจากการที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลหรืองานสำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละปีส่วนด้านการติดตามและประเมินผลประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลก ส่วนมากไม่ได้มีส่วนร่วมในด้านนี้โดยชัดเจนเป็นคนธรรมดา เนื่องจากความไม่เข้าใจในระบบการบริหารจัดการของภาครัฐ อันเนื่องมาจากการไม่ประสานงานกันที่ดีมีประสิทธิภาพ ขาดการประสานความร่วมมือกันที่ปรากฏเป็นคนที่ชัดเจน ต้องติดตามว่าได้ปฏิบัติตามแผนที่ได้ประชุมร่วมมือในการอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวและประชาชนที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ ว่าช่วยกันดูแลและประสบผลสำเร็จตามแผนและถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์มากน้อยเพียงใด

ในส่วนของภาคชุมชนหรือประชาชนนั้น อาจจะด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม ทั้งการบุกรุกเพื่อผลประโยชน์ต้องการที่ดินหรือเหตุผลอื่น มีการบุกรุกล้ำพื้นที่เมืองมรดกโลก โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ไม่ได้ลงทะเบียน เกิดความเสี่ยงในหลายด้าน โดยที่ผู้ดูแลใกล้ชิดคือวัดและพระสงฆ์ไม่สามารถจัดการปัญหานี้ได้ ก็ต้องอาศัยอำนาจจากภาครัฐเข้าไปดูแลจัดการซึ่งสามารถใช้วิธีแห่งภูมิปัญญาแนวพุทธ เช่น การตั้งมวลชนทำกิจกรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา ได้แก่ การเจริญพุทธมนต์ เป็นต้น หรือใช้มาตรการทางกฎหมายเข้าไปควบคุมดูแลและจัดการ ก็จะทำให้สามารถผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์เมืองมรดกโลกได้อย่างยั่งยืนและมั่นคงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ควรมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการจัดการเมืองมรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้มีการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนและชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อการจัดการอย่างยั่งยืน

1.2) ควรมีการวางมาตรการในการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการจัดการเมืองมรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยให้มีการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนและชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม

1.3) ควรมีการรณรงค์ในการแต่งตั้งคณะกรรมการรณรงค์เกี่ยวกับจัดการเมืองมรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยให้มีการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนและชุมชน เพื่อเป็นจัดการที่ยั่งยืนสืบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษาต่อในประเด็นการจัดการโบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบบบูรณาการหลักพุทธธรรม

2.2) ควรศึกษาประเด็นการจัดการโบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบบภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม

2.3) ควรศึกษาประเด็นรูปแบบและกระบวนการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

- จักรี รุจิจรเดช. (2550). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี อำเภอบางบัว จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาการบริหารงานท้องถิ่น. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธามินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- เบญจมา อ่อนท้วม. (2531). **กลวิธีในการทำงานเป็นกลุ่ม**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”. **ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2534). **ปรัชญาการพัฒนาชุมชน**. **วารสารพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บางกอกบลิ๊ก.
- วิวัฒน์ชัย บุญญาบุหงศ์. (2544). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านปากเกร็ด อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนธยา พลศรี. (2550). **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุภาภรณ์ อุ๋นเมตราจิต. (2526). **การพัฒนาชุมชนโดยวิธีการศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2525). **การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ พฤติกรรมและกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์
ด้านความงามของผู้บริโภคผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล

Online Marketing Mix Factors Behavior and Decision-Making Process of Consumer on
Via Digital Channels

กานต์พิชชา งามชุม

Karnpithcha Ngamchoom

ดวงตา สราญรมย์

Duangta Saranrom

กรณย์พัฒน์ อิมประเสริฐ

Karanpat Impraser

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

Faculty of Business Administration, Rajapruk University

Email: jetsitanam@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อและกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ t-test, One way ANOVA, และการเปรียบเทียบรายคู่ LSD ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 30 - 39 ปี สถานภาพโสด ระดับชั้นการศึกษาปริญญาตรี อาชีพ เอกชน/รับจ้าง และรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านอารมณ์ออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกระบวนการตัดสินใจซื้อ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการประเมินทางเลือกอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้านอายุ ระดับชั้นการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้านอายุ สถานภาพ ระดับชั้นการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้านอายุ สถานภาพ ระดับชั้นการศึกษา มีกระบวนการตัดสินใจซื้อแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้านอายุ สถานภาพ ระดับชั้นการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : การตลาดออนไลน์, พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อ, กระบวนการในการตัดสินใจซื้อ, ผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล

Abstract

The purpose of this research was to study Personal factors Marketing mix, behavior, and comparison of personal factors with marketing behavior mix and process for making beauty product purchase through digital channels. By using the research instruments as a Questionnaire, the samples were 385 people. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. Hypothesis testing, t-test, One-way ANOVA, LSD pair comparison.

The results of the research showed that Most of the personal factors were female, 30-39 years old, single status, bachelor degree level. Job Private company/General employment Monthly income 20,001 - 30,000 baht Marketing mix factors In overall, at a high level Having considered as the most each aspect of the distribution channel. Next to the price Least product. Purchasing decision, the buying behavior in the overview is at a high level. Most emotional online Followed by the least efficiency of information, continuity. Purchase decision process in overall, at a high level the most in evaluating alternatives Second, the purchase decision Minimal search and test the hypothesis to compare different personal factors with marketing mix factors regarding age, education level, occupation, monthly income Behavior and buying process were different in all aspects at the statistical significance level. of .05

Keywords: Online marketing, Purchasing decision behavior, Purchase decision process, Beauty products through digital channels

บทนำ

ในปัจจุบันสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พบว่า จำนวนสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่ใช่ทุกสื่อจะได้รับความนิยม แต่ที่นิยมมากที่สุดในประเทศไทย ก็คือ YouTube (ร้อยละ 97.1) Facebook (ร้อยละ 96.6) Line (ร้อยละ 95.8) Instagram (ร้อยละ 56) Pantip (ร้อยละ 54.7) Twitter (ร้อยละ 27.6) ตามลำดับ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์กับพฤติกรรมและกระบวนการในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย นักการตลาด รวมถึงผู้ประกอบการ รายใหม่ที่น่าสนใจในธุรกิจตลาดด้านความงาม กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ในการนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางเพื่อประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจ และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปใช้วางแผนพัฒนาธุรกิจผลิตภัณฑ์ด้านความงามต่อไป จากผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560 พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใช้เวลาไปกับการใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงวันหยุดโดยเฉลี่ยต่อวันมากกว่าช่วงวันทำงาน/วันเรียนหนังสือเพียงเล็กน้อยโดยในวันทำงาน/วันเรียนหนังสือใช้เฉลี่ย อยู่ที่ 6 ชม. 30 นาทีต่อวัน และวันหยุดใช้เฉลี่ยอยู่ที่ 6 ชม. 48 นาทีต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่พบว่าใช้เฉลี่ยอยู่ที่ 6 ชั่วโมง 24 นาทีต่อวันเท่านั้น (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ องค์การมหาชน, 2560)

พฤติกรรมของมนุษย์เกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยแบ่งเป็นองค์ประกอบ 5 ส่วนใหญ่ๆ คือ ผู้ส่ง ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางในการส่ง ผู้รับ และผลลัพธ์ของการสื่อสาร (ชญาณิศ จิตรปลื้ม, 2558) ซึ่งช่องทางในการส่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ผู้วิจัยจะได้นำทฤษฎีนี้เป็นแนวทางหลักในการวิจัยศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคตลาดเฉพาะกลุ่ม ทั้งส่วนประสมทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของสินค้าเฉพาะกลุ่มที่มียอดขายสินค้าที่สร้างมูลค่าให้กับผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง ที่มีรูปแบบและพฤติกรรมของผู้บริโภคแตกต่างกัน เพื่อสร้างศักยภาพทางธุรกิจของผู้ประกอบการได้อย่างดี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์กับพฤติกรรมและกระบวนการในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย นักการตลาด รวมถึงผู้ประกอบการ รายใหม่ที่น่าสนใจในธุรกิจตลาดด้านความงาม กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ในการนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางเพื่อประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจ และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปใช้วางแผนพัฒนาธุรกิจผลิตภัณฑ์ด้านความงามต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อและกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางออนไลน์ในประเทศไทย ที่ใช้สื่อดิจิทัลในการเข้าถึงข้อมูลทางการตลาดผ่านสื่อ 3 ประเภท ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ โซเชียลมีเดีย และสื่อเว็บไซต์ เนื่องจากเป็นสื่อ 3 อันดับแรก ที่ผู้บริโภคนิยมใช้บริการค้นหาข้อมูล ทางการตลาดแบบออนไลน์ (Thumb sup, 2013) ซึ่งผู้วิจัย

ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร (Khazanie (1996: 438) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 385 คน

สรุปผลการวิจัย

ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ และกระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ซึ่งมีอายุระหว่าง 30-39 ปี สถานภาพโสด ระดับชั้น การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเอกชน/รับจ้าง มีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท

การรับรู้ความต้องการ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อรักษา บำรุงและเพิ่มความงาม การซื้อผลิตภัณฑ์ความงามเพื่อแก้ไข จุดบกพร่องบริเวณจุดที่มีปัญหา การซื้อผลิตภัณฑ์ความงาม จากคำบอกกล่าวจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก และการซื้อผลิตภัณฑ์จากการโฆษณาในสื่อดิจิทัล

การค้นหาข้อมูล พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ด้านความงาม จากอินเทอร์เน็ต (เฟสบุ๊ก ลาซาด้า ซอปปี้ ฯลฯ) การซื้อ ผลิตภัณฑ์เพื่อรักษา บำรุงและเพิ่มความงาม การหาข้อมูล ด้านความงามจากผู้เชี่ยวชาญ หรือ פרเซ็นเตอร์ และการสอบถามข้อมูลจากเพื่อน ญาติ พี่น้อง

การประเมินทางเลือก พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการเปรียบเทียบราคา จากเว็บไซต์หลายที่เพื่อค้นหาราคาที่เหมาะสม การเลือกเว็บไซต์ที่มีข้อเสนอที่ดีกว่า เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกซื้อ ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนสินค้า ง่ายและสะดวก และให้ความสนใจกับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ออกมาใหม่ๆ เสมอ

การตัดสินใจซื้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางดิจิทัลเป็นประจำเพราะมีราคาถูกกว่าท้องตลาด การซื้อ ผลิตภัณฑ์ด้านความงามจากสื่อดิจิทัลเพราะมีแหล่งผลิตและจำหน่ายที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ ซื้อผลิตภัณฑ์ด้าน ความงามจากสื่อดิจิทัลที่มีการจูงใจด้านการ ลด แลก แจก แถม และการซื้อผลิตภัณฑ์ความงามในสื่อดิจิทัลมี ผลิตภัณฑ์ให้เลือกมากมายตรงกับความต้องการ

พฤติกรรมภายหลังการซื้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลับไปใช้บริการ ที่มีบริการ ลด แลก แจก แถม ทดลองใช้ กลับไปใช้บริการที่มีผลิตภัณฑ์ดี มีคุณภาพและราคาต่ำกว่าร้านอื่น กลับไปใช้บริการที่มีการให้คำแนะนำดี เมื่อเกิดปัญหาในการใช้ผลิตภัณฑ์ และกลับไปใช้บริการเพราะมีผลิตภัณฑ์ให้เลือกหลากหลายและมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนประสมทางการตลาด พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ และ กระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล พบว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล

การรับรู้ความต้องการ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อรักษา บำรุงและเพิ่มความงาม การซื้อผลิตภัณฑ์ความงามเพื่อแก้ไข จุดบกพร่องบริเวณจุดที่มีปัญหา การซื้อผลิตภัณฑ์ความงาม จากคำบอกกล่าวจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก และการซื้อผลิตภัณฑ์จากการโฆษณาในสื่อดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ปัทมพร คัมภีระ (2557)

ศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางผ่านเว็บไซต์เฟซบุ๊ก ผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล ของนักศึกษาหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความต้องการผู้บริโภค เรื่องมีโอกาสที่จะซื้อเครื่องสำอางผ่านเว็บไซต์เฟซบุ๊กเมื่อเครื่องสำอางที่เคยใช้เป็นประจำหมด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก

การค้นหาข้อมูล พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ด้านความงาม จากอินเทอร์เน็ต (เฟซบุ๊ก ลาซาด้า ซีโอปี้ ฯลฯ) การซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อรักษา บำรุงและเพิ่มความงาม การหาข้อมูล ด้านความงามจากผู้เชี่ยวชาญ หรือ פרטנเตอร์ และการสอบถามข้อมูลจากเพื่อน ญาติ พี่น้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาวิจัยของ กัณกร ยั่งยืน (2557) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางทางระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ด้านการค้นหาข้อมูลผู้บริโภคมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางทางระบบอินเทอร์เน็ต ให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลมากยิ่งขึ้น โดยมีการรับข้อมูลข่าวสารจากผู้อื่น และท่านมีแนวโน้มที่จะเชื่อข้อมูลของผู้รู้ทางด้านความงาม หรือบุคคลอื่นที่ใช้ผลิตภัณฑ์ด้านความงามפרטנเตอร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก

การประเมินทางเลือก พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการเปรียบเทียบราคา จากเว็บไซต์หลายที่เพื่อค้นหาราคาที่เหมาะสม การเลือกเว็บไซต์ที่มีข้อเสนอที่ดีกว่า เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกซื้อ ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนสินค้า ย่างและสะดวก และให้ความสนใจกับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ออกมาใหม่ๆ เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ เขม ขวัญ สดดี (2557) ศึกษากระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคชาวไทยต่อการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านเฟซบุ๊ก พบว่า การประเมินทางเลือกเพื่อตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภครับรู้ถึงความต้องการ โดยใช้เวลาเปรียบเทียบราคาระหว่างเว็บไซต์ เพื่อที่จะได้สินค้าที่มีราคาต่ำกว่า ใช้วิธีหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยการหาข้อมูลผ่านเว็บไซต์ที่ให้บริการสืบค้นออนไลน์จนกว่าจะตัดสินใจได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก

การตัดสินใจซื้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางดิจิทัลเป็นประจำเพราะมีราคาถูกกว่าท้องตลาด การซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามจากสื่อดิจิทัลเพราะมีแหล่งผลิตและจำหน่ายที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ ซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามจากสื่อดิจิทัลที่มีการมุ่งเน้นด้าน การ ลด แลก แจก แถม และการซื้อผลิตภัณฑ์ความงามในสื่อดิจิทัลมีผลิตภัณฑ์ให้เลือกมากมายตรงกับความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ชัยวัฒน์ พิทักษ์รักธรรม (2556) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าความงามผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค พบว่า กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ท่านจะซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามจากเว็บไซต์คุณภาพ น่าเชื่อถือเท่านั้น ผู้บริโภคให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

พฤติกรรมภายหลังการซื้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลับไปใช้บริการ ที่มีบริการ ลด แลก แจก แถม ทดลองใช้ กลับไปใช้บริการที่มีผลิตภัณฑ์ดี มีคุณภาพและราคาต่ำกว่าร้านอื่น กลับไปใช้บริการที่มีการให้คำแนะนำดี เมื่อเกิดปัญหาในการใช้ผลิตภัณฑ์ และกลับไปใช้บริการเพราะมีผลิตภัณฑ์ให้เลือกหลากหลายและมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ Taiminen และ Karjaluo (2015) ได้ศึกษาการตลาดด้านความงามผ่านสื่อดิจิทัลสำหรับ SMEs ใน ประเทศฟินแลนด์ พบว่า การเก็บข้อมูลพฤติกรรมภายหลังการซื้อของลูกค้าอย่างเป็นระบบและลดความเสี่ยง เลือกกลับไปใช้บริการเว็บไซต์ที่มีบริการให้คำแนะนำดีตอบคำถามอย่างรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ส่วนประสมทางการตลาด ควรตรวจสอบด้านสินค้ามีตำหนิ ราคา ให้เหมาะสมกับคุณภาพสินค้า ออกแบบเว็บไซต์ให้ใช้งานง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถใช้งานได้ง่ายต่อการสั่งซื้อสินค้า การแจ้งข่าวสารโปรโมชั่นอย่างต่อเนื่อง

1.2) พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ ควรออกแบบสื่อดิจิทัลให้มีการกระตุ้นให้ต้องการซื้อสินค้า โดยสร้างและพัฒนาให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการให้มากที่สุด

1.3) กระบวนการตัดสินใจซื้อ มีการปรับเปลี่ยนสินค้าที่สะดวกและง่าย มีราคาพิเศษ มีสินค้าให้เลือกหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความประทับใจในการใช้บริการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตประสบความสำเร็จให้ในประเทศไทย ในด้านของผู้ประกอบการเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงระบบการทำธุรกิจบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่อไป

2.2) เปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิภาคเพื่อที่จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่แท้จริงว่าปัจจัยใดที่มีผลต่อความต้องการในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้านความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัลที่แท้จริง

2.3) ปัจจัยภายนอก ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองและเทคโนโลยี ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

บรรณานุกรม

- กัณกร ยั่งยืน. (2557). กลยุทธ์ทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางทางอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ปริญวิศว์ ชูเชิด. (2558). ปัจจัยความสัมพันธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์. **การค้นคว้าอิสระ**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (10 เม.ย. 2560). รายงานผล การสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560. แหล่งที่มา : <https://www.etda.or.th/publishing-detail/thailand-internet-user-profile-2017.html>. (10 เมษายน 2560).
- Cohen, J. (1962). The statistical power of abnormal-social psychological research: A review. **Journal of Abnormal and Social Psychology**. 65(3). 145-153.
- Cooper, Donald R. and Pamela S. Schindler. (2006). **Marketing Research**. McGraw Hill International Edition.
- Khazanie, Ramakant. (1996). **Statistics in a World of Applications**. Fourth Edition. New York: USA. Harper Collins College Publishers.
- Richard, M. O., & Chebat, J. C. (2016). Modeling online consumer behavior: Preeminence of emotions and moderating influences of need for cognition and optimal stimulation level. **Journal of Business Research**. 69. 541-553.
- Rovinelli, R.J. (1976). **Methods for Validating Criterion-Referenced Test Items**. Unplblisded Doctoral Dissertation. University of Massachusetts Amherst. The source: https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.co.th/&httpsredir=1&article=4661&context=dissertations_1.
- Thumb sup. (May 9 , 2013) . **Digital Marketing trend 2013** . The source: <http://thumbsup.in.th/2013/05/top-4-digital-marketing-trends-2013/>. Retireved May 9, 2013.

ประชากรรัฐ : กลไกการเสริมสร้างความมั่นคงด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุใน
ประเทศไทย - ญี่ปุ่น

Public Private Collaboration: A Mechanism to Strengthen Social Welfare Security for
The Elderly in Thailand - Japan

ชญญาณันต์ คุ่มดี

Chanyakarn Khumdee

พระสุธีรัตนบัณฑิต

Phrasuthirattanapundit

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง

Aumthip Srithong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Faculty of Humanities and Social Science, Thepsatri Rajabhat University

Email: chanyakarn3636@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทยด้วยกลไกประชากรรัฐ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รวมจำนวน 37 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

นโยบายประชากรรัฐให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้นดังเห็นได้จากโครงการที่ส่งลงมาสู่ภาคปฏิบัติเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและสิ่งที่ได้เพิ่มขึ้น คือ สร้างเสริมการอยู่ร่วมสังคมด้วยความรักความสามัคคีในชุมชน ผลต่อด้านร่างกาย ด้านสาธารณสุข นโยบายประชากรรัฐสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุโดยการปรับสภาพแวดล้อม ห้องสุขาให้ถูกสุขอนามัยและเหมาะสมกับทางกายภาพของผู้สูงอายุ ประเด็นด้านเศรษฐกิจ ซึ่งฝ่ายบริหารใช้ประเด็นเงินงบประมาณสามารถทำให้เกิดการหมุนเวียนในท้องถิ่น โดยมีมุมมองต่อนโยบายประชากรรัฐที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลเพื่อนำมาสู่ภาคปฏิบัติสำหรับแนวทางการเสริมสร้างมั่นคงในการทำงานด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุด้วยกลไกประชากรรัฐนั้นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งคือการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการภาคีเครือข่าย อันได้แก่ เครือข่ายองค์กรภาครัฐ ซึ่งทำหน้าที่กำกับงานในระดับนโยบาย เครือข่ายองค์กรภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการคุณภาพบริการให้เหมาะสม เช่น ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ บ้านพัก และเครือข่ายภาคสังคม เช่น กลุ่มองค์กรชุมชน วัด เครือญาติ เพื่อนบ้าน ที่นับว่าใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด ที่อาจเป็นกลุ่มแรกๆ ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุหรือผู้เดือดร้อนได้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ประชากรรัฐ, สวัสดิการสังคม, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research article has the objectives to propose guidelines to strengthen social welfare security for the elderly in Thailand through the civil state mechanism. It is qualitative research. using documentary research and field research. collecting field data by in-depth interviews and specific group discussion Focus Group Discussion included 37 persons and analyzed descriptive data. The research results were found that:

Guidelines for enhancing stability in driving social welfare work for the elderly in Thailand with a civil state mechanism. The civil state policy gives more importance to the elderly. as can be seen from the projects that have been sent down to the practice more concrete. Resulting in better quality of life and what has been increased is to promote coexistence in society with love and unity in the community Effects on the body Public health Civil state policies can meet the physical needs of the elderly by adjusting the environment. Toilets provide hygienic and physical fit for the elderly. Economic issues in which management uses financial budgeting issues to cause local circulation with a view to the government policy that has been assigned by the government to put into practice as for the way to enhance the stability of social welfare work for the elderly by the civil state mechanism. it is very necessary to work together with the network partners. including the network of government organizations. Which supervises the policy level Private Enterprise Network Which is responsible for managing the quality of services appropriately. such as elderly care centers. residences and social networks such as community organizations. temples. relatives. and neighbors that are closest to the elderly That may be the first group that can provide assistance to the elderly or those in need effectively.

Keywords: Public Private Collaboration, Social Welfare, Elderly.

บทนำ

สวัสดิการสังคมมีรากฐานมาจากความรู้สึกห่วงใยที่คนในสังคมมีต่อเพื่อนมนุษย์ อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเดือดร้อนและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ในระยะเริ่มแรกคำว่า สวัสดิการสังคมยังไม่ปรากฏชัดเจนในสังคมไทย เป็นเพียงความคิดในการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยได้รับอิทธิพลจากตะวันตกในอังกฤษและเยอรมัน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของสวัสดิการสังคมนี้ ซึ่งต่อมา คำว่า สวัสดิการสังคม ดูเหมือนเป็นที่นิยมและนำมาพูดกันมากในกระแสสังคมไทยปัจจุบันโดยเฉพาะรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคเพื่อไทย ซึ่งได้มีโครงการสวัสดิการสังคมในรูปแบบเอื้ออาทรเกิดขึ้นหลายโครงการ และมีโครงการสวัสดิการขนาดใหญ่เช่น โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการแก้ปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการเรื่องทุนการศึกษา สรุปได้ว่า ความหมายของสวัสดิการสังคม หมายถึงระบบการบริการสังคมเพื่อป้องกันแก้ไข และพัฒนาสังคม โดยการจัดบริการดังกล่าวต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเป็นธรรมในสังคม โดยประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสวัสดิการสังคม รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายสวัสดิการสังคมไว้ว่า “สังคมสวัสดิการถ้วนหน้า ในปี 2560” ต้องการให้ประชาชนคนไทยทุกคนได้รับการดูแล และมีสวัสดิการพื้นฐานในเรื่องที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและมีหลักประกัน ทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องจับมือร่วมกันเดินหน้าดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งนโยบายดังกล่าวเกิดจากผลของพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 (ฉบับแรก) และพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) โดยมีสาระสำคัญคือ เป็นกฎหมายแม่บทคุ้มครองและส่งเสริมระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2558: 1)

ภายใต้แนวคิดประชารัฐ ที่รัฐให้ความสำคัญกับประชาชน ชุมชน และเอกชนได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นสังคม และประเทศ โดยในส่วนการกำหนดนโยบายหลัก การกำกับดูแล การส่งเสริมพัฒนา มีภาครัฐที่รับผิดชอบ แนวคิดประชารัฐเป็นการใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง จริงจัง และต่อเนื่อง ในทุกระดับ ภาครัฐและภาคประชาชนร่วมเป็น “ภาคีการพัฒนา” ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กลไก “ประชารัฐ” นี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการในระดับพื้นที่ จึงเป็นกลไกสำคัญที่ร่วมแก้ไขและพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุทั้งในปัจจุบันและในอนาคตระยะยาว ในการสร้างความมั่นคงคือการเสริมสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ โดยภาครัฐมีอำนาจ มีเครื่องมือ บริหารงานในกรอบของกฎหมาย ส่วนภาคเอกชนและภาควิชาการมีองค์ความรู้ ประสบการณ์ ความสำเร็จ เทคนิคการทำงานและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ภาคประชาชนมีพลัง มีความหวังซึ่งต่อไปต้องพัฒนา เป็นสังคมที่มีจิตสำนึกร่วมกัน ประเทศญี่ปุ่น ถือเป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ เพราะมีโครงสร้างการทำงานที่ทุกคนเป็นหุ้นส่วน และมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ผู้จัดทำมีความสนใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน สร้างสรรค์กิจกรรมในกระบวนการพัฒนางานสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยมีรัฐจัดกระบวนการและเป็นเจ้าภาพในโครงสร้างของกระบวนการพัฒนานโยบายดูแลผู้สูงอายุ ภาคประชาชนและภาคีทางสังคมอื่น ๆ มีส่วนร่วมและสนับสนุน ภาคเอกชนและภาค

ธุรกิจสามารถร่วมกับประชาชน ชุมชน และภาครัฐในการมีส่วนร่วมดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 – 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ มีการระบุถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและประสบการณ์ มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต มีการสร้างเสริมและฟื้นฟูสุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพ สร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อสังคมสูงอายุ โดยพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การบริหารทรัพยากรด้านสาธารณสุข การสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ โดยจำแนกการดำเนินงานใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านสุขภาพ ด้านการมีหลักประกันในชีวิต และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายคือให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพสามารถปรับตัวรองรับสังคมสูงอายุและบริบทการพัฒนาในอนาคต และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นี้ยังได้มุ่งเน้นการขับเคลื่อนการดำเนินการพัฒนาทั้งระดับชุมชนและประเทศชาติให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนตามกลไกประชารัฐ โดยส่งเสริมการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ชุมชน รวมทั้งองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันทำให้ผู้สูงอายุของไทยมีความเข้มแข็ง มีสุขภาพที่ดี เป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า มีประสิทธิภาพที่เป็นกำลังผลิตและพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพได้อย่างเหมาะสมกับช่วงวัย ที่เรียกว่า “Active Aging” หรือ “พดุมพลัง” (ปณิธิ บราวน์. 2557 : 97) ซึ่งหมายถึง การให้ความสำคัญต่อสุขภาพของผู้สูงอายุให้ได้เป็นกำลังผลิตที่ไม่เป็นภาระต่อสังคมโดยใช้พลังภูมิปัญญาที่สั่งสมมาของผู้สูงอายุเป็นพลังที่จะช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยรัฐได้พยายามผลักดันระบบสวัสดิการสังคมในรูปของโครงการหลักประกันแบบควบคู่กับการกระจายการทำงานสู่ภาคท้องถิ่นและภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสวัสดิการสังคมมากขึ้น มีรูปแบบที่หลากหลาย การสร้างระบบความมั่นคงทางสังคมให้กับกลุ่มของตนเองในลักษณะของกองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่อาศัยจากการระดมทุนตรงศักยภาพของคนในชุมชนเป็นหลัก กระแสการเปลี่ยนแปลงระบบสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุที่ขึ้นอยู่กับประชาคมต่างๆ และอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐในการขับเคลื่อนสวัสดิการสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

ทั้งนี้ จึงได้กำหนดศึกษาถึงแนวนโยบายและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นซึ่งนับเป็นต้นแบบในการวางระบบและกลไกในการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ที่มีการขับเคลื่อนนโยบายกองทุนสวัสดิการแห่งชาติ และมีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรม คือ ภาครัฐมีการกำหนดนโยบาย ส่วนการกำกับดูแล การสนับสนุน การพัฒนา และส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นความรับผิดชอบขององค์กรระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้มีความรับผิดชอบภารกิจที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชนในระดับท้องถิ่น อีกทั้งการให้ภาคเอกชนพัฒนาธุรกิจเพื่อสนองนโยบายด้านสังคมผู้สูงอายุ ภาครัฐมีการนำทรัพยากรหรือต้นทุนทางสังคมมาใช้ประโยชน์ เช่น นำพื้นที่และอาคารที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาพัฒนาเป็นสถานดูแลผู้สูงอายุโดยการดำเนินงานเป็นของภาคเอกชนที่ทำการประกอบธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ เป็นกลไกการส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม หรือครอบครัวที่เข้ามาร่วมกันเป็นภาคี นับเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเหมาะสมและมีความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงนโยบายและรูปแบบการจัดบริการ หรือการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น เพื่อจะได้แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างความมั่นคงด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุด้วยกลไกประชารัฐ เพื่อจะได้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุให้เหมาะสมตามศักยภาพและประสบการณ์ให้เป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมเท่าเทียมกันในสังคม และได้มีแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้เอื้อต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุที่เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าในการพัฒนาประเทศชาติให้เข้มแข็งจากภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน ตาม

นโยบาย “ประชารัฐ” เพราะการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ต้องเสริมสร้างให้คนมีสุขภาวะที่ดี สร้างเสริมความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งและอุดมสุขแก่ชุมชน รวมถึงเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่เข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทยด้วยกลไกประชารัฐ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ยุทธศาสตร์ นโยบายองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน เพื่อศึกษานโยบายในการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทย-ญี่ปุ่น

2) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยที่ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ยุทธศาสตร์ นโยบายองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน รูปแบบการจัดการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทยและญี่ปุ่น รวมจำนวน 25 ท่าน เพื่อศึกษารูปแบบการจัดบริการและการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทย-ญี่ปุ่น

3) ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) อันประกอบไปด้วย นักวิชาการ นักวิจัย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทนผู้สูงอายุ รวมจำนวน 12 ท่าน เพื่อให้ได้แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทย หลังจากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและพรรณนา

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการตั้งแต่การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล แต่ในขั้นนี้จะได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เรียบเรียงไว้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) ได้ทำการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ, 2555) โดยผู้วิจัยเลือกใช้ 3 เทคนิค คือ 1) เทคนิคต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory Triangulation) 2) เทคนิคต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) 3) เทคนิคต่างแหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation)

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทยด้วยกลไกประชารัฐ

การเตรียมความพร้อมในระดับบุคคล ที่ต้องให้ความสำคัญการเตรียมความพร้อมตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก วัยทำงานเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ซึ่งเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านทัศนคติและพฤติกรรมที่จะสะท้อนไปเป็นศักยภาพ สุขภาพ และความสุขของผู้สูงอายุในที่สุด โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริม 4 H ได้แก่ 1) Heart (จิตใจ/ทัศนคติดี = คนดี) 2) Head (สมองดี = คนเก่ง) 3) Hand (ทำตัวอย่างฉลาด ใช้ชีวิตสมดุล = ลงมือทำอย่างสมดุล) และ 4) Health (สุขภาพกาย/ใจดี) รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการเป็น “ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและมีความสุข” โดยมีสุขภาพ ร่างกาย จิตใจสังคมที่ดีมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ การออม การลงทุนโดยจะเป็นการเตรียมวางแผนการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุตั้งแต่อายุทำงาน

การเตรียมความพร้อมด้านมาตรการเชิงระบบ ที่ต้องมีการสร้างความร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรมด้วยหลัก “บวร” ประกอบด้วย ภาคเอกชน ภาคองค์กรชุมชน และภาครัฐ เพื่อสร้างความมั่นคงในงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านสุขภาพอนามัย ที่ต้องพัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาว พัฒนาศูนย์บริการด้านผู้สูงอายุ จัดทำและรับรองมาตรฐานสถานดูแล และบุคลากรด้านผู้สูงอายุ 2) ด้านการสร้างหลักประกันด้านรายได้ เพื่อสร้างหลักประกันรายได้ในวัยสูงอายุ โดยเร่งระดมการเพิ่มจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยทำงานให้กับ “กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)” 3) ด้านขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ คนไทยในปัจจุบันมีสุขภาพดีและอายุยืน การขยายอายุการทำงานเป็นทางเลือกหนึ่งในภาวะที่มีปัญหาขาดแคลนแรงงานรุนแรงมากขึ้น ผู้สูงอายุที่ทำงานวิชาการหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความชำนาญเฉพาะด้าน ควรได้รับการพิจารณาให้ขยายระยะเวลาเกษียณอายุแล้วแต่กรณีตามความเหมาะสม เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ยังเป็นทรัพยากรที่สำคัญและยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ 4) ด้านการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและคนทุกวัย โดยเฉพาะบริการสาธารณะเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้อย่างสะดวกและปลอดภัยทั้งเด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ คนพิการ 5) ด้านการพัฒนาาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ 6) ด้านการเพิ่มขีดความสามารถและบทบาทขององค์กรบริหารท้องถิ่นในการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

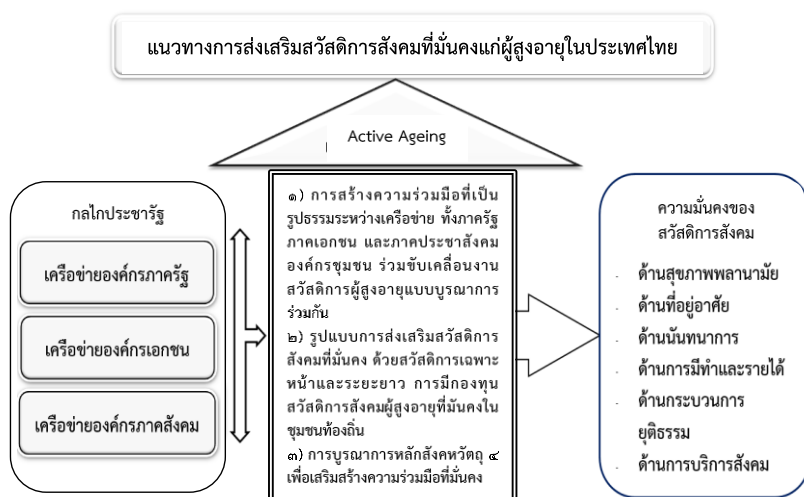
ดังนั้น การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบนแนวคิด “ร่วมคิด ร่วมทำ” โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการดำเนินงานเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยง “ครอบครัว ท้องถิ่น ท้องที่ องค์กรชุมชน และหน่วยงานของรัฐ” ตามแนวคิด “ประชารัฐ” ให้ร่วมกันขับเคลื่อนงานเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยสนับสนุนให้มีระเบียบปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์กรท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการและดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ให้มีการใช้ประโยชน์จากความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการศึกษา วิจัย ค้นคว้า พัฒนาความรู้ และนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องสุขภาพอนามัยด้านสังคม สิ่งแวดล้อมการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุทั้งภายในและภายนอกบ้าน อาทิ ทุ่นยนต์ ช่วยดูแลผู้สูงอายุ อุปกรณ์ป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุ อุปกรณ์เพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน อาทิ ยานพาหนะสำหรับผู้สูงอายุ และสุขภัณฑ์ อุปกรณ์ไฟฟ้าต่าง ๆ ตลอดจนผลิตภัณฑ์อาหารเครื่องดื่มที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในประเทศไทยด้วยกลไกประชารัฐ

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบนแนวคิด “ร่วมคิด ร่วมทำ” โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการดำเนินงานเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ระหว่าง ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยง “ครอบครัว ท้องถิ่น ท้องที่ องค์กรชุมชน และหน่วยงานของรัฐ” ตามแนวคิด “ประชารัฐ” ให้ร่วมกันขับเคลื่อนงานเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยสนับสนุนให้มีระเบียบปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์กรท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการและดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ให้มีการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการศึกษา วิจัย ค้นคว้า พัฒนาความรู้ และนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องสุขภาพอนามัยด้านสังคมสิ่งแวดล้อมการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุทั้งภายในและภายนอกบ้าน อาทิ หุ่นยนต์ช่วยดูแลผู้สูงอายุ อุปกรณ์ป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุ อุปกรณ์เพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวัน อาทิ ยานพาหนะสำหรับผู้สูงอายุ และสุขภาพดี อุปกรณ์ไฟฟ้าต่าง ๆ ตลอดจนผลิตภัณฑ์อาหารเครื่องดื่มนที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ญรช. เพ็ชรประเสริฐ (2546) ที่ได้การวิจัยเรื่อง “สังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ผลสรุปของการศึกษาวิจัยพบว่า สาเหตุแห่งความยากจนมีหลายปัจจัย หลายมิติ แต่เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่า ควรจัดกลุ่มปัจจัยแห่งความยากจนเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. ทักษะชีวิต เป็นทักษะในการมองตน มองโลก ความตั้งใจและความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคว่ามีมากน้อยแค่ไหน 2. การขาดปัจจัยการผลิต 3. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ไม่เสมอภาค 4. สวัสดิการ การขาดสวัสดิการจะทำให้คนจนดำรงชีพด้วยความลำบาก ในส่วนของข้อเสนองานวิจัยได้เสนอว่า การจัดสวัสดิการให้มีประสิทธิผลนั้น จำเป็นจะให้ความสำคัญกับสวัสดิการที่จำเป็นให้กับคนยากไร้ก่อน ซึ่งในบางครั้งไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องของวัตถุปัจจัยเสมอไป สำหรับคนบางกลุ่ม การจัดสวัสดิการด้านสิทธิและการคุ้มครอง ก็เพียงพอแล้ว เช่น แรงงานนอกระบบ (Informal sector) แรงงานต่างด้าว กลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ และการจัดสวัสดิการควรจะเป็นลักษณะของหุ้นส่วนทางสังคม ส่วนหนึ่งเป็นรัฐบาล อีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนตัวที่ไม่ใช่รัฐบาล มีตั้งแต่ธุรกิจ ชุมชน และครอบครัว เรียกว่าให้มีและใช้ทุนทางสังคม เป็นเครื่องมือที่สำคัญในส่วนของชุมชนและครอบครัว เมื่อเกิดการรวมตัวและมีกิจกรรมร่วมกัน โดยการสร้างเครือข่ายร่วมกันแล้วก็สามารถขยายเป้าหมายไปสู่การเน้นการส่งเสริมสุขภาพได้ จึงสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ที่ต้องการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ

องค์ความรู้การวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย (ชัญญากานต์ คุ่มดี: 2563)

โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยแล้ว นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อนโยบายนี้มาก ผู้สูงอายุมีความภูมิใจว่าสามารถพึ่งพาตนเองได้บางส่วน พอที่จะมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเห็นด้วยที่นโยบายประชารัฐด้านนี้ดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจนผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างดีโดยตรงและนำมาใช้ประโยชน์ช่วยในการดำรงชีวิตได้จริง โดยผู้สูงอายุบางส่วนไม่พอใจบ้าง เพราะตนเองเสียสิทธิ์จากนโยบายนี้ ผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ขาดการได้รับข่าวสาร ไม่สามารถบอกความต้องการอย่างแท้จริงแก่ภาครัฐโดยตรงได้ ผู้สูงอายุกังวลว่าอาจจะเกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากนโยบายประชารัฐ ฝ่ายผู้บริหารหรือผู้รับนโยบายไปปฏิบัติคิดว่านโยบายประชารัฐสมควรดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพราะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้น ทั้งด้านการเข้าถึงสังคม เป็นการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ด้านรายได้มีพอเป็นค่าใช้จ่าย รวมทั้งช่วยทางด้านร่างกายลดภาระการทำงานลงบ้างมีเวลาพักผ่อนออกกำลังกาย และมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น

สำหรับเป้าหมายการเสริมสร้างความมั่นคงด้านสวัสดิการสังคมด้วยกลไกประชารัฐนั้น มุ่งการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายที่ร่วมมือกันทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือ ที่ต้องการบริการทางสังคมการให้การศึกษาการส่งเสริมสุขภาพอนามัยการสร้างที่อยู่อาศัยการฝึกอาชีพการประกอบอาชีพการนันทนาการสร้างความสุขให้แก่สมาชิกในชุมชนและกระบวนการยุติธรรมสร้างความมั่นคงใจมั่นคงแก่ชุมชนและสมาชิกในชุมชน เป็นต้น ลักษณะวิธีการในการดำเนินการร่วมกันของเครือข่ายเพื่อให้ได้ มีการดำเนินงานตามที่เป้าหมายระบุไว้เช่นการส่งเสริมการพัฒนาการสังเคราะห์การคุ้มครองการป้องกันการแก้ไขและบำบัดฟื้นฟูเป็นต้นการจัดสวัสดิการทางสังคมดังกล่าว มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาและองค์กรอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายร่วมกันบางแห่งมีการจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อให้เข้าไปดำเนินการเยียวยาและดูแลตามความเหมาะสม เช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรผู้สูงอายุ) เป็นโครงการที่เหมาะสมส่งลงถึงประชาชนรากหญ้า แต่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพราะช่วยผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ช่วยชวนา เกษตรกรและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุมีเวลาและโอกาสรวมกลุ่มพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้นเพราะมีการลดค่าใช้จ่ายบางส่วนลง ลดความเครียด มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้เพิ่มขึ้นแต่ข้อเสียคือ ผู้ที่ได้รับบัตรนั้นไม่ได้เป็นคนจนแท้จริง และบางคนไม่คิดประกอบอาชีพไม่พยายามช่วยเหลือตนเองคิดแต่จะใช้สิทธิตนเองโดยการจะรอเงินช่วยเหลือจากรัฐติดกับดักรอรับความช่วยเหลือ ใช้สินค้าฟุ่มเฟือยเกินจำเป็นไม่

เป็นคนพอเพียง และด้านร้านค้าที่รับชำระค่าสินค้าด้วยบัตรประชาชนจะได้ประโยชน์เกิดการผูกขาด อาจมีการเพิ่มราคาสินค้า บังคับซื้อสินค้าที่ไม่ต้องการเป็นต้น ส่วนร้านที่ไม่สามารถรับบัตรประชาชนก็จะเสียผลประโยชน์และรายได้ เหมือนถูกกีดกันออกมา และโครงการประชารัฐที่ช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยมีการซ่อมแซม สร้างห้องน้ำ ห้องสุขาการปรับเปลี่ยนโถส้วม ปรับปรุงบ้านพักที่อยู่อาศัยที่ทรุดโทรมก็ปรับปรุง และปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยเป็นโครงการที่ดีผู้สูงอายุที่ยากจนต่างยินดีมาก แต่ก็ได้งบประมาณเพียงบางส่วนทำได้ไม่ทั่วถึง และประชาชนก็จะรอให้รัฐมาซ่อมสร้างให้โดยที่ไม่ช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้น และโครงการตลาดประชารัฐเป็นโครงการที่ดีช่วยเพิ่มช่องทางการขายสินค้าให้กับประชาชนเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) องค์กรภาครัฐหรือเครือข่ายภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายที่เน้นการบูรณาการความร่วมมือและสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและสามารถประยุกต์ใช้ฐานข้อมูลรองรับกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

1.2) องค์กรภาคเอกชน หรือเครือข่ายภาคเอกชน ควรมีนโยบายที่ทำให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการที่จะสร้างมาตรฐานในกิจการ เป็นกลไกส่งเสริมสวัสดิการสังคมที่มั่นคงด้านให้บริการที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ

1.3) องค์กรชุมชน หรือเครือข่ายภาคสังคม เช่น ชมรมผู้สูงอายุ องค์กรส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ โรงพยาบาล ควรมีการวางแผนงานที่ชัดเจนในการทำงาน และสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการในการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) การวิจัยเพื่อเสริมสร้างการขับเคลื่อนสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่มั่นคงในระดับชุมชนและสังคม การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุหรือการเตรียมความพร้อมก่อนการสูงอายุในการอยู่ร่วมกับสังคม เช่น อบรมให้ความรู้แก่ครอบครัวและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ จัดอบรมและสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่าย สำหรับอาสาสมัครในพื้นที่ผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุ จัดหาพื้นที่รวมในการตั้งศูนย์ ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนให้กว้างขวางขึ้น ทั้งนี้เพื่อเอื้อให้บุตรหลานสามารถไปทำงานโดยไม่ทอดทิ้งผู้สูงอายุให้อยู่บ้านโดยลำพัง

2.2) การวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชน หรือ บุคคล รองรับผู้สูงอายุและการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ การจัดเตรียมความพร้อมรองรับกับภาวะการเป็นสังคมที่ผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นในมิติต่างๆ เช่น การจัดการด้านการเงินการคลัง การจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากรในท้องถิ่น การจ้างงาน การเกษียณอายุ การประกันสังคม ระบบสวัสดิการ/บริการสังคมต่างๆ การบริการสุขภาพ

บรรณานุกรม

- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและคณะ. (2546). บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณิธิ บราวน์. (2557). “พหุผลลึง: บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุและทุนที่ใช้ในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ”. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**. 31(3).
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2544). “การเกื้อหนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ (พื้นที่ศึกษาภาคใต้)”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ. 2555. **พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). “**แนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อนำไปสู่สังคมสวัสดิการ**”. สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: กรุงเทพมหานคร.
- สินชัย ชี้เจริญ. (2553). “การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมไทย”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ.

กระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี The Development of Buddhist Integrated Health Communities in Pathum Thani

พระครูไพโรจน์ธรรมคุณ

Phrakru Phairojammakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง

Aumthip Srithong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Humanities and Social Science Thepsatri Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน 2) ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 18 คน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1. ประกอบด้วย 1) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตามโครงสร้างและหน้าที่ โดยมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร่วมกันวางแผน ดำเนินการพัฒนา และประเมินผล 2) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะเชิงเครือข่าย เริ่มจากวัด อาสาสมัครสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกันเป็นเครือข่ายก่อให้เกิดการดูแลสุขภาพของชุมชน และ 3) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา

2. ชุมชนต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันระหว่างการดูแลในครอบครัว สถาบัน และ ชุมชน ซึ่งหลักพุทธธรรม ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นแนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่เชื่อมโยงวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม

3. เป็นการพัฒนาสุขภาวะของชุมชนตามหลักภาวนา โดยกายภาวนาทางกายภาพ การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติ เลือกที่จะดูเป็น ฟังเป็น กินด้วย ปัญญา ศีลภาวนาเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับผู้อื่น จิตภาวนา เป็นการทำให้เจริญองกาม ดีงาม เข้มแข็งให้ชุมชนมีความสุขเบิกบาน ปัญญาภาวนา หรือ การพัฒนาปัญญาสำหรับชุมชนจะเกิดได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยสองตัวคือ ปรโตโมหะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและ โยนิโสมนสิการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ปัจจัยทั้งสองเชื่อมโยงสัมพันธ์ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นปัญญาช่วยให้ชุมชนเข้าใจความจริง และอยู่กับความจริงได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ : การพัฒนา, สุขภาวะเชิงพุทธ, ชุมชน

Abstract

This research paper has the objectives of 1) to study the patterns and processes for the development of well-being of the community; 2) to study the integration of Buddhist principles in the community well-being development; Communities in Pathum Thani Province This research is qualitative (Qualitative Research) by studying documents and ideas about research. In-depth Interview, 18 Focus Group Discussion, data analysis and synthesis using content analysis method.:

Presenting the development of the integrated wellness of the community in Pathum Thani Province. It is the development of well-being of the community in accordance with the principles of prayer by physical prayer or physical development in relation to physical Knowing how to use organic consciously chooses to look, listen, eat, eat with wisdom, precepts, prayer that is a complementary relationship with the social environment. Have good behavior in relationships with others Including the not to encroach others. Meditation is the mind to grow, grow, good, strong, happy communities with joy, wisdom, prayer or the development of wisdom for the community to occur. Must rely on two factors, Prato Kosa, which is an external factor and Yonisomanasaksa which is internal factor Both factors are related to the attitudes. Which is wisdom helps the community understand the truth And live happily with the truth.

Keywords: Development, Buddhist Integrated Health, Communities

บทนำ

ปัจจุบันหากพูดถึงเรื่องสุขภาวะ หรือสุขภาพนั้นจะมียอดประกอบอยู่ 4 มิติ ด้วยกัน คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณหรือการรู้คิด (ปัญญา) ทั้งสี่เรื่องไม่ได้แยกกันอยู่เป็นกองๆ แต่ว่าเชื่อมโยงอยู่ในกันและกันทั้งหมด ซึ่งสุขภาวะด้านหนึ่งที่ครอบคลุมและไปเชื่อมโยงกับสุขภาวะในอีกสามมิติ ซึ่งการมีสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งสี่มิติที่กล่าวมาไม่ได้เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเพียงแค่พื้นฐานที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่านั้น แต่มีความสำคัญต่อทุกองค์ประกอบของการที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี เนื่องจากสุขภาวะหรือสุขภาพ ไม่ใช่เรื่องการไม่มีโรคเท่านั้น แต่หมายถึงความถูกต้องเหมาะสมทั้งหมดของมนุษย์และของสังคม ใน พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สุขภาพ” คือภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล “ปัญญา” หมายถึง ความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเพื่อผู้อื่น เมื่อมีการบัญญัติคำว่าสุขภาวะขึ้นมา (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2546 : 79) การนำมิติทางสังคม วัฒนธรรมและศาสนา มาสนับสนุนการดูแลสุขภาพ เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพที่มีการบูรณาการความรู้ดั้งเดิมเข้ากับการบำบัดแผนปัจจุบันผสมผสานกับการแพทย์ทางเลือก ทำให้เกิดเป็นการแพทย์แบบองค์รวมขึ้น (Holistic Medicine) การแพทย์แบบองค์รวมได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ โดยอยู่บนพื้นฐานการพิจารณาองค์ประกอบทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นไปที่การให้ผู้เข้ารับการบำบัดเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัดรักษา Susan Walter ประธาน American Holistic Health Association กล่าวว่า สุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับชีวิตทั้งหมดมากกว่าการเน้นแต่ความเจ็บป่วยหรือการจัดการกับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย โดยพิจารณาที่ “ตัวคนทั้งคน” ความเกี่ยวเนื่องของร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ รวมถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับคน ๆ นั้น และเธอได้เสนอหลักการพื้นฐานของสุขภาพองค์รวมไว้ 5 ประเด็น คือ 1) สุขภาพแบบองค์รวมให้คุณค่าของคำว่า “สุขภาพ” ว่าไม่ใช่เพียงแค่การไม่เจ็บป่วยแต่หมายถึง การปรับ แก้ไข และพัฒนาให้เกิดการมีสุขภาวะที่ดีอย่างต่อเนื่อง 2) สุขภาพของเราจะเป็นแบบเดียวกับวิถีชีวิตของเราที่เป็นอยู่ การเลือกบริโภคสิ่งใดเข้าสู่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จะมีส่วนกำหนดสภาวะสุขภาพกายและใจของบุคคลนั้น ๆ 3) การป้องกันและการส่งเสริมสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญที่สุด หลักการของสุขภาพแบบองค์รวมจะเน้นการพัฒนาระดับการมีสุขภาพดีให้สูงขึ้นเรื่อยๆ โดยให้บทวนพฤติกรรมในแต่ละวันที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ 4) สุขภาพแบบองค์รวมเน้นการให้คุณค่าต่อวิถีการดำรงชีวิต การเรียนรู้และการสร้างความรับผิดชอบให้แต่ละบุคคลได้พยายามดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่สมดุลและสมบูรณ์ 5) เมื่อเจ็บป่วยจะใช้หลักการสุขภาพแบบองค์รวมในการแลกเปลี่ยนเรื่องการรักษาและการดูแลสุขภาพระหว่างหมอและคนไข้ โดยการเยียวยาแบบธรรมชาติ และพิจารณาปัจจัยทั้งตัวคนและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง (ลลิตา ธีระศิริ, 2544 : 4)

ในทุกความหมายและทุกมิติในเรื่องสุขภาวะและการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมดังกล่าว เป็นหลักที่จะวัดผลสุขภาวะด้านต่างๆของการพัฒนาชีวิตว่าได้รับการพัฒนาครบถ้วนหรือไม่ วัดผลได้เช่นเดียวกับการวัดผลเป้าหมายของมรรคมียอดแปดหรือไตรสิกขา โดยใช้หลักพุทธศาสนาด้วยภาวนา 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545 : 371) ภาวนา คือภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา การแพทย์แบบองค์รวมจะมองว่าปัจจัยสำคัญที่สุดในการบำบัดรักษาอยู่ที่ตัวผู้ป่วย และด้วยเหตุที่ความเจ็บป่วยนั้นมิได้เกิดเฉพาะจุดแต่เป็นปัญหาทั้งระบบ การรักษาทั้งระบบได้ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านร่างกาย จิตใจ และ

สังคม เพื่อให้ระบบเกิดดุลยภาพเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นการแพทย์แบบองค์รวมจึงถือบทบาทให้คำปรึกษาทางการแพทย์เป็นบทบาทหลักของแพทย์มากกว่าการบำบัดรักษา (พระไพศาล วิสาโล และสมควร ใฝ่งามดี, 2536 : 45)

การพัฒนาสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้จากการปฏิบัติจริง และมีความสอดคล้องระหว่างการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมตามขั้นตอนที่กำหนดกับการดำเนินงานตามแผนงานกิจกรรมย่อยซึ่งทำไปปรับปรุงไป ทำให้ให้เกิดความยืดหยุ่นเป็นกระบวนการที่พอเหมาะ และมีผลลัพธ์ทำให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกัน ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น อยู่ในระดับดี ซึ่งเป็นผลจากประเมิน สรุปผล สะท้อนผล การบันทึกหลังการปฏิบัติแต่ละครั้ง และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักวิจัย สุขภาวะตำบล ได้มองเห็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และเรียนรู้จากการปฏิบัติในระยะแรก มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งเป็นการก่อตัวของทีมนักวิจัยสุขภาวะระดับตำบล โดยการหนุนเสริมจากภาคี ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกตำบล บ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มตั้งแต่เริ่ม ต้นจนเสร็จสิ้นช่วงเวลาที่กำหนด ถือเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนางานครั้งต่อไป (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547 : 22)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน และนำเสนอการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชน ในจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากผู้วิจัยได้เห็นว่า การพัฒนาการสุขภาวะของชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นกลไกสำคัญของการเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน เพื่อการเรียนรู้และเงื่อนไขหรือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานทางด้านสุขภาวะเพื่อไปพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาสุขภาวะของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี
2. ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน ในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์นักพัฒนา คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำชุมชน และประชาชนทั่วไป เป็นต้น ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพระสงฆ์เป็นต้นแบบในการส่งเสริมสุขภาวะ มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะอย่างต่อเนื่อง และอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกตัวอย่างเจาะจง ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในลักษณะที่เป็นทางการด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูล เชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกตและเครื่องมือการบันทึก เพื่อค้นหาระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน กระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญหาและส่งผลให้ชุมชนอย่างไร อีกทั้งชุมชนควรปฏิบัติอย่างไรในการพัฒนาสุขภาวะของในชุมชน มีปัญหา

และอุปสรรคในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในพื้นที่ และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสุขภาวะของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

1) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตามโครงสร้างและหน้าที่ โดยมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร่วมกันการวางแผนการดูแลสุขภาพชุมชน เป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของชุมชน โดยพิจารณาจากข้อมูลสุขภาพของพื้นที่แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยให้ชุมชนได้ร่วมคิดร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์วิธีการดำเนินงานหรือกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถปฏิบัติได้จริง และใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในการดูแลสุขภาพชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ปฏิบัติการเพื่อดูแลสุขภาพชุมชน เป็นการให้บริการดูแลสุขภาพตามแผนที่วางไว้ โดยมีการทำงานร่วมกับองค์กรชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การประเมินผลการดำเนินงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการประเมินผลตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ขณะดำเนินการ การหลังดำเนินการ ตลอดจนร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุและการดำเนินการแก้ไขหากผลการดำเนินการไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะเชิงเครือข่าย ประกอบด้วย องค์ประกอบของเครือข่าย ผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่าย ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในหลายระดับ หลายภาคส่วน ควรมีการบริหารงานที่โปร่งใส ได้รับการยอมรับ จากทุกฝ่าย และต้องถือเป็นการกิจร่วมกันในการที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ดีขึ้นของประชาชน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจภาพรวมของระบบสุขภาวะ รวมไปถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะช่วยให้ช่วยปรับปรุงการจัดการให้สอดคล้องกับความจริงในแต่ละพื้นที่ วางแผนและกำหนดทิศทางนโยบายในการจัดบริการสุขภาพชุมชน และแก้ไขปัญหาสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน มีการประสานความร่วมมือ สร้างความเป็นเอกภาพขององค์กรที่มีส่วนในการจัดบริการสุขภาพในพื้นที่ บริหาร จัดการให้มีการจัดเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอเป็นไปตามทิศทางนโยบายที่กำหนด จัดหา และร่วมสนับสนุนงบประมาณ โดยมีการบริหารจัดการงบประมาณแบบเครือข่ายก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดูแลสุขภาพให้กับประชาชน

3) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา ด้านร่างกาย มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดูแลสุขภาพเบื้องต้น เป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชน ในชุมชน จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ ประจำปี ร่วมกับชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค ด้านจิตใจ วัดใช้วิธีหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน สังเคราะห์สุขภาพจิตโดยตรง ด้วยการแนะนำให้คำปรึกษาหรือว่าสาธยายธรรมให้ฟัง มีรูปแบบการปฏิบัติธรรม กิจกรรมบำเพ็ญบุญวันสำคัญทางศาสนา ได้รับฟังและน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามากล่อมเกลาคิดใจ ด้านสังคม ก่อให้เกิดพระพุทธศาสนาฟื้นฟูประเพณีเข้าวัดปฏิบัติธรรมวันธรรมสวนะ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา การอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นทั้งในครอบครัว สถานศึกษา ที่ทำงาน ชุมชนและวงสังคมต่างๆ โดยมีความรักใคร่ กลมเกลียว เอื้ออาทรและช่วยเหลือกัน ด้านปัญญา ประชาชนมีความฉลาดทางปัญญาสามารถบูรณาการกิจกรรมของตนเอง

เข้ากับการรักษาสุขภาพของตนเองลดการหมกมุ่นกับความคิดการยึดติดเผชิญความรู้สึกประเชิญปัญหาด้วยตนเองโดยนำหลักพระพุทธศาสนาและคำแนะนำจากชุมชนการสนทนาและการปฏิบัติงาน

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสุขภาพของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ชุมชนต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันระหว่างการรักษาในครอบครัว สถาบัน และ ชุมชน ซึ่งหลักพุทธธรรม ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นแนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่เชื่อมโยงวิธีการดำเนินชีวิตที่ดีงามและถูกต้องตามกฎธรรมชา นำมาซึ่งประโยชน์สุขอันเป็น จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต รูปแบบการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 สำหรับชุมชนสามารถนำหลักภาวนา 4 มาบูรณาการกับรูปแบบกิจกรรม 5 สุข คือ สุขสบายและสุขสนุก กิจกรรมให้รู้จักเลือกใช้ปัจจัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาตนเอง สุขสง่า กิจกรรมให้รู้จักงดเว้นการกระทำที่เป็นโทษ สุขสว่าง กิจกรรมให้รู้จักพัฒนาพฤติกรรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ รู้จักควบคุมพฤติกรรมทางใจ จิตมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม สุขสงบ กิจกรรมให้รู้จักคิดพิจารณา วิเคราะห์ มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง เข้าถึงธรรมชาติของตนเอง ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิถีชีวิตถูกต้องดีงาม ในระดับสูงขึ้นไป คือ การเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต

3. นำเสนอการพัฒนาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี เป็นการพัฒนาสุขภาพของชุมชนตามหลัก ภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา โดยกายภาวนาหรือการพัฒนาร่างกายให้สัมพันธ์กับทางกายภาพ การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติ เลือกที่จะดู เป็น ฟังเป็นกินด้วยปัญญาเสพปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้อย่างฉลาด ไม่มัวเมาหรือลุ่มหลง จะส่งผลให้ชุมชนมีสุขภาพแข็งแรง ส่วนศีลภาวนาหรือการพัฒนาศีล เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่สามารถแสดงออกทางร่างกาย เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น พร้อมกับมีวินัยในการดำรงชีวิต เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การนอนพักผ่อน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสัมพันธ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพชุมชนโดยตรง เมื่อด้านร่างกายได้รับการพัฒนาแล้ว สิ่งที่ควรพัฒนาต่อไปคือด้านจิตใจ จิตตภาวนา เป็นการทำให้เจริญองกาม ดีงาม เข้มแข็ง ให้ชุมชนมีความสุข เบิกบาน การที่ชุมชนจะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อน หลังจากนั้นศรัทธาจะช่วยให้ชุมชนเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิตามมา ทั้งการเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิจะช่วยให้ชุมชนมีจิตใจที่สงบมากยิ่งขึ้น ส่วนปัญญาภาวนาหรือการพัฒนาปัญญาสำหรับชุมชนจะเกิดได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยสองตัว คือ ปรัตติยะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ปัจจัยทั้งสองเชื่อมโยงสัมพันธ์ก่อให้เกิดสมาธิภูมิรู้ ซึ่งเป็นปัญญาช่วยให้ชุมชนเข้าใจความจริง และอยู่กับความจริงได้อย่างมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสุขภาพของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

1) รูปแบบการพัฒนาสุขภาพตามโครงสร้างและหน้าที่ โดยมี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร่วมกันการวางแผนการดูแลสุขภาพชุมชน เป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของชุมชน โดยพิจารณาจากข้อมูลสุขภาพของพื้นที่แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยให้ชุมชนได้ร่วมคิดร่วมวางแผนแก้ไขปัญหากำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์วิธีการดำเนินงานหรือกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถปฏิบัติได้จริง และใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในการดูแลสุขภาพชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ปฏิบัติการเพื่อดูแลสุขภาพชุมชน เป็นการให้บริการดูแลสุขภาพตามแผนที่วางไว้ โดยมีการทำงานร่วมกับองค์กรชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การประเมินผลการดำเนินงาน ผู้ที่

เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการประเมินผลตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ขณะดำเนินการ หลังดำเนินการ ตลอดจนร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุและการดำเนินการแก้ไขหากผลการดำเนินการไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพันธ์ เตชะอธิก และ วินัย วงศ์อาสา (2555) ได้วิจัยเรื่อง สุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข ผลการวิจัยพบว่าผลลัพธ์จากการสร้างเสริมสุขภาวะ สามารถ บรรเทาความทุกข์ทางร่างกายและจิตใจได้บ้าง ด้านสังคม ผู้สูงอายุรู้สึกตนเองมีคุณค่า เกิดความร่วมมือกับ องค์กร เกิดความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น แต่ยังไม่บรรลุผลการพัฒนาสุขภาวะเพื่อความอยู่ดีมีสุข ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานและต้องมีระบบสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชน ท้องถิ่นขยาย กิจกรรม จนนำไปสู่การลดหรือแก้ไขปัญหาทุกข์ภาวะได้อย่างยั่งยืน การสังเคราะห์ความรู้จากกระบวนการ สร้างเสริมสุขภาวะ มีการพัฒนาตัวชี้วัดโดยชาวบ้าน ได้สร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาทุกข์ภาวะ และ ชาวบ้านมีความเข้าใจเรื่องสุขภาพองค์รวมที่เชื่อมโยงกับบริบทของท้องถิ่น มากขึ้นการประยุกต์ใช้แนวคิดการ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ โดยกลไกสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา พบว่า ผู้นำชุมชนมักทำหลาย บทบาทร่วมกัน ไม่ได้แยกแยะบทบาทเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง การมีส่วนร่วมของชุมชนกับ อบต. เริ่มจากการ สร้างความสนใจ ความตระหนัก และต้องการเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีสุขภาวะที่ดี ชุมชนและอบต. เห็น ความสำคัญร่วมเป็นเจ้าของโครงการ อีกทั้งบรรจุข้อบัญญัติงบประมาณ เพื่อดำเนินงาน การสื่อสารสาธารณะ ในชุมชน เกิดแผนที่สุขภาวะ และสื่อพื้นบ้าน เป็นเครื่องมือขึ้นนำการสร้างนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการและ ใช้ เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องสุขภาวะของชุมชนได้ดี

2) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะเชิงเครือข่าย ประกอบด้วย องค์ประกอบของเครือข่าย ผลสัมฤทธิ์ ของความเป็นเครือข่าย ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในหลายระดับ หลายภาคส่วน ควรมีการบริหารงานที่ โปร่งใส ได้รับการยอมรับ จากทุกฝ่าย และต้องถือเป็นภารกิจร่วมกันในการที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ดี ขึ้นของประชาชน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจภาพรวมของระบบสุขภาวะ รวมไปถึง ภาวการณ์เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะช่วยปรับปรุงการจัดการให้สอดคล้องกับความจริงในแต่ละพื้นที่ วางแผน และ กำหนดทิศทางนโยบายในการจัดบริการสุขภาพชุมชน และแก้ไขปัญหาสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน มี การประสานความร่วมมือ สร้างความเป็นเอกภาพขององค์กรที่มีส่วนในการจัดบริการสุขภาพในพื้นที่ บริหาร จัดการให้มีการจัดเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอเป็นไปตามทิศทางนโยบายที่ กำหนด จัดหาและร่วม สนับสนุนงบประมาณ โดยมีการบริหารจัดการงบประมาณแบบเครือข่ายก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดูแล สุขภาวะให้กับประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (2557) ได้วิจัยเรื่อง การ พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัด ขอนแก่นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยการมี ส่วนร่วมของเครือข่าย มีการบูรณาการแนวทางการดูแลสุขภาพองค์รวมตามหลักการพระพุทธศาสนา เข้ากับ หลักการดูแลสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข พร้อมทั้งนำสถานการณ์สภาพปัญหาความต้องการด้านสุขภาพ ของพระสงฆ์ก่อนการพัฒนา ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพ องค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ได้แนวทางการดูแลสุขภาพตามระบบการสาธารณสุขว่าสถานบริการสาธารณสุขได้แบ่งการดูแลออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการ ส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสภาพ

3) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา ด้าน ร่างกาย มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดูแลสุขภาพเบื้องต้น เป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชน ในชุมชน จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ ประจำปี ร่วมกับชุมชนในการสร้าง เสริมสุขภาพป้องกันโรค ด้านจิตใจ วัดใช้วิธี หลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน สังเคราะห์สุขภาพจิตโดยตรง ด้วยการแนะนำให้คำปรึกษาหรือว่า

สาธยายธรรมให้ฟัง มีรูปแบบการปฏิบัติธรรม กิจกรรมบำเพ็ญบุญวันสำคัญทางศาสนา ได้รับฟังและน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาмаกล่อมเกลาจิตใจ ด้านสังคม ก่อให้เกิดพระพุทธศาสนาฟื้นฟูประเพณีเข้าวัดปฏิบัติธรรมวันธรรมสวนะ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา การอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นทั้งในครอบครัว สถานศึกษาที่ทำงานชุมชนและวงสังคมต่างๆ โดยมีความรักใคร่ กลมเกลียว เอื้ออาทร และช่วยเหลือกัน ด้านปัญญา ประชาชนมีความฉลาดทางปัญญาสามารถบูรณาการกิจกรรมของตนเองเข้ากับการรักษาสุขภาพของตนเองลดการหมกมุ่นกับความคิดการยึดติดเพิ่ขีญความรู้ประเซิญปัญหาด้วยตนเองโดยนำหลักพระพุทธศาสนาและคำแนะนำจากชุมชนการสนทนาและการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระธรรมโมลี (2551) ได้วิจัยเรื่อง วิถีชีวิตพฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดตามหลักศาสนาในทางพระพุทธศาสนาถือว่าสุขภาวะหรือสุขภาพ หมายถึง ความสุขสมบูรณ์ของชีวิต ในทางร่างกาย (กายิกสุข) และทางจิตใจ (เจตสิกสุข) โดยองค์ประกอบเหล่านี้แยกเป็น 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ ศีล (สังคมและสิ่งแวดล้อม) และปัญญา โดยการที่ชีวิตของมนุษย์จะเกิดความสุขได้นั้น มิติทั้ง 4 ด้านนี้จะต้องประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสุขภาพของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ชุมชนต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันระหว่างการดูแลในครอบครัว สถาบัน และ ชุมชน ซึ่งหลักพุทธธรรม ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นแนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่เชื่อมโยงวิธีการดำเนินชีวิตที่ดีงามและถูกต้องตามกฎหมายธรรมา นำมาซึ่งประโยชน์สุขอันเป็น จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต รูปแบบการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 สำหรับชุมชนสามารถนำหลักภาวนา 4 มาบูรณาการกับรูปแบบกิจกรรม 5 สุข คือ สุขสบายและสุขสนุก กิจกรรมให้รู้จักเลือกใช้ปัจจัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาตนเอง สุขสง่า กิจกรรมให้รู้จักงดเว้นการกระทำที่ เป็นโทษ สุขสว่าง กิจกรรมให้รู้จักพัฒนาพฤติกรรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ รู้จักควบคุมพฤติกรรมทางใจ จิตมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม สุขสงบ กิจกรรมให้รู้จักคิดพิจารณา วิเคราะห์ มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง เข้าถึงธรรมชาติของตนเอง ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิถีชีวิตถูกต้องดีงาม ในระดับสูงขึ้นไป คือ การเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต) (ป.อ. ปยุตโต) (2540) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาตามความหมายของ พระพุทธศาสนาที่คือภาวนา หมายถึงการทำให้ เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนาซึ่งมีการพัฒนา อยู่ 4 ประเภทคือ 1. กายภาวนาคือ การเจริญกายพัฒนากายการฝึกอบรมให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลาย ภายนอกทางอินทรียทั้งห้าด้วยดีและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณมิให้เกิดโทษให้กุศลธรรม งอกงามให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2. ศีลภาวนาคือการเจริญศีลพัฒนาความประพฤติการฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบ วินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน 3. จิตตะภาวนาคือการเจริญจิตพัฒนาจิตการฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอก งามด้วยคุณธรรมทั้งหลายเช่นมีการเมตตา มีฉันทะขยันหมั่นเพียรอดทนมีสมาธิและสดชื่นเบิกบานเป็นสุขผ่องใสเป็นต้น และ 4. ปัญญาภาวนาคือการเจริญปัญญาพัฒนาปัญญาการฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงรู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะสามารถทำให้ เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์ จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์แก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาความหมายการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้น ต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่างเช่นการพัฒนากายการ พัฒนาจิตการพัฒนาปัญญาเข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่ง สืบจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพอ

3. นำเสนอการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี เป็นการพัฒนาสุขภาวะของชุมชนตามหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนาและปัญญาภาวนา โดยกายภาวนาหรือการพัฒนาร่างกายให้สัมพันธ์กับทางกายภาพ การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติ เลือกที่จะดื่มน้ำ

เป็น ก็นด้วยปัญญา เสพปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้อย่างฉลาด ไม่มัวเมาหรือลุ่มหลง จะส่งผลให้ชุมชนมีสุขภาพแข็งแรง ส่วนศิลปาวนาหรือการพัฒนาศีล เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่สามารถแสดงออกทางร่างกาย เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น พร้อมกับมีวินัยในการดำรงชีวิต เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การนอนพักผ่อน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสัมพันธ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพชุมชนโดยตรง เมื่อด้านร่างกายได้รับการพัฒนาแล้ว สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไปคือด้านจิตใจ จิตตาวนา เป็นการทำให้เจริญงอกงาม ดีงาม เข้มแข็ง ให้ชุมชนมีความสุข เบิกบาน การที่ชุมชนจะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อน หลังจากนั้นศรัทธาจะช่วยให้ชุมชนเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิตามมา ทั้งการเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิจะช่วยให้ชุมชนมีจิตใจที่สงบมากยิ่งขึ้น ส่วนปัญญาวนา หรือการพัฒนาปัญญาสำหรับชุมชนจะเกิดได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยสองตัวคือ ปรโตโฆชะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ปัจจัยทั้งสองเชื่อมโยงสัมพันธ์ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นปัญญาช่วยให้ชุมชนเข้าใจความจริง และอยู่กับความจริงได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต) (2540) กล่าวว่า ภาวนาเวลาใช้เป็นคุณศัพท์เป็นภาวิตะ ภาวิต กาโยผู้มีกายที่ เจริญแล้วหรือฝึกอบรมแล้วภาวิตสโโลผู้มีศีลที่ฝึกอบรมแล้วหรือเจริญแล้วภาวิตจิตโตผู้มีจิตที่ เจริญแล้วหรือมีจิตที่ฝึกอบรมแล้วภาวิตปัญญาผู้มีปัญญาที่ เจริญแล้วหรือปัญญาที่ฝึกอบรมแล้วถ้า เป็น คำนาม 4 อันนี้ก็คือ กายภาวนาคนเป็นภาวิตกาโยตัวการกระทำเป็นกายภาวนา ศีลภาวนาคนเป็นภาวิตสโโลตัวการกระทำเป็นจิตภาวนา จิตภาวนาคนเป็นภาวิตจิตโตตัวการกระทำเป็นจิตภาวนา และปัญญาภาวนาคนเป็นภาวิตปัญญาตัวการกระทำเป็นปัญญาภาวนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่องค์ความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ สอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมในความแตกต่างและหลากหลายของบริบททางสังคมและ วัฒนธรรมให้ประชาชนได้รับทราบ

1.2) ควรบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ร่มเย็น เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน มีความเป็นสปปายะ ควรแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจและประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐตลอดจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามาแลกเปลี่ยน องค์ความรู้

1.3) ควรส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพของประชาชน และค้นหาวิถีที่เหมาะสมต่อการพัฒนา สุขภาพ เพื่อน ำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์และประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเครือข่ายของพระ สังฆาธิการในสังคมไทย

3.2) ควรทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในการพัฒนาสุขภาพเชิงพุทธ บูรณาการแบบยั่งยืนของพระสังฆาธิการในสังคมไทย

3.3) ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสังฆาธิการ ใน สังคมไทย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

บรรณานุกรม

- พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต. (2557). “การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต). (2540). **พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท). (2551). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2545). **พุทธธรรม** (ฉบับเดิม). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- พระไพศาล วิสาโล และสมควร ใฝ่งามดี. (2536). “ป่า: รักษาได้โดยไม่ต้องไล่คน” **พลิกพื้นดินไทยให้เขียวขงุ่ม ทางเลือกใหม่เพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). **เครือข่าย : ความรู้ การจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- ลลิตา อีระศิริ. (2544). **บำบัดโรคด้วยแพทย์ทางเลือก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ริดเดอร์ไคเจสท์ (ประเทศไทย).
- สมพันธ์ เตชะอธิก และวินัย วงศ์อาสา. (2555). “สุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข”. **วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**. 29(2). พฤษภาคม - สิงหาคม.
- สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส). (2546). **สุขภาพทางจิตวิญญาณสู่สุขภาพทางปัญญา**. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.

การศึกษากระบวนทัศน์นิพพานในพระพุทธศาสนาตามแนวคิด: การค้นหาความจริง ด้วยวิภาษวิธี

A Study of Paradigm of Nibbana in Buddhism According to The Concept: Finding the
Truth by Dialectical Method

พระครูสุธรรมนาถ ศรีศรทอง

Phrakhru Suthammanath Srisornotong

วรรณวีร์ บุญคุ้ม

Wannawee Boonkhum

พระมหาไกรวรรณ ชินทติโย

Phramaha Kraiwan Chinathattio

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม

Silpakorn University Sanam Chan Palace Campus, Nakhon Pathom

E-mail: suthammanath@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนทัศน์นิพพานในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนทัศน์นิพพานโดยวิภาษวิธี และ 3) เพื่อสังเคราะห์กระบวนทัศน์นิพพานขึ้นเป็นวิธีระบบ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 26 ท่าน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนทัศน์นิพพานในพระไตรปิฎกภาษาไทย พบว่า 1) นิพพาน หมายถึง ความดับไปแห่งอุปาทานขั้นห้า 2) หลักการของภาวะนิพพาน คือ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล 3) กระบวนการดับเหตุแห่งอุปาทานขั้นห้า คือ กระบวนการดำเนินการให้เข้าถึงนิพพาน 2. วิเคราะห์กระบวนทัศน์นิพพานโดยวิภาษวิธี พบว่า 1) นิพพาน คือ การไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง “ฉัน” กับ “ภาวะที่ฉันเป็น” ในอนาคต 2) หลักการของนิพพาน คือความสัมพันธ์เชิงตรรกะ 3) กระบวนการเข้าถึงนิพพาน คือ กระบวนการที่ไม่เกิดใหม่ในอนาคต รูปแบบกระบวนทัศน์นิพพานที่เป็นวิธีระบบ 3. สังเคราะห์กระบวนทัศน์นิพพานขึ้นเป็นวิธีระบบ พบว่า 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ผลลัพธ์ 5) ข้อมูลย้อนกลับ

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์, นิพพาน, พระพุทธศาสนา, วิภาษวิธี

Abstract

This Research Article Has the Objectives. 1) to Study the Nirvana Paradigm in The Royal Thai Tripitaka. 2) To Analyze the Nirvana Paradigm by Dialectical and 3) to Synthesize the Nirvana Paradigm as A Systematic Method. Which is Qualitative Research Study Documents and Ideas About Research. In-Depth Interview focus group discussion 26 Key Informants, Data Analysis and Synthesis Using Content Analysis Method. The Research Results Were Found That:

1. The Nirvana paradigm in the Thai Tripitaka found that 1) Nirvana means the outage of precedence 5 2) The principle of nirvana is the rational relationship 3) the quenching process of precepts 5 is the process of accessibility nirvana

2. Analyzing the Nirvana paradigm by dialectical methods, it was found that 1) Nirvana is the absence of a relationship between the "I" and "my condition" in the future. Is a logical relationship. 3) The process of reaching Nirvana is a process that does not happen in the future. The Nirvana paradigm model that is a systematic approach.

3. Synthesizing the Nirvana paradigm as a systematic method, it was found that 1) input factors 2) process 3) productivity 4) results 5) feedback data.

Keywords: Paradigm, Nirvana, Buddhism, Dialectical

บทนำ

กระบวนการทัศน์นิพพานในพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาลนั้น ปรากฏในตำราเรียนของพระพุทธศาสนาว่า เมื่อกล่าวถึงนิพพาน คนทั่วไปน่าจะมีความเข้าใจว่าได้แก่ สภาวะใดในระดับหนึ่ง แต่มีใช้คนทุกคนจะเข้าใจเหมือนกัน ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ของการบวชของนักบวชต่างลัทธิินิกายมีต่างกัน เช่น ของศาสนา เช่น เรียกว่าวัตถุประสงค์การบวชว่า ไกวัล (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2529) ซึ่งหมายถึงสามารถหลุดพ้นจากกิเลส หลุดพ้นจากสังสาระ หลุดพ้นจากการเวียนตายเวียนเกิด เมื่อวิญญานหลุดพ้นแล้วอย่างนี้ จะไปอยู่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเอกภาพ ที่เรียกว่า “สัทธสึลา” ตลอดไป ไม่ต้องกลับมาเกิดอีกส่วน “โมกษะ” (หลวงวิจิตรวาทการ, 2523) ซึ่งเป็นจุดหมายของพราหมณ์ก็มีลักษณะคล้ายกัน คือ เมื่อพราหมณ์บรรลุมอกษะ แล้ว วิญญานจะไปรวมอยู่กับ “พรหม” ตลอดไป ไม่ต้องกลับมาเกิดอีก เพราะทั้งพราหมณ์และเซน มองสภาพความจริงว่ามีส่วนประกอบ 2 สิ่ง คือ “สิ่งที่มีสภาวะเที่ยงแท้เป็นนิรันดร์” กับ “สิ่งที่มี สภาวะไม่เที่ยงแท้ ไม่เป็นนิรันดร์” ทั้งพราหมณ์และเซนกล่าวถึงสิ่งที่เรียกว่า “วิญญาน” ว่าเป็น “อัตตา” เป็นสิ่งเที่ยงแท้จริงและเป็นนิรันดร์ พระพุทธศาสนาก็มองสภาพความจริงเป็น 2 ส่วน ตามที่ บัญญัติกันไว้แล้วในสังคัม คือ สภาวะเที่ยงแท้เป็นสภาวะนิรันดร์กับสภาวะไม่เที่ยงแท้เป็นสภาวะไม่ นิรันดร์ และใช้ลักษณะอาการที่เที่ยงแท้ถาวร ที่เป็นสภาวะนิรันดร์นี้ เป็นเครื่องหมายในการกำหนดรู้ สิ่งนั้น ๆ ว่าเป็น “อัตตา” หรือ “ไม่ใช่อัตตา” เมื่อพระพุทธศาสนาได้บัญญัติตามที่สังคัมกำหนดรู้ถึง สิ่งเที่ยงหรือไม่เที่ยงอย่างนี้แล้ว นำเอาเรื่องร่างกายและจิตใจ มาวิเคราะห์ออกเป็นส่วนประกอบย่อย ลงไปอีก แล้วสังเคราะห์สิ่งที่วิเคราะห์ได้ลงในสภาวะจริง 2 อย่าง นั้น ส่วนใดเที่ยงก็สังเคราะห์เข้าใน สภาวะที่เป็นอัตตา ส่วนใดไม่เที่ยงก็สังเคราะห์เข้าในกลุ่มสภาวะที่ไม่ใช่ อัตตา

ผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของพระพุทธศาสนา จะบรรลุภาวะที่เรียกว่า “นิพพาน” ซึ่งมีลักษณะที่กล่าวว่า “ชีนาชาติ” ซึ่งแปลว่า “การเกิดขึ้นไป” คำกล่าวนี้มีส่วนคล้ายกับศาสนาเซน และคำสอนของพราหมณ์ ซึ่งไม่ต้องกลับมาเกิดอีก แต่คำสอนในพระพุทธศาสนาแสดงนิพพานต่าง จาก ไกวัลในศาสนาเซน เพราะไม่ใช่การมีวิญญานที่เที่ยงออกจากร่างกายนี้ไปอยู่ร่วมกับสิ่งที่เที่ยงแท้ นิรันดร์ตลอดไป ความหมายของนิพพานในพระพุทธศาสนาถูกใช้เป็นเครื่องชี้แนวทางการดำเนินการ เพื่อบรรลุถึงภาวะที่ชื่อนิพพานนั้น คำสอนเรื่องแนวทางการดำเนินการเพื่อบรรลุนิพพานในครั้ง พุทธกาลที่ปรากฏในแบบเรียนของพระพุทธประวัติ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2549)

เมื่อได้เห็นปัญหาว่า กระบวนการทัศน์นิพพานในสังคัมของพุทธบริษัทไทยปัจจุบันมีส่วนในกระบวนการทำให้การบรรลุนิพพานเป็นเรื่องยากมาก หากกระบวนการทัศน์นิพพานในพระพุทธศาสนา เปลี่ยนแปรไปในทางที่จะทำให้สามารถบรรลุนิพพานได้จริงและเป็นไปโดยง่าย ชาวพุทธจะสามารถ บอกแก่ผู้อื่นด้วยความภาคภูมิใจในศาสนาที่ตนเคารพนับถือและปฏิบัติตามนี้เป็นคำสอนที่เป็นจริง ปฏิบัติตามแล้วได้ผลจริง และด้วยเหตุที่วิภาวชิ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2534) ได้มีกระบวนการทำให้เกิดการยอมรับร่วมกัน และการสังเคราะห์กระบวนการใหม่ขึ้นใช้ร่วมกันด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรทำการศึกษา กระบวนการทัศน์นิพพานในพระไตรปิฎกตามแนวคิดการค้นหาคำความจริงโดยวิภาวชิวิธีซึ่งเป็นวิธีการที่บอก เหตุผลได้ชัดเจนโดยอาศัยหลักการตั้งข้อสงสัย วิพากษ์วิจารณ์ และสรุปองค์ความรู้ เพื่อสืบค้นองค์ ความรู้เรื่องนิพพาน หลักการและการดำเนินการเพื่อบรรลุนิพพาน ซึ่งจะมีการสังเคราะห์กระบวนการ ทัศน์นิพพานให้เป็นวิธีระบบ ที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นที่ยอมรับของสังคัม เพราะมีความชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถบรรลุนิพพานได้ง่ายขึ้น เสนอแก่สังคัมพุทธ เพื่อว่าพุทธบริษัทจะสามารถปฏิบัติ เพื่อบรรลุนิพพานได้โดยง่าย เมื่อบรรลุนิพพานได้ วิภาวชิที่กล่าวกันว่าคำสอนของครูของเราถูก ผู้อื่น สอนผิดก็จะระงับไป การแก่งแย่งกันว่า การปฏิบัติอย่างนี้เท่านั้นถูกอย่าง

อื่นผิดก็จะระงับไป ส่งผลถึง ความแบ่งเป็นพวกเป็นฝ่ายก็จะระงับไป กระบวนการดำเนินการเพื่อบรรลุนิพพานที่เกิดขึ้นบนฐาน ของความรู้เรื่องนิพพานตรงกัน จะเป็นที่ยอมรับของพุทธบริษัททั่วไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทัศน์นิพพานในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานโดยวิภาษวิธี
3. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานขึ้นเป็นวิธีระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการทัศน์นิพพานในพระพุทธศาสนาตามแนวความคิดการค้นหาคำความจริงโดยวิภาษวิธี” เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการทัศน์นิพพานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง 2) สังเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานจากพระไตรปิฎกโดยวิภาษวิธี (Dialectical Method) และ 3) สังเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานจากวิภาษวิธีขึ้นเป็นวิธีระบบ(System Approach) ในการวิจัยนี้ได้ แบ่งขั้นตอนการดำเนินการไว้ 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้สังเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานจาก วิภาษวิธีขึ้นเป็นวิธีระบบ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการทัศน์ของนิพพานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง ประเด็นที่ศึกษา เป็นการศึกษาเอกสาร กระบวนการทัศน์นิพพานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวงใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความหมายของนิพพาน 2) หลักการเชิงบรรทัดฐานที่ใช้ในการกำหนดสถานะของนิพพาน 3) กระบวนการดำเนินการให้บรรลุนิพพานตามหลักการที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้แบบบันทึกสรุปข้อความ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 1) หนังสือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง 2) หนังสือที่เกี่ยวข้องกับคำอธิบายพระไตรปิฎก การเก็บรวบรวมข้อมูล อ่านทำความเข้าใจ ประเด็นที่กำหนด ในหนังสือพระไตรปิฎก และ บันทึกสรุปความ การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสังเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานจากพระไตรปิฎกโดยวิภาษวิธี วิธีการศึกษา ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินการวิภาษวิธี กำหนดประเด็นวิภาษ ด้วยข้อสรุปจากขั้นตอนที่ 1 ความหมายของนิพพาน หลักการเชิงบรรทัดฐานที่ใช้ในการกำหนดสถานะของนิพพาน กระบวนการดำเนินการให้บรรลุนิพพานตามหลักการที่กำหนดไว้ จัดการสนทนากลุ่ม โดยมีแนวทางการสนทนาแบบวิภาษวิธี ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยอาศัยแนวทางแบบวิภาษวิธี แหล่งข้อมูล ข้อสรุปจากขั้นตอนที่ 1 ใช้เป็นประเด็นวิภาษผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนา เครื่องมือที่ใช้ กระบวนการวิภาษวิธี แบบบันทึกสรุปข้อความการสนทนา เครื่องบันทึกเสียง บันทึกภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เข้าร่วมกิจกรรมที่วัดปลักไม้ลาย จำนวน 15 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิ ในชุมชนศากยะ อินเดีย จำนวน 6 รูป/คน การเก็บรวบรวมข้อมูล เข้าร่วมการสนทนาสรุปข้อความ และ บันทึกภาพ เสียงผู้สนทนา การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานจากวิภาษวิธีขึ้นเป็นวิธีระบบ ประเด็นที่ศึกษา สังเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานเชิงระบบ นำเสนอ กระบวนการทัศน์นิพพานเชิงระบบ วิธีการศึกษา การสังเคราะห์ ความรู้ ตามวิธีเชิงระบบ ตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการทัศน์ แหล่งข้อมูล ข้อสรุปจากขั้นตอนที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ แบบบันทึกสรุปข้อความ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน การเก็บรวบรวมข้อมูล เข้าร่วมการสนทนา สรุปข้อความ การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการทัศน์นิพพานในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง

กระบวนการทัศน์นิพพานในพระไตรปิฎก คือ ความรู้เรื่องความดับทุกข์และกระบวนการดับทุกข์ในอริยสัจธรรมที่ทรงตรัสรู้และแสดงแก่ชนทั้งหลาย สรุปได้ว่า ทุกข์ที่กล่าวไว้ในทุกขอริยสัจนั้นประชุมลงในคำว่าอุปาทานขันธห้า ดังนี้

1) นิพพาน คำว่า นิพพานใช้สื่อความหมายว่าเป็นความดับทุกข์ ซึ่งจะต้องเป็นความดับไปแห่งอุปาทานขันธห้า อธิบายความว่า เพราะเหตุที่พระบรมศาสดาทรงพบว่า ชนทั้งปวงตกอยู่ในกองทุกข์ มีทุกข์เป็นเบื้องหน้าแล้ว หยั่งลงสู่ทุกข์แล้ว ความแก่และความตาย คือ อริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกขอริยสัจ ซึ่งประมวลความทุกข์ทั้งปวงที่กล่าวไว้โดยลักษณะต่าง ๆ ลงในคำว่า อุปาทานขันธห้า ซึ่งหมายถึง ขันธห้าที่ปรารถนาว่าจะมีในอนาคต 2) ทุกขสมุทัยอริยสัจ คือเหตุให้เกิดทุกข์ กำหนดว่า ได้แก่ ตัณหาอันทำให้เกิดในภพใหม่ ซึ่งประกอบด้วยความเพิลิตเพลินยิตในอารมณ์นั้นคือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา 3) ทุกขนิโรธอริยสัจ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ความที่ตัณหาอันทำให้เกิดในภพใหม่นั้นหมดไปโดยไม่มีส่วนเหลือ 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ ข้อปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์หรือกระบวนการดำเนินการเพื่อดับทุกข์ซึ่งเกิดขึ้นแล้วนั้น

2) หลักการนิพพาน คือ หลักการของความสัมพันธ์เชิงเหตุผล อธิบายว่า อริยสัจ 4 ที่พระพุทธองค์แสดงไว้นั้นเป็นหลักเหตุผล ทำให้รู้ว่าสิ่งใดเกิดจากเหตุ สิ่งนั้นทั้งปวงดับเพราะเหตุดับอาการรู้เช่นนี้เรียกในนามว่า “ธรรมจักขุ” หากแสดงเหตุผลแบบอิตถีปัจจุตยา บางครั้งเรียก ปัจจุตยาการ หลักการอิตถีปัจจุตยานี้แสดงโดยอาการที่ความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะที่เกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยแก่กัน ด้วยคำกล่าวว่า เมื่อสิ่งนี้ (เหตุ) มีสิ่งนี้ (ผล) จึงมีเพราะความเกิดขึ้นของสิ่งนี้ (เหตุ) สิ่งนี้ (ผล) จึงเกิดขึ้นเมื่อสิ่งนี้ (เหตุ) ไม่มี สิ่งนี้ (ผล) ย่อมไม่มีเพราะความดับไปของสิ่งนี้ (เหตุ) สิ่งนี้ (ผล) จึงดับไปโดยนัยนี้ทรงแสดงหลักเหตุผลโดยลำดับไป โดยอาการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเหตุให้เกิดผลอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว สิ่งที่เป็นผลนั้นทำหน้าที่เป็นเหตุก่อให้เกิดผลใหม่ต่อไป และผลที่เกิดขึ้นก็เป็นเหตุให้เกิดผลใหม่ เช่นนี้วนไปไม่รู้สิ้นสุดก็ได้หรือกำหนดทิศทางไปสู่ความสิ้นสุดกระบวนการนั้นก็สามารถที่จะทำได้วิธีการแห่งเหตุผลนี้มุ่งสู่ความรู้แบบแจ่มแจ้งละเอียดมากขึ้นทั้งฝ่ายทำให้เกิด หรือฝ่ายทำให้ดับไป กระบวนการแห่งเหตุผลนี้เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท ในการพิจารณาแบบปฏิจจสมุปบาทนี้ ทำให้พระโพธิสัตว์ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ ทำให้สามารถรู้ผลอันจะพึงเกิดขึ้นในอนาคตแม้ไกลได้ หรือรู้ว่าควรทำเหตุอย่างไรเพื่อให้เกิดผลดังประสงค์ การใช้ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเป็นแนวทางกำหนดปัจจัยหลักในการปฏิบัติการแปรปัจจัยนั้นเพื่อให้เกิดเป็นสิ่งที่ประสงค์สะดวกขึ้น ทั้งสามารถแน่ใจได้ว่า สิ่งนั้นเป็นผลที่เกิดจากเหตุจริง ในกรณีนิพพาน เมื่อกำหนดว่า นิพพาน หมายถึง ความดับทุกข์ ซึ่งทุกข์ที่ต้องการดับนี้ได้ระบุชัดเจนว่าได้แก่ อุปาทานขันธห้าใด หากไม่ใช่เหตุผล อาศัยเพียงความเชื่อว่าทุกข์ คือ อาการลำบากกายหรือใจในปัจจุบันที่เห็นอยู่บางอย่าง โดยเฉพาะทุกข์คือความตายด้วยแล้ว การทำให้ทุกข์คือความตายนับดับไป จึงจะชื่อว่านิพพานได้ แต่เนื่องจากไม่สามารถทำให้ความตายหมดไปได้จึงเชื่อว่านิพพานไม่ได้ ถ้าหากพิจารณาชัดเจนแล้วว่า ทุกข์ที่บอกว่า ได้แก่ อุปาทานขันธห้า นั้น หมายถึง ขันธห้าอันใด แล้วการที่จะทำให้ขันธห้านี้ดับไปต้องทำอะไร เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้ต้องไปหาเหตุเกิดและความดับของขันธห้านี้ เมื่อรู้ว่าขันธห้านี้เกิดเพราะเหตุใด ตั้งอยู่ได้เพราะเหตุใด ถ้าเหตุนี้หมดไป ขันธห้านี้ก็จะดับไป จะตั้งอยู่ไม่ได้เพราะเหตุที่จะทำให้เกิดนั้นดับไป การแสวงหาความรู้เพื่อดับอุปาทานขันธห้านี้จะได้ข้อมูลที่ช่วยให้ดับอุปาทานขันธห้านี้ได้จริงเมื่อได้ข้อมูลการดับอุปาทานขันธห้านี้แล้ว สามารถดับอุปาทานขันธห้านี้ ก็ารู้สึกได้ด้วยตนเองว่าอุปาทานขันธห้านี้ดับแล้วหมายความว่า ความทุกข์นั้นดับแล้วจึงรู้สึกได้ว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี หลักการที่เป็นไปในเชิงความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลจึงจำเป็นต้องใช้ในการกำหนดรู้ภาวะของนิพพาน

3) กระบวนการดับเหตุแห่งอุปาทานขันธห้า คือ กระบวนการดับเหตุที่ทำให้อุปาทานขันธห้านี้เกิดขึ้น อธิบายความว่า กระบวนการดำเนินการเพื่อบรรลุทุกข์แม้จะแสดงไว้โดยสรุปเป็นหลักสากลว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการที่ดี การอบรมอริสสิกขา อธิจิตตสิกขาและอริปัญญสิกขาก็ดี โพชนงค์ 7 ก็ดี สติปัฏฐาน 4 ก็ดี พิจารณาธรรมคือขันธห้า หรืออายตนะทั้งหลายว่าเป็นไปตามสามัญญลักษณะก็ดี เจริญพรหมวิหารก็ดี ส่วนมากที่พึงธรรมตามที่พระองค์ทรงแสดงไปโดยลำดับ จึงพิจารณาธรรมตามไปกระแสที่ทรงแสดงเมื่อจบธรรมเทศนาก็บรรลุธรรมก็ดี ทรงประมวลกระบวนการดำเนินการลงในโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ กระบวนการดำเนินการเหล่านั้นแม้จะมีความแตกต่างในรายละเอียดบ้าง เพราะอาศัยหลักการและเหตุผลที่สัมพันธ์กัน จึงกำหนดเป็นวิธีการที่เหมาะสมในแต่ละบริบท แต่ทุกกระบวนการมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การดับอุปาทานขันธห้าที่ปรารถนาว่าจะมีในอนาคตนั้น ดังนั้นกระบวนการดำเนินการเพื่อบรรลุนิพพานจึงหมายถึงความดับอุปาทานขันธห้าดังกล่าว

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานโดยภาษาวีธี

1) นิพพานจากภาษาวีธี คือ ภาวะไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง “ฉัน” อุปาทานขันธห้า” กับ “ความมีอยู่ของฉัน” ในอนาคต อธิบายความว่า เพราะเหตุที่ขันธห้า เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงใช้เรียก ร่างกาย+จิตใจ ของบุคคลทั้งหลาย หรือสัตว์ทุกจำพวก คือทั้งที่เป็นมนุษย์และมีไม่มนุษย์ “ฉัน” จึงสื่อถึงร่างกาย+จิตใจของบุคคลทั้งหลายที่กล่าวแล้วนั้น เมื่อนิพพานได้อาศัยข้อยุติจากการสนทนาว่า ควรใช้แทนคำว่า ทุกขนิโรธ อริยสัจ ซึ่งหมายถึงความดับทุกข์ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้น และการที่ทรงแสดงว่า พรหมจริยา ที่ทรงตรัสรู้นี้เป็นไปเพื่อบรรลุ นิพพาน คำว่านิพพานกับ คำว่าทุกขนิโรธ ต้องเป็นสิ่งเดียวกัน แต่โดยศัพท์ “นิพพาน” แปลว่า “ไม่มีพันธะ” ตามศัพท์ “นิ + พาน” โดย “นิ” แปลว่า “ไม่มี” “พาน” แปลว่า “พันธะ” หากฟังโดยไม่มีพื้นฐานด้านภาษาบาลีก็พอที่จะเชื่อไปตามนั้น แต่ปัจจุบันผู้สนใจพหุภาษาแปลได้ง่ายและจะสงสัยว่า ทุกขนิโรธ อริยสัจ แปลว่า “ความจริงอันประเสริฐ คือความดับทุกข์” กับนิพพานที่แปลว่า “ไม่มีพันธะ” นั้นยังไม่สมเหตุผล หรือสังเคราะห์โดยศัพท์ยังไม่เข้ากัน ด้วยความดับทุกข์คำเดียวพอเข้าใจว่าดับขันธห้า คือจะเป็นการดับกาย + ใจนี้ หรือจะเป็นการดับ กาย + ใจ ในอนาคตก็ตาม ล้วนเป็นดับกาย+ใจนั่นเอง แต่คำว่า ความสัมพันธ์ต้องมีปัจจัยประกอบกันอย่างน้อย 2 อย่างคือ “ฉัน” ที่มีอยู่ กับ “ภาวะที่ฉันเป็นอยู่” ดังที่ปรากฏในคำสอนว่า รูปเป็นทุกข์ แสดงไว้โดยนัยว่า รูปต้องมีอยู่ รูปจึงจะเป็นทุกข์ได้

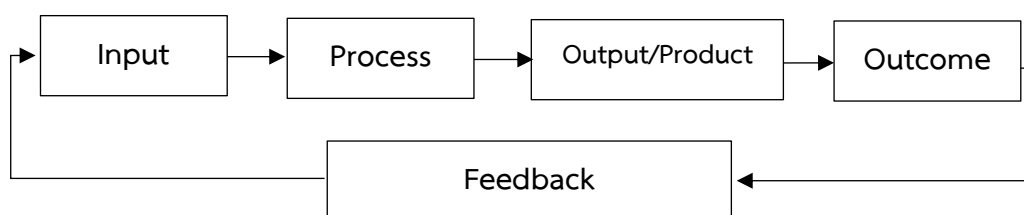
2) หลักการของนิพพาน คือ ความสัมพันธ์เชิงตรรกะ; หากไม่มี “ฉัน” เกิดอีกในอนาคต ด้วยเหตุผลดังกล่าว ความสัมพันธ์ของฉันจะไม่ปรากฏ อธิบายว่า ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่แสดงในพระไตรปิฎกนั้น มุ่งความดับทุกข์ อันได้แก่ อุปาทานขันธห้า เป็นการให้หลักการของเหตุผลบริสุทธิ์ ส่วนคำว่า “ตรรกะ” คำนี้ไม่ใช่ “ตรรกะ” ในความหมายที่ใช้ตามความหมายของคำว่า “วิตก” ในพจนานุกรมไทย ด้วยเหตุที่ วิตกที่เป็นกริยาอาการที่ “เป็นทุกข์ เตือนร้อนใจ” แม้โดยคำนามจะแปลว่า “ความตรึก” ก็ตาม ชักให้แปลว่า “ความตรึกที่ทำให้เตือนร้อนใจ” ซึ่งไม่ใช่ความหมายของหลักตรรกะ ความหมายของตรรกะที่ใช้ในกรณีนี้ เป็นการพิจารณาตามลำดับขั้นตอนของความเป็นเหตุและผลที่มีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการรู้ชัดเจน จึงทำให้มีการกำหนดกรอบในการดำเนินการแก้ปัญหาที่เห็นอยู่โดยภาพรวม เมื่อพบว่ากระบวนการทัศน์นิพพานที่ใช้นิพพานตามความหมายของคำศัพท์ว่า “ไม่มีพันธะ” คือ ไม่มีความสัมพันธ์ที่เจาะจงความสัมพันธ์ระหว่าง “ฉัน” ที่มีอยู่ กับภาวะที่ “ฉัน” ต้องเป็นอยู่ ในกาลที่ระบุไว้ว่าเป็นอนาคตกาล

3) กระบวนการเข้าถึงนิพพาน คือ การดำเนินการเพื่อที่จะไม่เกิดใหม่ในอนาคต อธิบายความว่า เมื่อนิพพาน หมายถึง ภาวะไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง “ฉัน” กับความเป็นอยู่ของ “ฉัน” ในอนาคต ข้อความนี้บ่งบอกใจความสำคัญคือ ความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อกันของเหตุและผลที่มีลักษณะบ่งชี้เจาะจงลงที่ “ฉัน” ซึ่งได้จากคำว่า “อุปาทานขันธห้า” เมื่อหาความมุ่งหมายของคำว่า “อุปาทานขันธห้า” แล้วพบว่า หมายถึงขันธห้าที่

ปรารถนาว่าจะมีในอนาคต ดังนั้นคำว่า “ชั้นห้า” จึงหมายถึงสิ่งที่บุคคลใช้สรรพนามว่า “ฉัน เธอ เขา” เป็นต้น เมื่อ “ฉัน” หมายถึง ภาวะที่เรียกว่า “ชั้นห้า” ซึ่งหมายถึง ร่างกายและจิตใจที่ประกอบเป็นบุคคลต่าง ๆ โดยบุคคลที่ 1 ใช้สรรพนามว่า “ฉัน” เป็นต้น ความเป็นบุคคลที่ 1 จะมีฐานะเป็นอะไรได้บ้าง เช่นเป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง มนุษย์ เทวดา เป็นต้น เมื่อ “ฉัน” มีอยู่ ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เนื่องด้วย “ฉัน” จึงมีได้ ถ้า “ฉัน” ไม่มีความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของ “ฉัน” จึงไม่สามารถมีได้ การไม่มีความสัมพันธ์เช่นนี้ เรียกว่า “นิพพาน” ดังนั้น การกำหนดกรอบการดำเนินการว่า กระบวนการทำให้ “ฉัน” ไม่มีในอนาคตจึงจะต้องตามเงื่อนไข กระบวนการทำให้ “ฉัน” ไม่มีในอนาคตคือกระบวนการทำให้ไม่เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ฉัน” ขึ้นอีกในอนาคต จึงเป็นกระบวนการดำเนินการทำให้เข้าถึงภาวะที่เรียกว่า “นิพพาน” แต่ “ฉัน” ที่ต้องทำให้ไม่มี หรือทำให้หมดไปนี้ หมายถึง ชั้นห้าที่ตั้งความปรารถนาไว้ว่าจะมีในอนาคต แสดงว่า ชั้นห้านั้นจะเกิดขึ้นจริงในอนาคต ยังไม่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ส่วนชั้นห้าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ จึงไม่ใช่อุปาทานชั้นห้าที่กล่าวนั้น ดังนั้นการพยายามละความรู้สึกว่า ชั้นห้าที่เป็นปัจจุบันชั้น เป็นนั่น เป็นนี่ หรือไม่เป็นนั่น ไม่เป็นนี่ ล้วนไม่เกี่ยวกับการทำให้ชั้นห้าที่ปรารถนาว่าจะมีในอนาคตนั้นหมดไปแต่ประการใด การแสดงชั้นห้าว่าไม่เที่ยง เป็นต้น

3. กระบวนทัศน์นิพพานที่เป็นวิธระบบ

วิธระบบเป็นกระบวนการที่อาศัยระบบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในการดำเนินการเพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลการสังเคราะห์กระบวนทัศน์นิพพานจากวิธีวิภาษวิธี นิพพาน หมายถึง การไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง “ฉัน” กับ “ภาวะที่ฉันเป็น” ในอนาคต หลักการของนิพพาน คือ ความสัมพันธ์เชิงตรรกะ กระบวนการเข้าถึงนิพพาน คือ กระบวนการที่ไม่เกิดใหม่ในอนาคต รูปแบบกระบวนทัศน์นิพพานที่เป็นวิธระบบ สรุปตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบกระบวนทัศน์นิพพานที่เป็นวิธระบบ

ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับความดีและไม่ดีของ “ฉัน” ในภพหน้า. กระบวนการ หมายถึง กระบวนการพิจารณาว่าอนาคตจะอันตรายหรือไม่ซึ่งจะทำให้ฉันไม่ต้องการเกิด

ผลผลิต (Process) หมายถึง ความปรารถนาที่จะเกิดในอนาคตนั้นหมดสิ้นไป ผลลัพธ์ หมายถึง ความรู้สึกรู้ว่าการเกิดใหม่สิ้นไป (นิพพาน) ข้อมูลย้อนกลับ หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับ 1. ความดีและไม่ดีของ “ฉัน” ในโลกหน้า 2. ต้องพยายามที่จะรู้ว่าอนาคตเป็นสิ่งที่อันตรายมากเพื่อหยุดความอยากกลับมาเกิด 3. ความปรารถนาที่จะเกิดในอนาคตจะต้องดับไป 4. ต้องรู้สึกรู้ว่าการเกิดใหม่ของฉันสิ้นสุดลงแล้ว อธิบายความว่าเมื่อกำหนดหมายว่าวิธระบบที่จะนำมาใช้เป็นรูปแบบในการสังเคราะห์กระบวนทัศน์นิพพานที่ได้จากวิภาษวิธีนั้นให้เข้ารูปเป็นวิธระบบดังแผนภาพที่กำหนดไว้แล้วนั้น จึงนำความหมายแต่ละประเด็นของกระบวนทัศน์นิพพานที่ได้จากวิภาษวิธีมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เข้าสู่รูปแบบของวิธระบบด้วยเหตุผล

กระบวนการของวิธระบบ (Process) จากข้อมูลย้อนกลับที่บอกให้รู้ว่า ผลผลิตที่เกิดขึ้นคือ ความต้องการที่จะให้ “ฉัน” เกิดขึ้นในภพหน้านั้นดับไป เมื่อไม่มีความต้องการให้ “ฉัน” เกิดในภพหน้า เจตนาคือความปรารถนาที่จะเกิดในภพใหม่ซึ่งเป็นกรรมเพื่อการเกิดใหม่นั้นหมดไป จึงไม่มีกรรมที่ทำให้ “ฉัน” เกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น จึงสังเคราะห์ ความปรารถนาที่จะเกิดในภพเบื้องหน้าหมดไป เข้าในผลผลิตของวิธระบบ

จากการศึกษาข้อมูลย้อนกลับพบว่า ผลลัพธ์ คือ การที่ “ฉันท” ไม่เกิดขึ้นในอนาคต เพราะไม่มีการทำให้ “ฉันท” เกิดขึ้นในอนาคต จึงไม่มี “ฉันท” และความสัมพันธ์กับภาวะใดของ “ฉันท” ในอนาคต จึงรู้สึกนิพพานได้ ดังนั้น จึงสังเคราะห์ ความรู้สึกว่าการเกิดใหม่สิ้นไปหมายถึงนิพพาน เข้าในส่วนของ ผลลัพธ์ในวิธีระบบ

โดยสรุป คือ นิพพานเป็นภาวะปราศจากพันธะระหว่าง “ฉันท” กับภาวะที่ “ฉันท” จะเป็นใน อนาคต หลักการที่ใช้เป็นเกณฑ์บ่งบอกว่าบรรลุนิพพาน คือ ความสัมพันธ์เชิงตรรกะซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ เกิดขึ้นจากระบบ คิดพิจารณาให้รู้สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลว่า ความเกี่ยวข้องระหว่าง “ฉันท” กับภาวะที่ “ฉันท” จะเป็นใหม่ในอนาคต นั้นจะปรากฏได้ก็ต่อเมื่อมี “ฉันท” เกิดขึ้นใหม่ ถ้าไม่มี “ฉันท” เกิดขึ้นใหม่ในภพหน้า ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน ระหว่าง “ฉันท” กับภาวะที่ “ฉันท” เป็นในภพหน้าก็จะมี เมื่อรู้ว่าไม่มี “ฉันท” ในภพใหม่ก็จะรู้สึกได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง “ฉันท” กับ ภาวะที่ “ฉันท” จะต้องเป็นทุกขในภพใหม่นั้น ไม่มีอีกต่อไป นี่คือ นิพพาน กระบวนการดำเนินการเพื่อบรรลุนิพพาน คือ กระบวนการพิจารณาจนรู้ ชัดว่าภพในอนาคตนั้นมีโทษที่เป็น อันตรายมากพอที่จะทำให้ไม่ต้องการที่จะเกิดในภพนั้น ๆ ก็จะทำให้จิตละ “ฉันท” หรืออุปาทานชั้นห้าซึ่งนับว่า เป็นภवासวะนั้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการทัศน์นิพพานในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง

พบว่า 1) นิพพาน หมายถึง ความดับไปแห่งอุปาทานชั้นห้า 2) หลักการของภาวะนิพพาน คือ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล 3) กระบวนการดับเหตุแห่งอุปาทานชั้นห้า คือ กระบวนการดำเนินการให้เข้าถึง นิพพาน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาพุทธีวงศ์ ญาณธมฺม (สุวรรณรัตน์) (2561) ที่แสดงว่า ภาวะที่จิตใจ ว้างจาก กิเลส คือ ตัวกู-ของกู ไม่เกิดขึ้นมาในขณะนั้นสองความว่าเป็นนิพพาน เพราะกิเลสคือตัวกู-ของกูที่ไม่เกิดขึ้นมา ในขณะนั้น ที่กล่าวไว้นี้มีได้หมายถึงชั้นห้าที่ปรารถนาว่าจะเกิดใหม่ชาติหน้าแต่ อย่างไรก็ดี เป้าหมายการละทุกข์ จึงไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และมีบางส่วนที่ยังไม่ถือว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาคมสัน วิสุทธญาณ (เนียมชบา) (2560) ที่แสดงภาพรวมของกระบวนการทัศน์ นิพพานว่า นิพพานสุข เป็นความสุขอย่างละเอียด โดยมีวิธีการปฏิบัติในหนทางแห่งมรรคคือวิปัสสนา กัมมัฏฐาน ซึ่งเกิดปัญญารู้แจ้งในรูปธรรมและปัญญารู้แจ้ง ในนามธรรม รวมทั้งมีความแตกต่างใน บางส่วนจึงยังไม่ถือ

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานโดยภาษาวิธี

2. วิเคราะห์กระบวนการทัศน์นิพพานโดยภาษาวิธี พบว่า 1) นิพพาน คือ การไม่มีความสัมพันธ์ ระหว่าง “ฉันท” กับ “ภาวะที่ฉันทเป็น” ในอนาคต 2) หลักการของนิพพาน คือความสัมพันธ์เชิงตรรกะ 3) กระบวนการเข้าถึงนิพพาน คือ กระบวนการที่ไม่เกิดใหม่ในอนาคต รูปแบบกระบวนการทัศน์นิพพานที่เป็นวิธี ระบบ และมีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนัญญ์ ศรีนวลไชย (2557) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ของศีลกับการบรรลุนิพพานใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งแสดงนิพพานโดยภาพรวมว่าเป็นสภาวะธรรมที่ดำรง อยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสภาวะใดใด นิพพานไม่เป็นสิ่งที่จะคำนวณ คาดคะเนหรือประมาณได้ ดังสิ่งทั่วไป นิพพานเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตของผู้สิ้นกิเลสอย่างสมบูรณ์แล้วเท่านั้น ไม่มีการปรุงแต่งเวียนว่ายอยู่ ใน อยู่ในวัฏสงสาร แสดงกระบวนการนิพพานเป็นนัยว่าให้ดูตามแบบปฏิจลสมุปาทานิโรธวารุดจเป็น การทำ ให้ไม่มีตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ขรา มรณะ แล้วความทุกข์ทั้งมวลจึงไม่เกิดขึ้น กระบวนการทัศน์ นิพพานที่แสดง นี้ ดูจะแสดงได้ดี ว่าดี ว่าดีมากควรค่าแก่ทำความดี ไม่ได้บอกว่า ทำอย่างไรเรียกว่า ทำดี เพราะต้องเข้าใจ เองว่า ในบริบทนั้น ๆ ต้องทำอย่างไร

3. กระบวนทัศน์นิพพานที่เป็นวิธีระบบ

พบว่า 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ผลลัพธ์ 5) ข้อมูลย้อนกลับ ไม่สอดคล้อง ผลการวิจัยของ พระตันหอม เตชธมโม (ใจตรง) (2560) ที่แสดงรูปแบบการสอนวิปัสสนาภาวนาของสำนักปฏิบัติธรรมวัดยุงเตาอู๋ก็มีพื้นฐานว่า พัฒนามาจากมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อให้เป็นรูปแบบการปฏิบัติที่พัฒนาปัญญา คือ ให้เกิดความรู้แจ้ง เห็นจริงในความเป็นไปของรูปและนามที่ปรากฏในขณะปัจจุบัน ว่าเป็นไตรลักษณ์ วิธีการปฏิบัติตาม หลักมหาสติปัฏฐานสูตร ที่กล่าวนี้ดำเนินการตามแนวทางการสอนของพระโสภณมหาเถระ (มหา สีสยาตอ) ซึ่งกล่าวว่าการเน้นการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาและมีสติจดจ่อในสติปัฏฐานทั้ง 4 คือ กาย เวทนา จิต และธรรม มีสติกำหนดรับรู้ในอริยาบถใหญ่ทั้งสี่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน พร้อมทั้งอริยาบถย่อย โดยขณะปัจจุบันพยายามทำให้มีสติกำหนดติดต่อ ต่อเนื่องกันไปไม่ให้ขาดสาย และมีการกำหนด รู้อาการของต้นจิต มีการสอบถามเพื่อแก้ไขสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ เป็นการปรับอินทรีย์ให้สมดุล การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาจะได้พัฒนาก้าวหน้าจนเข้าสู่วิปัสสนาญาณระดับต่าง ๆ กระทั่งบรรลุมรรค ญาณ ผลญาณ และพระนิพพานในที่สุดนี้ เป็นผลที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวกับการเห็นภาวะที่อยู่นิ่ง แม้แต่น้อย อุปาทานขันธอันได้แก่กาวาสวะซึ่งมิได้รับการพิจารณาว่าเป็นสิ่งควรละ จึงยังคงนอนเนื่อง อยู่ในใจต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1) ควรกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ให้ชัดเจนว่า ความรู้สึกว่า นิพพาน “ความไม่มีพันธะ” ก็ต่อเมื่อ รู้สึกว่าในอนาคต “ฉัน” จะไม่มีเพราะ “ฉันจะไม่เกิด” ทำให้ ความสัมพันธ์กับภาวะที่ “ฉัน” จะต้องเป็นต่าง ๆ เช่น ฉันแก่ ฉันตาย นั้นไม่มีไปด้วย

1.2) ใช้ข้อมูลของ ผลลัพธ์เป็นฐานในการกำหนดผลผลิตว่า ต้องกำจัดความอยากเกิดที่เป็นเจตนา ซึ่งเป็นตัวกรรมทำให้ เกิดใหม่หมดไป

1.3) ต้องมีกระบวนการพิจารณาข้อมูลการเกิดใหม่ของ “ฉัน” ให้รู้ว่าภาวะที่เกิดใหม่นั้น ไม่ดี จึงจะละความอยากเกิดใหม่ได้

2. ข้อเสนอแนะในวิจัยครั้งต่อไป

2.1) การศึกษาสังเคราะห์กระบวนทัศน์นิพพานแบบวิชชาธรรมกายกับการดับทุกข์ขอรียสัจ

2.2) การศึกษาสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติแบบมโนยติเข้ากับการดับทุกข์ขอรียสัจ

2.3) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การศึกษากระบวนทัศน์นิพพานที่เป็นวิธีระบบกับ การศึกษากระบวนทัศน์นิพพานแบบอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- จำนงค์ ทองประเสริฐ.(2534). **ปรัชญาตะวันตกสมัยกลาง**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธัญญ์ณัช ศรีนวลไชย. (2557). การศึกษาความสัมพันธ์กันของ ศิลป์กับการบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท. **ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระต้นหอม เตชธมโม (ใจตรง). (2560). ศึกษารูปแบบการสอนวิปัสสนาภาวนาของสำนักปฏิบัติธรรม วัดขุยมะตูม กัมมัฏฐาน ฐาน สหภาพเมียนมาร์. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาคมสัน วิสุทธญาโณ (เนียมคชบาล). (2560) วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความสุข ตามหลักพระพุทธศาสนา. **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพุทธวิงศ์ ญาณบุญ (สุวรรณรัตน์). (2561). การวิเคราะห์นิพพานในทัศนะของพุทธทาสภิกขุตามแนว คัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท. **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2529). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2549). **พุทธประวัติ เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 54. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2523). **ศาสนาสากล เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ลูก ส.ธรรมภักดี.

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ Analysis of Dhamma Principle Towards Promotion of Economics

พระคมสัน เจริญวงศ์

Phra Komsan Jalearnwong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: sanpkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาหลักการวิธีการและองค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดย 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐศาสตร์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 2) รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา และเอกสารต่าง ๆ เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการ องค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา และหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเศรษฐศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ การผลิต การบริโภค การเงิน ปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ ความสุขของชีวิตมนุษย์ การบริโภคใช้สอยปัจจัยพื้นฐาน คุณค่าของกาลเวลา และการคำนึงถึงประโยชน์ยิ่งกว่าการถือฤกษ์ยาม

2. หลักการ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันและต้องอาศัยกัน มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ผู้อื่น มนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สิน การยึดหลักศีลธรรมและการช่วยเหลือสังคม การมีเป้าหมายด้านจิตวิญญาณ วิธีการ ได้แก่ การแบ่งปันช่วยเหลือ การทำประโยชน์ต่อสังคม การรู้จักพอประมาณ การมีความรู้ การรู้จักประหยัด และการพึ่งตนเอง องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และมีคุณธรรม

3. หลักพุทธธรรมส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ หลักอริยทรัพย์ หลักการพึ่งตนเอง หลักความไม่ประมาท หลักการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และหลักความซื่อสัตย์และhiriโอตตปปะ

คำสำคัญ: พุทธธรรม, หลักการ, พุทธเศรษฐศาสตร์

Abstract

The research entitled “analysis of Dhamma principle towards promotion of Economics” were for (1) to study the concept of Economics in the scripture of Buddhism, (2) to study the method and factors of Economics according to Buddhism, (3) to analyze the Dhamma principle towards promotion of economics. A research methodology was a qualitative research through (1) collecting the information from the documentary for studying the concept of Economics in the scripture of Buddhism, to study the principle, method and factors of Economics according to Tipitaka, books, textbooks and related research, (2) analyzing the Dhamma principle with Economics. The Findings of Research were found as following :

1. The Economics concepts in the scripture of Buddhism were the production, consumption, finance, basic necessity of humans, happiness of human life, basically factor of consumption, value of time and focus on usefulness more than astrology.

2. The principles such as related depend things, selfish humans and other usefulness, human rights and freedom in life and assets, to rely on morality and to help the society, to have the target on spirit. The method such as to share and to make the public benefit, to have the moderation, to have the knowledge, to have the economy and self-reliance. The factors are such as the moderation, to have the reasonableness, immunity, to have the knowledge and to have the morality.

3. The Dhamma principle towards promotion of economics such as the noble treasures principle, self reliance principle, carelessness principle, principle of no violence to own self and others and honesty principle and moral shame and moral dread.

Keywords: Dhamma Principle, Principle, Buddhist Economics

บทนำ

ท่ามกลางความสับสนอลหม่านทางการเมือง ในโลกยุคสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีทันสมัยเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา มนุษย์ทั่วโลกต่างหลงใหลไขว่คว้าสิ่งๆ ที่ตนเองยังเอื้อมไม่ถึง เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้น การลงทุนมากขึ้น มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ฯลฯ โดยหลงไปว่าสิ่งเหล่านี้คือจุดมุ่งหมายในชีวิตของตน โลกวัตถุนิยมและบริโภคนิยมได้ให้น้ำหนักกับการแสวงหาผลประโยชน์และความสุขที่เป็นความเพลิดเพลิน ความทะยานอยากจึงถูกมองในแง่ดีจนละเลยการเสียดิตความทะยานอยากและการก้าวข้ามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม โลกที่พึงความทะยานอยากจึงเป็นพิษต่อคุณธรรมของมนุษย์และความสงบสุขของสังคม (ตริณ พงศ์มพัฒน์, 2560: 20) มนุษย์เป็นผู้สร้างความทุกข์ขึ้นมาเองและเมื่อมนุษย์เป็นผู้สร้างความทุกข์เพราะเหตุที่ไม่พยายามเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ มนุษย์ก็สามารถทำให้ตนเองพ้นทุกข์ กลับไปทำความความเข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง (อภิชัย พันธเสน, 2558: 2) เงินทองมีค่าอย่างมากสำหรับคนจน รายได้ที่มากขึ้นย่อมทำให้คนจนมีความสุขมากขึ้น จนกระทั่งรายได้มากจนถึงระดับหนึ่งแล้ว เงินทองอาจจะมียลน้อยมากหรือซื้อความสุขไม่ได้ (Layard, Richard, 2005: 70) มนุษย์ทุกคนต้องการความพึงพอใจสูงสุดที่ได้บริโภคสินค้าและบริการ และความพึงพอใจไม่มีที่สิ้นสุด ยิ่งตอบสนองยิ่งเพิ่มความต้องการ และถ้ายิ่งรุนแรงขึ้นมักจะเป็นกิจกรรมที่เห็นแก่ตัว ควบคุมได้ยาก ต้องการอยากจะมีการแข่งขัน อยากมี อยากเป็น อยากเสพ เมื่อความอยากล้นใจอาจล้นความยุติธรรม ความเจริญทางด้านวัตถุอาจรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ควบคู่ไปกับความอยากที่เพิ่มขึ้น แต่คุณค่าทางด้านจิตใจเสื่อมโทรมลง และมีผลกระทบถึงระบบการจัดสรรสวัสดิธรรมและโครงสร้างทางสังคมในส่วนอื่นๆ อีกด้วย

โลกสมัยใหม่ที่มีโลกตะวันตกเป็นผู้นำขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยความคิดวัตถุนิยม บริโภคนิยม โดยอาศัยความโลภเป็นตัวกระตุ้น ดังที่ฝรั่งพูดว่า “Greed in good” หรือ “ความโลภเป็นของดี” (สำราญ อัมจิตต์, 2547:85-86) เพราะความอยากกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ค้นคว้าหาความรู้เพื่อสร้างความร่ำรวย ทำให้โลกเจริญ สามารถผลิตวัตถุสิ่งของและเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันความโลภก็นำไปสู่การเอาเปรียบ แย่งชิง ขัดแย้งรุนแรง และทำลายสิ่งแวดล้อม และเกิดสงคราม เช่น สงครามโลก 2 ครั้งในศตวรรษที่แล้ว (ประเวศ วะสี, 2559: 18) การพัฒนาตามแนวทางวัตถุนิยมบริโภคนิยมแนวตะวันตกที่ขับเคลื่อนด้วยโลกจริต นำไปสู่การเสียสมดุลอย่างรุนแรงทุก ๆ ทาง ทั้งชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทุนนิยมคือระบบสังคมที่ยึดหลักการยอมรับสิทธิของปัจเจกชนรวมทั้งสิทธิหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นระบบที่ทรัพย์สินทุกอย่างมีผู้ครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเป็นการส่วนตัว (Ayn Rand, 1967: 19) ส่วนมากทุกคนมีชีวิตหรือปรารถนาที่จะมีชีวิตเพื่อตนเอง ข้อเท็จจริงนี้ไม่ได้รบกวนชีวิตทางสังคม แต่สนับสนุนชีวิตทางสังคม เพราะการทำให้ชีวิตของปัจเจกบุคคลสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจะเป็นไปได้ก็ต้องอาศัยสังคม นี่คือความหมายที่แท้จริงของคำสอนที่ว่า “ความเห็นแก่ตัว” (Egoism) เป็นกฎพื้นฐานของสังคม (Alexander H. Shand, 1990:75) การรู้จักช่วยเหลือ แบ่งปัน เกื้อกูลต่อกันในสังคมทั้งในการบริโภค การผลิต การพัฒนาที่ยั่งยืน การคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม เป็นการดำเนินการทางเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่ตั้งอยู่บนความสมดุลของสรรพสิ่ง (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2560:135)

การวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์กับนักเศรษฐศาสตร์ทางเลือกที่หลบหลีกการใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์กระแสหลักแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเกี่ยวกับปากท้องของชาวบ้าน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ร่วมกับนโยบายของรัฐที่เป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มหภาค เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความเห็นใจซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน จนเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทำให้สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจฐานรากพัฒนาต่อไปได้

จากเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักการ วิธีการ และองค์ประกอบต่าง ๆ ในพระไตรปิฎกมาวิเคราะห์ให้เกิดความสอดคล้องเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติพัฒนาชีวิตในการดำรงชีพในปัจจุบันให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาหลักการวิธีการและองค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้การรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา รายงานวิจัย บทความวิชาการ เอกสารต่าง ๆ และพระไตรปิฎก นำมาวิเคราะห์แยกหมวดหมู่ของเนื้อหา ความสอดคล้องเนื้อหา แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีกรอบแบบ คือ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการแยกแยะแจกแจงเนื้อหาหรือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ออกเป็นส่วน ๆ คือ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หลักการ วิธีการ และองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนา 2) การวิเคราะห์เนื้อความ (Textual Analysis) โดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางหลักในการวิเคราะห์ เช่น ทฤษฎีการบริโภค ทฤษฎีการผลิต ปัจจัย 4 อริยทรัพย์ หลักการพึ่งตนเอง หลักความไม่ประมาท เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary document) ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น 2) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary document) ได้แก่ หนังสือ รายงานวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารอื่น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ความจริง (Authenticity) วิเคราะห์และพิจารณาเอกสารต่าง ๆ จากการตรวจสอบข้อมูลของผู้เขียนว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ มีข้อมูลการอ้างอิงปรากฏในเอกสารทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ และตีพิมพ์เผยแพร่โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชื่อถือได้ในสาขาหรือศาสตร์นั้น ๆ 2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) วิเคราะห์และพิจารณาเอกสารต่าง ๆ ที่มีการเปรียบเทียบ บทความวิชาการ โดยการตรวจสอบข้อมูล (Check information) จากหลายแหล่งดูความสอดคล้องของข้อมูล เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือ 3) ความหมาย (Meaning) ใช้วิธีตีความหมายเอกสาร โดยอาศัยความรู้ของผู้วิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์และพระพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจง่ายมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย 1) การผลิต มุ่งเน้นความซื่อตรงต่ออาชีพ มีสัมมาอาชีพะในการผลิต เว้นมิฉฉวนฉฉฉฉ ไม่มุ่งหากำไรหรือประโยชน์ส่วนตน และต้องมีปาปฉฉฉฉฉ (องค์คุณของพ่อค้า) 2) การบริโภคต้องใช้โยนิโสมนสิการควบคุมความต้องการให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม 3) การเงิน เน้นการใช้อารักขสัมปทา รักษาทรัพย์ที่หามาได้และเว้นจากอบายมุข 6 4) ปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนต้องการความสุขจากปัจจัยพื้นฐาน 4 อย่าง ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่

อาศัย ยารักษาโรค 5) ความสุขของชีวิตมนุษย์เกิดจาก อตฺถิสุข สุขเกิดแต่การมีทรัพย์ โภคสุข สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค อนนฺตสุข สุขเกิดแต่การไม่เป็นหนี้ และ อนวัชสุข สุขเกิดแต่การเป็นผู้ปราศจากโทษ 6) การบริโภคใช้สอยปัจจัยพื้นฐาน สัตว์ทั้งหมดดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร ต้องการความสุขที่แท้จริงที่เกิดจากใจโดยการควบคุมจิตใจตนเอง ไม่ต้องคอยวิ่งตามหรือตกเป็นทาสของตัณหา 7) คุณค่าของกาลเวลา มนุษย์ทุกคนมีเวลาเท่าเทียมกัน ไม่ควรปล่อยเวลาให้ผ่านพ้นไป จงเป็นผู้ฉลาดใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

หลักการวิธีการและองค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย

1. หลักการ ได้แก่ (1) การที่สิ่งต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันและต้องอาศัยกัน การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจึงต้องคำนึงถึงสิ่งรอบข้างอยู่เสมอ (2) ธรรมชาติของมนุษย์มีทั้งเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ผู้อื่น ทำความเห็นแก่ตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (3) มนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สิน การได้กรรมสิทธิ์และการใช้เสรีภาพต้องมีความชอบธรรม (4) การยึดหลักศีลธรรมและการช่วยเหลือสังคม หลักเกี่ยวกับการทำทุจริตต่าง ๆ ประกอบอาชีพที่สุจริตไม่คดโกง หรือทำร้ายผู้อื่น (5) การมีเป้าหมายด้านจิตวิญญาณ เป็นผู้ที่มีความรู้จักพอ ไม่โลภมาก ความรู้ประมาณ ความพอดี

2. วิธีการ ได้แก่ การแบ่งปันช่วยเหลือ การทำประโยชน์ต่อสังคม การรู้จักพอประมาณ การมีความรู้ การรู้จักประหยัด และการพึ่งตนเอง

3. องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และมีคุณธรรม

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ ประกอบไปด้วย

1. หลักกริยทรัพย์ เป็นทรัพย์ภายในที่ส่งเสริมให้ทำความดีต่อคนอื่น ได้แก่ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อโดยมีปัญญาประกอบความเชื่อ ละเว้นสิ่งที่เป็นโทษมหันต์ต่อการบริโภค สิ่งผิดกฎหมาย ละอายและสะดุ้งกลัวต่อบาปจากการเอาเปรียบผู้อื่น กระทำไม่ดี หรือการกดขี่ผู้บริโภค รับฟังข้อมูลข่าวสาร มีความรู้ในผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ไม่หลงไปตามลาภ ยศ สรรเสริญ สุขและไมตรี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บริจาคให้ทานแก่ผู้อื่นโดยไม่ผูกขาดราคา ไม่เก้งก้างไรจนมากเกินไป มีปัญญาความรอบรู้ เข้าใจการลงทุน เข้าใจการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ เข้าใจกฎของธรรมชาติการดำเนินการเศรษฐกิจหรือวัฏจักรธุรกิจ

2. หลักการพึ่งตนเอง เน้นการผลิตเพื่อบริโภคเองเป็นหลัก ฝึกฝนตนเองให้ดี มีความเพียรพยายามไม่เป็นภาระของผู้อื่นและหมู่คณะ

3. หลักความไม่ประมาท เน้นการไม่เข้าไปยุ่งกับความเสี่ยง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้สามารถเกิดความผิดพลาดได้ทุกขณะที่มีการดำเนินงาน ความเสี่ยงสูงจะมีผลตอบแทนสูง ความเสี่ยงต่ำผลตอบแทนก็จะต่ำด้วย การตั้งอยู่ในหลักอัมปมาทธรรมจึงเหมาะสมและทำให้ชีวิตดีงาม

4. หลักการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การทำให้ทุกฝ่ายได้ส่วนแบ่งหรือผลประโยชน์เท่า ๆ กัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่หักหลังผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา จะทำให้การทำงานหรือการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจราบรื่นประสบความสำเร็จ

5. หลักความซื่อสัตย์และhiriโอตตปปะ การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การมีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน โดยมีความเกรงกลัวหรือละอายต่อบาปในสิ่งที่ตนเองจะทำทุจริตลงไป ยับยั้งความอยากได้อะไรเกินเหตุความจำเป็นจนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นการสร้างความเชื่อใจและนำไปสู่ความสำเร็จการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) แนวคิดการผลิต มีสัมมาอาชีวะในการผลิตไม่แสวงหาผลกำไรหรือประโยชน์ส่วนตัว 2) แนวคิดการบริโภค รู้จักพอประมาณและมีโยนิโสมนสิการควบคุมให้เหมาะสม 3) แนวคิดการเงิน นำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาควบคุมการใช้เงินและเว้นจากอบายมุข 4) แนวคิดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาศิริวัฒน์ อริยเมธี (2547: 178-179) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา” พบว่า พุทธธรรมที่สนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมี 4 อย่าง ได้แก่ 1) หลักพุทธธรรมสนับสนุนการผลิต ได้แก่ สุขของคฤหัสถ์, ความโง่เขลา, ขุมทรัพย์ 4 อย่าง, ประโยชน์ของมนุษย์ เป็นต้น 2) หลักพุทธธรรมสนับสนุนการบริโภค ได้แก่ ปัจจัย 4 การบริโภคสันโดษการจัดสรรทรัพย์ให้เป็นหลักแห่งความตั้งมั่นของตระกูล และอบายมุข 3) หลักพุทธธรรมสนับสนุนการแลกเปลี่ยน ได้แก่ หลักอาชีวะวิถีชีวิต, คุณสมบัติของนักการค้าที่ดี, เหตุที่ทำให้การค้าขาดทุนและได้กำไร และอุปมาพหุธรรม 4) หลักพุทธธรรมสนับสนุนการจัดการจัดการผลผลิต ประกอบด้วย หลักการสนับสนุนการเจริญเติบโต และหลักอคติ 4

หลักการ วิธีการ และองค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีดังนี้

1. หลักการเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา มี 5 อย่าง ได้แก่ 1) การที่สิ่งต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันและต้องอาศัยกัน 2) ธรรมชาติของมนุษย์มีทั้งความเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ผู้อื่น 3) มนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สิน 4) การยึดหลักศีลธรรมและการช่วยเหลือสังคม 5) การมีเป้าหมายด้านจิตวิญญาณ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2545:8) ได้ศึกษาเรื่อง “ทุนนิยมกับพระพุทธศาสนา” พบว่า การถือผลประโยชน์เป็นความดีสูงสุดทำให้เห็นว่า คนเราต้องแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ โดยเป็นการแข่งขันแบบทำลายล้างอย่างปราศจากขอบเขต ใช้ได้ทั้งการหลอกลวง การทำร้ายคู่แข่ง การไม่เคารพผู้อื่นหรือไม่คำนึงถึงผู้อื่น การทำธุรกิจจึงเป็นเหมือนสงครามที่ปราศจากความกรุณาปราณี โดยถือเงินว่ามีค่ากว่าคุณธรรม และไม่สนใจประโยชน์หรือความเสียหายของสังคม

2. วิธีการเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีวิธีการสำคัญ 7 อย่าง ได้แก่ 1) ความร่วมมือและการแบ่งปันช่วยเหลือ 2) การดำเนินการภายในกรอบของศีลธรรมและการทำประโยชน์ต่อสังคม 3) การทำงานโดยมีคุณค่าทางจิตวิญญาณเป็นแรงกระตุ้น 4) ใช้วิธีการแบบสายกลางที่เรียบง่าย รู้จักพอ และรู้จักประมาณ 5) การใช้ปัญญา ความรู้ ความมีเหตุผล และความรอบคอบ 6) การรู้จักประหยัดและการออม 7) การพึ่งตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาสมโภช จิตญาโณ (2535:87-89) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก” พบว่า พระไตรปิฎกได้เน้นเรื่องการพัฒนาชีวิตและสังคม โดยอาศัยปัจจัยที่เข้าไปช่วยบำบัดความต้องการของมนุษย์ เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมให้เหมาะสมเรียบง่าย มีอาหารที่เหมาะสม มีภาพสังคมที่เหมาะสม มนุษย์จะต้องใช้จิตใจเป็นตัวนำพฤติกรรม มีการใช้ชีวิตโดยอาศัยเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยไม่เบียดเบียนตนเองและสังคม แสวงหาทรัพย์ การใช้ทรัพย์ การแบ่งปันเศรษฐกิจทรัพย์

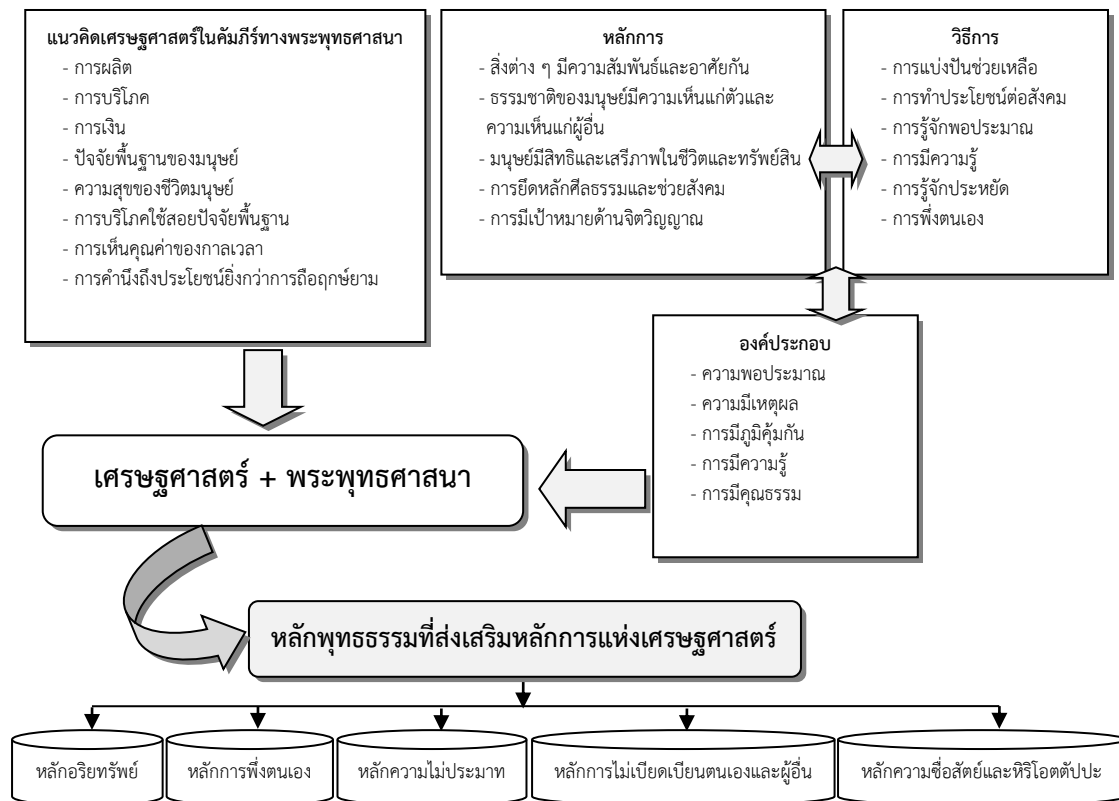
3. องค์ประกอบเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา มี 5 อย่าง คือ 1) ความพอประมาณ ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป 2) ความมีเหตุผล คำนึงถึงผลที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ 3) การมีภูมิคุ้มกัน รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ 4) การมีความรู้ หรือความรอบรู้ มีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ดำเนินการอยู่เป็นอย่างดี 5) มีคุณธรรม ตระหนักในด้านคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิพย์วิเศษ ไสชาติ (2557:90-92) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ค่านิยมบริโภคตามแนวพระพุทธศาสนา” พบว่า การบริโภคตามแนวพุทธใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองทั้งก่อนและหลังบริโภค

รู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง โดยใช้หลักโภชนาการที่สัปปายะ คือ การกินอาหารที่เหมาะสมกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ และโภชนาการที่มัตตัญญูตา คือ การรู้จักประมาณในการบริโภค ไม่กินมากเกินไปหรือน้อยเกินไป แต่ให้กินพอดีกับความต้องการของร่างกาย

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ มี 5 อย่าง คือ 1) หลักอริยทรัพย์ เป็นทรัพย์อันประเสริฐ ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนเรา ได้แก่ สัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ จาคะ และปัญญา 2) หลักการพึ่งตนเอง ผลิตเพื่อบริโภคเอง เพียรพยายามฝึกฝนตนเองให้ดีอยู่เสมอ 3) หลักความไม่ประมาท เว้นจากความเสี่ยง ทำตนอยู่บนความไม่ประมาท ไม่หาแสวงหาความท้าทายและผลกำไรจำนวนมาก ๆ 4) หลักการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทุกฝ่ายเกิดความพอใจได้ผลประโยชน์เท่ากัน มีความสุขกันทุกฝ่าย 5) หลักความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตตัปปะ มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนจากการผลิตสินค้าและบริการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549:86-89) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับหลักพุทธศาสตร์” พบว่า มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการ และอปปมาทธรรม มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมัชฌิมาปฏิปาทากับความพอประมาณเป็นวิธีการในการพัฒนาตน โยนิโสมนสิการกับความมีเหตุผล เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการพัฒนาตน และอปปมาทธรรมกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นเครื่องกำกับการพัฒนาตน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พุทธิตา รักษ์พงษ์ (2551:29) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีภาควิภาค 4” มนุษย์ในทางเศรษฐกิจมีเหตุผลเป็นของตนเอง สนใจประโยชน์ของตน อาศัยแรงผลักดันนั้นกระตุ้นให้เกิดการผลิต การบริโภค การตลาดการลงทุน การออมทรัพย์ และการประหยัด ซึ่งเป็นการแข่งขันกันทางวัตถุ เพื่อให้ถึงจุดหมายคือความมั่นคงทางวัตถุ การเว้นจากอบายมุขเป็นการจัดสรรทรัพยากรลงในอัตตะประโยชน์ คือ ประโยชน์ในวัตถุ ประโยชน์ในทางธรรม และประโยชน์ในทางปัญญา หลักภาควิภาค 4 คือ การใช้จ่ายทรัพย์ โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1 ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตัวเอง เลี้ยงคนที่ควรบำรุงตามหลักทศ 6 และทำประโยชน์ 2 ส่วนใช้ลงทุนประกอบกิจการงาน อีก 1 ส่วนเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น การปฏิบัติตามภาควิภาค 4 มีคุณค่าในฐานะเป็นหลักในการใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง บุคคลรอบข้าง และในทางเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนาถือว่าความสุขทางเศรษฐกิจมิใช่การใช้ทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่วิธีการที่ได้มาและการบริหารจัดการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

1. แนวคิดเศรษฐกิจที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น แนวคิดการผลิต แนวคิดการบริโภค แนวคิดการเงิน แนวคิดปัจจัยพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งมนุษย์ทุกคนล้วนต้องการสิ่งประกอบสร้างและเกิดความอยากได้ มีความโลภเป็นสิ่งที่ติดตัวอยู่แล้ว หากมีหลักธรรมมาควบคุมจิตใจจะทำให้มีความโลภเบาบางลง เป็นต้น

2. หลักการ วิธีการ และองค์ประกอบ เป็นปัจจัยที่กำหนดแนวทางเศรษฐกิจแนวพุทธ

3. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐกิจ ประกอบด้วย หลักอริยทรัพย์ หลักการพึ่งตนเอง หลักความไม่ประมาท หลักการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หลักความซื่อสัตย์และหิริโอตตปละ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1) การเปรียบเทียบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับหลักเศรษฐกิจกระแสหลัก เป็นการเปรียบเทียบหลักการที่มีความแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายของหลักการไม่เหมือนกัน ดังนั้น หากจะกล่าวหาเศรษฐกิจกระแสหลักที่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวจึงไม่เป็นธรรม

1.2) จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาและเศรษฐกิจกระแสหลัก คือ ใช้สิ่งของที่มีอยู่หรือทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด หากจะกล่าวหาว่าเศรษฐกิจกระแสหลักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่สิ้นเปลืองจึงไม่เป็นธรรม

1.3) พระพุทธศาสนาเน้นการปล่อยวาง ละเว้น ทำจิตใจให้สงบบริสุทธิ์ตามวิถีของผู้สละการครองเรือนแล้ว เศรษฐกิจกระแสหลักเน้นการแสวงหาผลกำไร ประโยชน์ที่จะได้รับ วนเวียนตามวิถีของผู้ยังอยู่กับ

เรือน เพื่อปากท้องและการดำรงชีพของฆราวาสการกล่าวหาว่าเศรษฐกิจศาสตร์กระแสหลักแสวงหาผลกำไร และผลประโยชน์เป็นที่ตั้งจึงไม่เป็นธรรม

2.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษารูปแบบ วิธีการ กระบวนการ องค์ประกอบ และการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธ โดยศึกษาชุมชนต้นแบบที่ใช้แนวทางเศรษฐกิจแนวพุทธจนประสบผลสำเร็จ

2.2) ควรศึกษาวิธีการนำหลักเศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธซึ่งเป็นเศรษฐกิจศาสตร์กระแสรอง มาใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระดับประเทศในยามที่กฎและทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์กระแสหลักไม่สามารถแก้ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจได้

2.3) ควรศึกษากฎและทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์กระแสหลักที่มีความคล้ายกันกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาประยุกต์ใช้อธิบายการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคใหม่

บรรณานุกรม

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2560). ศาสนากับการพัฒนา. นนทบุรี: ดีไซน์ ดีไลต์.
- ติรณ พงศ์มพัฒน์. (2560). เศรษฐศาสตร์บนทางสายกลาง. นนทบุรี: หจก.โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี..
- ทิพย์ภวิชน์ ไสชาติ. (2557). วิเคราะห์ค่านิยมบริโภคตามแนวพระพุทธศาสนา. รายงานผลการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2559). พระพุทธศาสนาทุนอันยิ่งใหญ่เพื่อพัฒนาประเทศไทย. สมุทรปราการ: ออฟเซ็ทพลัส.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2545). ทุนนิยมกับพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 9 (1), 8.
- พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี. (2557). การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา. รายงานผลการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมโภช ฐิติญาโณ. (2535). ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก. รายงานผลการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2549). การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับหลักพุทธศาสตร์. รายงานผลการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธิตา รักพงศ์. (2551). การศึกษาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีภาควิภาค 4. รายงานการวิจัย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำราญ อิมจิตต์. (2547). เศรษฐปรัชญาในพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- อภิชัย พันธเสน. (2558). พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่าง ๆ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Alexander H. Shand. (1990). *Free Market Morality: The Political economy of the Austrian school*. London: Routledge.
- Ayn Rand. (1967). *Capitalism: The Unknown Ideal*. New York: Penguin Books.
- Layard, Richard. (2005). *Happiness: Lessons from a New Science*. London: Penguin Books.

รูปแบบการสร้างความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาค อุตสาหกรรมยานยนต์

Model of Life Security Creation of Post Employed Workers in The Automotive Industry

พงศวณัฐ คงทรัพย์

Pongwanat Kongsab

บริษัท ฮีโนมอเตอร์ส แมนูแฟคเจอร์ริง (ประเทศไทย) จำกัด

HINO Motors Manufacturing (Thailand) Company Limited

Email: pongwanat-k@hinothailand.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด และแบบสนทนากลุ่ม การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจงจาก 3 กลุ่มประชากร คือ บุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง, นักวิชาการเอกชน และกลุ่มผู้เกษียณอายุ รวมทั้งสิ้น 25 ตัวอย่างจาก 18 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบหลักประกันทางด้านการเงินโดยกระบวนการออมในภาคอุตสาหกรรม เช่น กองทุนเงินสะสม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ส่งเสริมให้มีการออม และเพิ่มวงเงินสนับสนุนการออมในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ 2) รูปแบบรัฐสวัสดิการ โดยเน้นเป้าหมายที่ผู้สูงอายุ 3) รูปแบบการปรับพฤติกรรมของตนเองของแรงงานเกี่ยวกับการวางแผนด้านการเงิน รายรับรายจ่ายและเงินออมเพื่ออนาคต ตั้งเป้าหมายในชีวิต สร้างความสมดุลกับครอบครัว ร่วมกิจกรรมทางสังคมตามความเหมาะสม พัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน การประกอบอาชีพ การจัดหางาน การจ้างงานผู้สูงอายุ และการต่ออายุเกษียณ และ 4) รูปแบบหลักประกันในหน้าที่การงานอาชีพ เช่น การพัฒนาทักษะของตนเองมาใช้ประโยชน์ด้านคุณค่าและสร้างงานที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การสร้างความมั่นคง, ความมั่นคงชีวิต, ภาคอุตสาหกรรมยานยนต์

Abstract

This research article the objective of this study was to study patterns for building the security of life after the layoff of workers in the automotive sector that are suitable for Thai society. Using qualitative research. qualitative data was collected in the field by in-depth interview and focus group discussion. Data were collected using open-ended interviews. And a group chat Collected qualitative data in the field by in-depth interview. The samples were obtained from a specific selection of 3 demographic groups. namely government personnel concerned. private academics and retirees. a total of 25 samples from 18 agencies involved in the automotive industry in Thailand found. The results of the research were as follows:

This study showed 4 models of the stability of the life after the termination of labor in Thai automotive industry sector. as follow: 1) Financial collateral model. the finance process in the industry. such as Provident Fund. to promote and increase the limit of savings. 2) The welfare state model. with an emphasis on the elderly who are aged and 3) Adjust the behavior of labor on financial planning. expenditure and savings for the future. to set goals in life. create a balance with own family and engage in social activities as appropriate. and 4) the collateral model in professional functions such as developing their skills to utilize value benefits and create appropriate tasks.

Keyword: stability, Security of life, Automotive sector

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจมา 3 ทศวรรษ ส่งผลให้สังคมไทยขาดความสมดุลและนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ เช่น ความเป็นธรรมด้านการกระจายรายได้ ปัญหาการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้นำพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มุ่งเน้นให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและการกินดีอยู่ดีมีสุขของคนไทย”

การจัดสวัสดิการสังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างโอกาส โดยการให้โอกาสกับคนจน คนด้อยโอกาส ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการลดปัญหาทางสังคมเป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคมสร้างโอกาสให้กับคนจนบางกลุ่มลดความเหลื่อมล้ำของระบบตลาดและสร้างความสันติสุขให้เกิดแก่ผู้สูงอายุ สำหรับการจัดสวัสดิการสังคมโดยรวมในสังคมไทยมีเป้าหมาย 3 ระดับ ได้แก่ การแก้ไขความเดือดร้อนหรือบำบัดรักษาโดยใช้รูปแบบการสงเคราะห์ การป้องกันปัญหาซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาความรู้และการฝึกอาชีพ การพัฒนาศักยภาพความคิดและจิตใจโดยการพัฒนาให้มีอารยธรรมซึ่งมุ่งให้คนมีสวัสดิการชุมชนขั้นต่ำ คือ การจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมถึงการสงเคราะห์สังคม การประกันสังคม และบริการสังคมโดยภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชนและภาคชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการบริการสวัสดิการสังคมโดยการกำหนดยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคม การจัดทำนโยบายสวัสดิการสังคม รวมทั้งการมองสวัสดิการสังคมเชิงนโยบายทางสังคมอย่างเป็นองค์รวมโดยใช้คนเป็นศูนย์กลางจึงสามารถป้องกันปัญหาและพัฒนาได้ (อภิญา เวชชัย. 2554: 47)

จึงนับเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึง เพราะมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยตรง ขณะที่ภาครัฐได้ขยายความคุ้มครองสู่แรงงาน การเสริมสร้างการเข้าถึงแหล่งงาน และสร้างความยั่งยืนของอาชีพ ให้กับแรงงาน (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, 2550: 3 – 13) ปัจจุบันคุณภาพชีวิตการทำงานมักจะหมายถึงแง่มุมของแนวความคิดที่กว้างขึ้น คุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการตั้งเป้าหมายในการทำงาน ในระยะแรกมีการให้ความหมายคุณภาพชีวิตในการทำงานว่า คุณภาพของสัมพันธภาพระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานทั้งหมด และใช้ความหมายในมิติของงานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและเทคนิคในการออกแบบงาน (ภัทรพร ตาราโต, 2554: 43)

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบและเครือข่ายการสร้างควมมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นการศึกษาแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ พัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพและสวัสดิการหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ และสร้างรูปแบบและเครือข่ายกับสร้างความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น เพื่อที่จะนำผลจากการวิจัยมาเป็นข้อมูล เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการสร้างควมมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างควมมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการศึกษาคือผู้ที่เป็นนักวิชาการภาครัฐ นักวิชาการภาคธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์ และ พนักงานผู้เกษียณอายุหรือถูกเลิกจ้างจากหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และหากจำเป็นอาจทำการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกำหนดแนวทางในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของแต่ละวิธี ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ โดยใช้ตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 25 คนประกอบด้วยนักวิชาการภาครัฐ 5 คน นักวิชาการภาคธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์ 5 คน และ พนักงานผู้เกษียณอายุหรือถูกเลิกจ้าง 15 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ขั้นตอนนี้จะถูกนำมาใช้ในกรณีที่ผู้วิจัย และคณะที่ปรึกษามีความเห็นว่าคุณสมบัติที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นยังไม่เพียงพอที่จะให้ผลการศึกษาคือเป็นที่น่าเชื่อถือ หรือได้รับการยอมรับ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านรูปแบบการสร้างความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 12 คน

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบของการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า รูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิต หลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบหลักประกันทางการเงินโดยกระบวนการออมในภาคอุตสาหกรรม เช่น กองทุนเงินสะสม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ส่งเสริมให้มีการออม และเพิ่มวงเงินสนับสนุนการออมในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ในอัตราที่พนักงาน สามารถดำรงชีวิตได้เมื่อเกษียณอายุแล้ว และให้องค์ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการด้านการเงิน และเศรษฐกิจพอเพียงโดยต้องมีการวางแผนทางการเงินก่อนการเกษียณ ต้องมีการทบทวนสถานะการเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund) ให้เหมาะสม สามารถใช้เป็นหลักประกันทางการเงินหลังเกษียณได้

2) รูปแบบรัฐสวัสดิการ โดยเน้นเป้าหมายที่ผู้สูงอายุ

3) รูปแบบการปรับพฤติกรรมของตนเองของแรงงาน เกี่ยวกับการวางแผนด้านการเงิน รายรับ รายจ่าย และเงินออมเพื่ออนาคต ตั้งเป้าหมายในชีวิตสร้างความสมดุลกับครอบครัวกับการร่วมกิจกรรมทางสังคมตามความเหมาะสม การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน และการประกอบอาชีพ การจัดหางาน การจ้างงาน ผู้สูงอายุ และการต่ออายุเกษียณ รวมทั้งด้านอาชีพ รายได้ และสุขภาพ โดยยึดหลักการทางศาสนาพุทธและ

หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรูปแบบการสร้าง ความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย โดยให้ยึดหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ประหยัดตามความเหมาะสม เสริมสร้างความรู้และทักษะการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดโอกาสสร้างรายได้ที่ดี ไม่ใช่จ่ายเกินฐานะหรือเกินรายได้ ที่สำคัญมากที่สุด คือ ควรฝึกการออมทรัพย์โดยต้องดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ ลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อย มีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว จัดแบ่งรายได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ค่าใช้จ่ายของครอบครัวและการดำรงชีพร้อยละ 70 และ 2) เงินออมร้อยละ 30 โดยนำส่วนของเงินออม ไปลงทุนเพื่อขยายผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น เช่น การซื้อกองทุนจากธนาคารต่างๆ เพื่อรับเงินปันผลหรือ อาจแบ่งเงินได้ไว้เป็น 3 ส่วน คือเงินฝากธนาคารเงินใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ เงินลงทุนที่บริหารจัดการธุรกิจส่วนตัวด้วยความระมัดระวัง

4) รูปแบบหลักประกันในหน้าที่การงานอาชีพ เช่น การพัฒนาทักษะของตนเองมาใช้ประโยชน์ด้านคุณค่า และสร้างงานที่เหมาะสม สรุปลักษณะการพัฒนา รูปแบบการสร้าง ความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย 6 วิธีการ ดังนี้

4.1) การพัฒนารูปแบบการปรับพฤติกรรมของตนเองของแรงงานด้วยการพัฒนาจิตใจ

4.2) การพัฒนารูปแบบการสร้าง ความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ระบบบริหารจัดการที่ดี ด้านแรงงานสัมพันธ์และสวัสดิการ ปัจจัยที่ 2 ระบบมาตรฐานแรงงานไทย ปัจจัยที่ 3 ระบบร่วมปรึกษาหารือที่ดี และ ปัจจัยที่ 4 ระบบกฎหมายแรงงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ คุณภาพชีวิตของแรงงาน

4.3) การพัฒนารูปแบบการสร้าง ความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การบริการสังคม (Social Service) การประกัน สังคม (Social Insurance) การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) และการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคม (Social Promotion) ซึ่งแต่ละด้านจะมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองการสร้าง ความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

4.4) การพัฒนารูปแบบการสร้าง ความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาหลักการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยจัดตั้งองค์กร หรือหน่วยงานเพื่อรวบรวมปัญหาและแก้ไขปัญหาในกลุ่มเครือข่าย และ ผลักดันแก้ไขปฏิรูปกฎหมาย โดยมีผู้แทนภาคแรงงานเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมแก้ไขด้วย

4.5) การพัฒนารูปแบบการสร้าง ความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาหลักการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยการพัฒนากฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น เรื่อง อายุเกษียณ วยเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคต่างๆ ไม่ตายตัวอยู่แค่ 55 หรือ 60 ปี เรื่องการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยออม สำหรับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามอายุงาน

4.6) การพัฒนาองค์ความรู้ของแรงงานในด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยแห่งความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้าง ที่มีการพัฒนาแล้ว ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวางแผนเงินออม การซื้อที่อยู่อาศัยอย่างถาวร ศึกษาการลงทุนที่ไม่มีความเสี่ยง และมีวินัยการใช้จ่ายอย่างเคร่งครัด เพื่อการใช้ชีวิตหลังการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การให้ความรู้อาชีพด้านต่างๆ เช่น ภาคการเกษตร การค้าขาย หรือการทำธุรกิจที่เหมาะสมกับวัยที่เกษียณอายุ การให้ความรู้เกี่ยวกับจัดสวัสดิการ สภาพการทำงาน อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ การอบรมให้ความรู้กับการใช้ชีวิตหลังเกษียณ ศึกษาดูงานต่างๆ พร้อมให้การแนะนำงานที่

เหมาะสมกับความรู้ของผู้เกษียณ และ ดูแลสุขภาพทำงานให้เหมาะสมกับความชำนาญของตน ให้ความรู้เรื่องการลำดับความสำคัญของการบริหารหนี้สินให้เป็น และให้ความรู้ทั่วไปจากรัฐหรือศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ด้วยเครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบของการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า รูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิต หลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบหลักประกันทางการเงินโดยกระบวนการออมในภาคอุตสาหกรรม เช่น กองทุนเงินสะสม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ส่งเสริมให้มีการออม และเพิ่มวงเงินสนับสนุนการออมในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ในอัตราที่พนักงาน สามารถดำรงชีวิตได้เมื่อเกษียณอายุแล้ว และให้องค์ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการด้านการเงิน และเศรษฐกิจพอเพียงโดยต้องมีการวางแผนทางการเงินก่อนการเกษียณ ต้องมีการทบทวนสถานะการเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund) ให้เหมาะสม สามารถใช้เป็นหลักประกันทางการเงินหลังเกษียณได้

2) รูปแบบรัฐสวัสดิการ โดยเน้นเป้าหมายที่ผู้สูงอายุ

3) รูปแบบการปรับพฤติกรรมของตนเองของแรงงาน เกี่ยวกับการวางแผนด้านการเงิน รายรับ รายจ่าย และเงินออมเพื่ออนาคต ตั้งเป้าหมายในชีวิตสร้างความสมดุลกับครอบครัวกับการร่วมกิจกรรมทางสังคมตามความเหมาะสม การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน และการประกอบอาชีพ การจัดการงาน การจ้างงาน ผู้สูงอายุ และการต่ออายุเกษียณ รวมทั้งด้านอาชีพ รายได้ และสุขภาพ โดยยึดหลักการทางศาสนาพุทธและหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย โดยให้ยึดหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ประหยัดตามความเหมาะสม เสริมสร้างความรู้และทักษะการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดโอกาสสร้างรายได้ที่ดี ไม่ใช่จ่ายเกินฐานะหรือเกินรายได้ ที่สำคัญมากที่สุด คือ ควรฝึกการออมทรัพย์โดยต้องดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ ลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อย มีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว จัดแบ่งรายได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ค่าใช้จ่ายของครอบครัวและการดำรงชีพร้อยละ 70 และ 2) เงินออมร้อยละ 30 โดยนำส่วนของเงินออม ไปลงทุนเพื่อขยายผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น เช่น การซื้อกองทุนจากธนาคารต่างๆ เพื่อรับเงินปันผลหรือ อาจแบ่งเงินได้ไว้เป็น 3 ส่วน คือเงินฝากธนาคารเงินใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ เงินลงทุนที่บริหารจัดการธุรกิจส่วนตัวด้วยความระมัดระวัง

4) รูปแบบหลักประกันในหน้าที่การงานอาชีพ เช่น การพัฒนาทักษะของตนเองมาใช้ประโยชน์ด้านคุณค่า และสร้างงานที่เหมาะสม สรุปลักษณะการพัฒนาแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย 6 วิธีการ ดังนี้

4.1) การพัฒนารูปแบบการปรับพฤติกรรมของตนเองของแรงงานด้วยการพัฒนาจิตใจ

4.2) การพัฒนารูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ระบบบริหารจัดการที่ดี ด้านแรงงานสัมพันธ์และสวัสดิการ ปัจจัยที่ 2 ระบบมาตรฐานแรงงานไทย ปัจจัยที่ 3 ระบบร่วมปรึกษาหารือที่ดี และ ปัจจัยที่ 4 ระบบกฎหมายแรงงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ คุณภาพชีวิตของแรงงาน

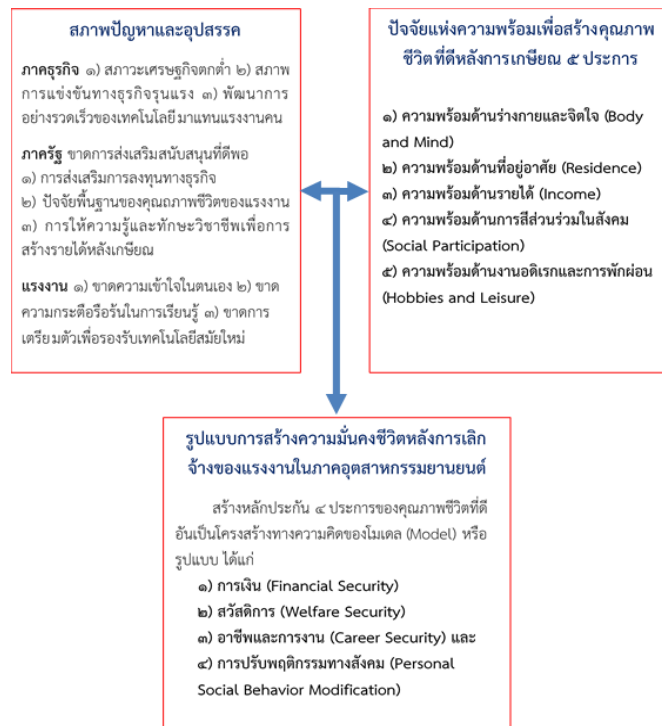
4.3) การพัฒนารูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การบริการสังคม (Social Service) การประกัน สังคม (Social Insurance) การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) และการส่งเสริมหุ้นส่วนทางสังคม (Social Promotion) ซึ่งแต่ละด้านจะมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

4.4) การพัฒนารูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาหลักการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยจัดตั้งองค์กร หรือหน่วยงานเพื่อรวบรวมปัญหาและแก้ไขปัญหาในกลุ่มเครือข่าย และ ผลักดันแก้ไขกฎปฎิภาหมาย โดยมีผู้แทนภาคแรงงานเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมแก้ไขด้วย

4.5) การพัฒนารูปแบบการสร้างความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยพร้อมกันทั้ง 4 รูปแบบ โดยอาศัยการพัฒนาหลักการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยการพัฒนากฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น เรื่อง อายุเกษียณ วยเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคต่างๆ ไม่ตายตัวอยู่แค่ 55 หรือ 60 ปี เรื่องการเพิ่มอัตราการเก็บออม สำหรับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามอายุงาน

4.6) การพัฒนาองค์ความรู้ของแรงงานในด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยแห่งความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้าง ที่มีการพัฒนาแล้ว ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวางแผนเงินออม การซื้อที่อยู่อาศัยอย่างถาวร ศึกษาการลงทุนที่ไม่มีความเสี่ยง และมีวินัยการใช้จ่ายอย่างเคร่งครัด เพื่อการใช้ชีวิตหลังการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การให้ความรู้อาชีพด้านต่างๆ เช่น ภาคการเกษตร การค้าขาย หรือการทำธุรกิจที่เหมาะสมกับวัยที่เกษียณอายุ การให้ความรู้เกี่ยวกับจิตส่วสดีการ สภาพการทำงาน อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ การอบรมให้ความรู้กับการใช้ชีวิตหลังเกษียณ ศึกษาดูงานต่างๆ พร้อมให้การแนะนำงานที่เหมาะสมกับความรู้ของผู้เกษียณ และ ดูแลสุขภาพทำงานให้เหมาะสมกับความชำนาญของตน ให้ความรู้เรื่องการจัดลำดับความสำคัญของการบริหารหนี้สินให้เป็น และให้ความรู้ทั่วไปจากรัฐหรือศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ด้วยเครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาซึ่งเทียบเคียงว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ พระไพศาล วิสาโล (2542) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนา มนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคม สังคมที่เกื้อกูลต่อความเป็นอยู่ที่ดีงามนั้นจำเป็นต้องเป็นสังคมที่สงบสุข มั่นคงและราบรื่น มีโอกาสทรัพยากร ปราศจากความยากจนและสามารถพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ มีการจัดระเบียบหรือองค์การทางสังคมที่เอื้อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ด้วยเหตุนี้การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาบุคคลจึงต้องสร้างเงื่อนไขแวดล้อมดังกล่าวให้เกิดมีขึ้นในสังคม พุทธธรรมนั้นมองโลกและชีวิตอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเหตุปัจจัยอาศัยกัน การพัฒนาชีวิตหรือการพัฒนาบุคคล จึงแยกไม่ออกจากการพัฒนาสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการได้มาซึ่งความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้าง หรือเกษียณอายุ นั้นไม่ใช่สภาวะที่มีอยู่แล้วในตัวเองของแต่ละบุคคลหรือรับการส่งมอบมาจากบุคคลอื่นได้จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าความมั่นคงของชีวิตหลังการเลิกจ้างงานอันเป็นเป้าประสงค์นั้น ต้องมีหลักประกัน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านสวัสดิการ ด้านอาชีพการงาน และ ด้านการปรับพฤติกรรมทางสังคม ที่หลักประกันแต่ละด้านเป็นผลผลิตที่ได้มาจากกระบวนการ (Process) ที่ไม่เหมือนกันและใช้ปัจจัยนำเข้าที่ต่างกัน เพื่อสร้างปัจจัยแห่งความพร้อมเพื่อชีวิตหลังเกษียณ 5 ประการ คือ ร่างกายและจิตใจที่อยู่อาศัย รายได้ งานอดิเรกและพักผ่อน และ การมีส่วนร่วมในสังคม ดังนั้น องค์ประกอบของระบบการสร้างคุณภาพชีวิตที่ทำการศึกษานี้จึงประกอบด้วย 3 ส่วน ที่สำคัญคือตัวผู้ใช้แรงงานเองที่ต้องปรับปรุงและแสวงหาองค์ความรู้อันจำเป็น และการดำรงตนอย่างมีคุณภาพในสังคมด้วยภavana 4 และ 5 ปัจจัยของการเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตหลังการเลิกจ้าง อีกสองส่วนได้แก่ การบริหารจัดการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนโดยภาคธุรกิจ และภาครัฐ ซึ่งทั้ง 3 ส่วนเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยนำเข้า (Input) ทั้งภายในและภายนอก

องค์ความรู้ที่ได้รับตามแผนผังนี้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์แบบสำหรับการสร้างรูปแบบการสร้าง ความมั่นคงชีวิตหลังการเลิกจ้างของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ (A Model of Life Security of Post Employed Workers in Automotive Industries) ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษารั้งนี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ภาครัฐควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปประกอบการพิจารณาประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางและรูปแบบการสนับสนุน ส่งเสริม หรือบริหารจัดการและพัฒนากระบวนการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตภายหลังการเกษียณหรือถูกเลิกจ้าง ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานราชการ

1.2) ภาครัฐควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปประกอบการพิจารณาประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติบริหารจัดการและพัฒนากระบวนการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตภายหลังการเกษียณหรือถูกเลิกจ้าง ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์กรอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรทำการศึกษาวิจัยปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากมายหลายประการที่พบว่าเป็นจุดอ่อน แม้จะพบว่าแรงงานในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ที่คนทั่วไปเข้าใจว่ามีสวัสดิการรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีเหนือกว่าแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทอื่นก็ตาม

2.2) เพื่อขยายการศึกษาไปสู่แรงงานในภาคอุตสาหกรรม หรือวิชาชีพอื่น จึงควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานเหล่านั้น เช่นเดียวกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้.

บรรณานุกรม

- พระไพศาล วิสาโล. (2542). การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ภัทรพร ตาราโต. (2554). คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในโรงพยาบาลรัฐ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลมหาสารคาม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์. (2550). แผนแม่บทด้านแรงงาน พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงแรงงาน.
- อภิญญา เวชยชัย. (2554). การศึกษาโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนโครงการเบี้ยยังชีพ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.

การจัดการเงินและทรัพย์สินของวัด Money and Property Management of Temples

พระใบฎีกาสุชินนะ อนัญจิโต

Phrabaidika Suchinna Anijjito

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lecturer of the Bachelor of Arts Program Buddhist Management Program
Phetchaburi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: suchinna_an@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ศึกษาเรื่อง การจัดการเงินและทรัพย์สินของวัดจำเป็นต้องมีการแต่งตั้งบุคคลหรือนิติบุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้กระทำการแทนเจ้าอาวาสในการจัดประโยชน์ ซึ่งโดยทั่วไปรายได้ของวัดจะมาจากการรับบริจาคโดยตรง อาทิ รายได้จากผู้รับบริจาค เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการที่ดีของวัดในอุดมคติควรต้องมาจากการยึดหลักคุณธรรมของเหล่าผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะแม้พระภิกษุจะมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมแล้ว แต่หากคฤหัสถ์ผู้ได้รับมอบหมายในการดำเนินกิจการแทน ได้แก่ ไวยาวัจกรหรือคณะกรรมการวัดไม่ยึดหลักคุณธรรมในการบริหารกิจการ ย่อมทำให้เกิดความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

คำสำคัญ: การจัดการ, เงิน, ทรัพย์สิน, วัด

Abstract

This academic article studies the money and property management of the temple requires the appointment of the appropriate person or entity as the act of representing the abbot in the arrangement of benefits. In general, income of the temple comes from direct donations such as Income from donation cabinets etc. However, good management of temples in an ideal way should come from the moral principles of those person who involved. Even if the monks have the Buddhist discipline as the principle of proper conduct. But if secularism who are assigned to work instead such as the temple committee does not adhere to moral principles in administration, would inevitably result in damage.

Keyword: Management, Money, Property, Temples

บทนำ

ในมุมมองของปัจเจกบุคคล คำว่า “การเงินและทรัพย์สิน” จำแนกเป็น 2 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ (1) การเงิน คือ รายได้และรายจ่าย โดยที่ รายได้ หมายถึง รายรับจากการทำงาน ทั้งเงินเดือน โบนัส ค่าล่วงเวลา ค่านายหน้า ค่าเช่า ฯลฯ ส่วนรายจ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่าย ๓ ประเภท คือ ค่าใช้จ่ายคงที่ เช่น ค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถยนต์ ค่าเบี้ยประกันภัย ฯลฯ ค่าใช้จ่ายยืดหยุ่น คือ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจำนวนไม่เท่ากันแต่ละช่วงเวลา ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเสื้อผ้า ฯลฯ และค่าใช้จ่ายเพื่อการออมและการลงทุน เช่น เงินออม ค่าหุ้นสหกรณ์ เงินสะสมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เงินลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ ฯลฯ และ (2) ทรัพย์สิน คือ วัตถุทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีราคาและถือกรรมสิทธิ์ได้ จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ ทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น ที่ดิน คอนโดมิเนียม งานศิลปะ นาฬิกา เครื่องประดับ กระเป๋า รถโบราณ ฯลฯ และทรัพย์สินทางซึ่งจับต้องไม่ได้ เช่น หุ่นที่ขยับขึ้นลงในแต่ละวันแต่ละสัปดาห์ซึ่งมีระดับของผลตอบแทนที่เป็นไปได้ในรูปของดอกเบี้ยเงินฝาก ดอกเบี้ยหุ้นกู้ กำไรจากราคาหุ้น เป็นต้น

การจัดการการเงินและทรัพย์สินส่วนบุคคล โดยทั่วไปกระบวนการของการจัดการการเงินและทรัพย์สินจะเป็นไปเพื่อบรรลุเป้าหมายของชีวิตในเชิงปทัสธคติ เช่น การมีปัจจัยสี่เพียงพอตามต้องการ การมีบ้านเป็นของตนเอง การออมทรัพย์เพื่อการศึกษาของบุตร การวางแผนสำหรับวัยเกษียณ หรือการประกันภัยเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตและครอบครัว เป็นต้น ซึ่งเป็นสิทธิ์อันแต่ละบุคคลพึงกระทำได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณา “วัด” ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ที่มีความพิเศษกว่านิติบุคคลทุกประเภท กล่าวคือ เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และจำเป็นต้องรักษาศรัทธาของศาสนิกชนไว้ให้คงมั่น ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า การจัดการการเงินและทรัพย์สินของวัดในยุคปัจจุบันควรมีแนวทางอย่างไร ดังกล่าวนี ผู้เขียนจะเริ่มต้นนำเสนอประเด็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลนี้ไปเป็นฐานในการวิเคราะห์ ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สิน

ทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อเงิน

คำว่า เงิน ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึง รูปียะ หรือ รูปียะ หมายถึง เงินตรา และรูปียะสังโฆหาร หมายถึง การแลกเปลี่ยนด้วยรูปียะหรือการซื้อขายด้วยเงินตรา หากภิกษุใดกระทำความผิดอันสัสคิยปาจิตติย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553: 348) พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับเงินตรา หรือรูปียะ หรือรูปียะดังที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก มหาวิภังค์ โกสิยวรรค ความว่า “โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น ท่านพระอุปลันทศากยบุตร เป็นกุลปะกะของสกุลหนึ่ง รับภัตตาหารอยู่เป็นประจำ ของเคี้ยวของฉันอันใดที่เกิดขึ้นในสกุลนั้น เขาย่อมแบ่งส่วนไว้ถวายท่านพระอุปลันทศากยบุตร เย็นวันหนึ่งในสกุลนั้นมีเนื้อเกิดขึ้น เขาจึงแบ่งส่วนเนื้อนั้นไว้ถวายท่านพระอุปลันทศากยบุตร เด็กของสกุลนั้นตื่นขึ้นในเวลาเช้ามืด ร้องอ้อนวอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า บุรุษผู้มีใจสั่งภรรยาว่า จงให้ส่วนของพระแก่เด็ก เราจักซื้อของอื่นถวายท่าน ครั้นแล้วเวลาเช้าท่านอุปลันทศากยบุตร นุ่งอันตราวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปสู่สกุลนั้น แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย ทันใด บุรุษนั้นเข้าไปหาท่านพระอุปลันทศากยบุตร กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบเรียนว่า ท่านเจ้าข้า เมื่อเย็นวานนี้มีเนื้อเกิดขึ้น ผมได้เก็บไว้ถวายพระคุณเจ้าส่วนหนึ่ง จากนั้นเด็กคนนั้นตื่นขึ้นแต่เช้ามืดร้องอ้อนวอนว่า จงให้เนื้อแก่ข้าพเจ้า ผมจึงได้ให้เนื้อส่วนของพระคุณเจ้าแก่เด็ก พระคุณเจ้าจะให้ผมจัดหาอะไรมาถวายด้วย ทรัพย์กหาปณะหนึ่ง ขอรับ ท่านพระอุปลันทศากยบุตรถามว่า เธอบริจาคทรัพย์กหาปณะหนึ่งแก่เรา แล้วหรือ เขาตอบว่า ขอรับ ผมบริจาคแล้ว พระอุปลันทศากยบุตร กล่าวว่า เธอจงให้กหาปณะนั้นแหละแก่เรา บุรุษนั้น

ได้ถวายกหาปณะแก่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ในทันใดนั้นเอง แล้วเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะ เชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ รักรูปียะเหมือนพวกเรา ภิกษุทั้งหลายได้ยินบุรุษนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนา อยู่ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มกน้อยสันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่าไหน ท่านพระอุปนันทศากยบุตรจึงได้รับรูปียะเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ลำดับ นั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรง สอบถามท่านพระอุปนันทศากยบุตรว่า ดูกรอุปนันทะ ขาวว่าเธอรับรูปียะจริงหรือ ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่ เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้รับรูปียะเล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่ แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของ ชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว พระผู้มีพระภาค ทรงติเตียนท่านพระอุปนันทศากยบุตร โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัส โทษแห่งความเป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมกน้อย ความ สันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลาย ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 1 เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ 1 เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก 1 เพื่ออยู่สำราญ แห่งภิกษุมิตรเป็นที่รัก 1 เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 1 เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต 1 เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 1 เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 1 เพื่อความตั้ง มั่นแห่งพระสัทธรรม 1 เพื่อถือตามพระวินัย 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุใด รับกัถิ รับกัถิ ซึ่งทอง เงิน หรือยินดีทอง เงินอันเขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (วิ.มหา. (ไทย) 2/105/108-109.)

พุทธพจน์ดังกล่าวนี้ ที่ชื่อว่า ทอง ตรัสหมายทองคำ ที่ชื่อว่า เงิน ได้แก่ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วย โลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครั้ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้ บทว่า รับ คือรับ เอง เป็นนิสสัคคีย บทว่า ให้รับ คือให้คนอื่นรับแทน เป็นนิสสัคคีย บทว่า หรือยินดีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้ ความว่า หรือยินดี ทอง เงินที่เขาเก็บไว้ให้ด้วยบอกว่า ของนี้จึงเป็นของพระคุณเจ้า ดังนี้เป็นต้น เป็นนิสสัคคีย ทองเงินที่เป็นนิสสัคคียต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์ โดยนัยนี้ บทภาษณีย์ ตีคะนิสสัคคียปาจิตติย อธิบายขยาย ความไว้ “รูปียะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปียะ รักรูปียะ เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตติย, รูปียะ ภิกษุสงสัย รักรูปียะ เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตติย, รูปียะ ภิกษุสำคัญว่ามีใช้รูปียะ รักรูปียะ เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติ ปาจิตติย, ไม่ใช่รูปียะ ภิกษุสำคัญว่าเป็นรูปียะ ต้องอาบัติทุกกฏ, ไม่ใช่รูปียะ ภิกษุสงสัย รักรูปียะ ต้องอาบัติทุกกฏ, ไม่ใช่รูปียะ ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช่รูปียะ รักรูปียะ ไม่ต้องอาบัติ, ทองเงินตกอยู่ภายในวัดก็ดี ภายในที่อยู่ก็ดี ภิกษุหยิบ ยกเองก็ดี ใช้ให้หยิบยกก็ดี แล้วเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่า เป็นของผู้ใด ผู้นั้นจักนำไปดังนี้ 1 ภิกษุวิกลจริต 1 ภิกษุ อาทิกัมมิกะ 1 ไม่ต้องอาบัติแล” (วิ.มหา. (ไทย) 2/107-108/111-112.)

สรุปได้ว่า คำว่า เงิน ในทางพระพุทธศาสนา มีเจตนาบ่งชี้ถึง รูปียะ หรือ รูปียะ ซึ่งหมายถึง เงินตรา และรูปียสังโฆหาร ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยนด้วยรูปียะ หรือการซื้อขายด้วยเงินตรา โดยนัยนี้ หาก ภิกษุใดกระทำ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย กล่าวคือ เป็นอาบัติที่ต้องสละวัตถุที่ทำให้ต้องอาบัตินั้นก่อน จึง แสดงอาบัติได้

การเงินของวัดในปัจจุบัน

โดยทั่วไป เงินของวัดและศาสนสถานมาจากการรับบริจาคโดยตรง สำหรับวัดในพระพุทธศาสนามีรายได้จากการบริจาคโดยตรง และรายได้อื่น ๆ ดังนี้

1. รายได้จากผู้รับบริจาค เป็นการหารายได้เข้าวัดด้วยการตั้งผู้รับบริจาคเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้บริจาคเงิน เพื่อที่วัดจะได้นำไปใช้ในกิจการต่าง ๆ เช่น การทำนุบำรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้าง หรือการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นต้น สำหรับการบริหารจัดการผู้รับบริจาคควรแต่งตั้งคณะกรรมการเปิดตู้ โดยใช้ตู้ที่มีความมั่นคงปลอดภัย และควรใช้ระบบกุญแจคู่สำหรับการไขตู้บริจาค และมีพยานรู้เห็นในการเปิดหรือปิดตู้บริจาคทุกครั้งเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำหน้าที่คณะกรรมการ นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำบัญชีสำหรับเงินบริจาค แยกตามรายตู้บริจาค ประจำวันหรือตามแต่เหมาะสม ทั้งนี้ควรนำเงินเข้าฝากธนาคารเป็นรายวันหรือตามแต่เหมาะสมเพื่อป้องกันการตกหล่นสูญหาย และสามารถตรวจสอบจำนวนเงินได้อย่างถูกต้อง

2. รายได้การทอดกฐินประจำปี ถือเป็นช่วงพิเศษที่หนึ่งปีจะมีเพียงครั้งเดียวในระหว่างช่วงแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงขึ้นสิบห้าค่ำเดือนสิบสอง ซึ่งพุทธศาสนิกชนจะไปทำบุญทอดกฐินในช่วงเวลาดังกล่าวด้วยถือว่าได้บุญสูง และวัดหนึ่ง ๆ สามารถรับกฐินได้เพียงปีละหนึ่งครั้งเท่านั้น การทอดกฐินมี 2 ประเภท คือ จุลกฐิน และมหากฐินที่ต้องมีเครื่องปัจจัยไทยทาน โดยมากมักจะเป็นการทอดกฐินที่ผู้คนมาร่วมกันทำบุญเรียกว่า กฐินสามัคคี ซึ่งกฐินหรือทอดกฐิน คือ การทำบุญโดยการถวายผ้ากฐินให้สงฆ์เพื่อไปทำจีวร ปีละครั้ง ในช่วงเวลาหลังจากวันออกพรรษาเป็นเวลา 1 เดือนคือตั้งแต่แรม 1 ค่ำเดือน 11 จนถึง 15 ค่ำ เดือน 12 โดยต้องถวายให้กับพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งครบ 3 เดือน ซึ่งแต่ละวัดสามารถทำได้ครั้งเดียว โดยกฐินนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ กฐินหลวง คือกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นประธานในการพระราชทานถวาย และกฐินราษฎร์ คือกฐินที่ราษฎรเป็นเจ้าภาพ

3. รายได้การทอดผ้าป่าตามเทศกาล เป็นการหารายได้เข้าวัดด้วยการทอดผ้าป่า โดยใช้วันสำคัญทางประเพณีไทย และทางพุทธศาสนา เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา หรือวันอาสาฬหบูชา ฯลฯ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการตั้งกองผ้าป่าเพื่อบอกบุญแก่ญาติโยมที่มาทำบุญที่วัดอีกด้วย โดยผ้าป่าหรือทอดผ้าป่า คือ การทำบุญถวายผ้าป่าหรือจีวรให้แก่พระสงฆ์ สามารถทำได้ทั้งปี โดยมีที่มาจากสมัยพุทธกาลที่พระสงฆ์ต้องนำผ้าป่าหรือผ้าห่อศพมาย้อมเป็นจีวร พุทธศาสนิกชนเห็นว่าลำบากจึงนำผ้าไปหมกไว้ตามป่าช้าหรือตามข้างทางเพื่อไม่ให้ผิดพระวินัย ต่อมา หมอชีวกโกมารภัจจ์ทูลขอพระพุทธเจ้าให้ภิกษุรับจีวรจากคบหาดิได้ จึงกลายเป็นประเพณีทอดผ้าป่าสืบมา

4. รายได้การอบรมปฏิบัติธรรม โดยทั่วไปการจัดฝึกอบรมธรรมจะไม่มีเรียกเงินค่าสมัคร ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าที่พัก ค่าบำรุงสถานที่ หรือค่าอาหาร เป็นต้น ในระหว่างการฝึกอบรม อย่างไรก็ตามเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้ว ผู้ได้รับการอบรมส่วนใหญ่มักจะบริจาคเงินให้กับวัดเพื่อเป็นการขอบคุณหรือตอบแทนวัด

5. รายได้การบริจาคทั่วไป เป็นการบริจาคครั้งคราวตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

6. รายได้จากการฝากเงินหรือลงทุน วัดและศาสนสถานสามารถเลือกฝากเงินกับสถาบันการเงินที่เชื่อถือได้ และควรเลือกฝากประเภทและระยะเวลาที่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า นอกจากนี้ สามารถนำเงินฝากหรือเงินสดไปลงทุนในกิจการที่ไม่มีความเสี่ยง เช่น การซื้อพันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น

7. รายได้จากการตั้งซุ้มจำหน่ายสินค้าของวัด เช่น ดอกไม้ รูปเทียน อาหาร วัตถุมงคล หนังสือธรรมะ หรือของที่ระลึกอื่น ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ของวัดเป็นผู้จำหน่ายและจัดทำบัญชีรายการสินค้า รายรับและรายจ่ายที่เกิดขึ้น

8. รายได้จากการจัดผลประโยชน์ทรัพย์สิน เป็นรายได้จากการที่วัดให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคารและสิ่งปลูกสร้าง โดยวัดต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินที่จะให้เช่า แสดงถึงการได้มา ขนาด ทำเลที่ตั้ง ลักษณะของทรัพย์สิน มูลค่าปัจจุบันทั้งตามราคาประเมินของราชการ และราคาตลาด นำข้อมูลเหล่านี้มาประมวลถึงลักษณะการให้เช่ารวมทั้งรายได้ที่ควรจะได้รับจากทรัพย์สินแต่ละรายการ และจัดทำนิติกรรมการเช่าให้ถูกต้องตามแบบของกฎหมาย ที่สำคัญคือต้องหมุนเวียนไปดูแลทรัพย์สิน ณ สถานที่ตั้งทรัพย์สินนั้นเสมอ ๆ เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี และป้องกันไม่ให้มีการใช้ทรัพย์สินผิดประเภทจากที่แจ้งไว้ หรือผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรมอันดี หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญกับบุคคลอื่น นอกจากนี้ วัดต้องติดตามเรื่องการเสียภาษีโรงเรือนซึ่งวัดในฐานะผู้ถือกรรมสิทธิ์จะต้องชำระ รวมทั้ง การจัดทำประกันอัคคีภัยให้ครอบคลุมเพื่อมิให้เกิดความเสียหายในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้นด้วย นอกจากนี้ ยังรวมถึงรายได้จากการให้บริการสถานที่สำหรับประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศาลาหรืออาคารอเนกประสงค์ หรือห้องประชุม เป็นต้น

9. รายได้อื่น ๆ ของวัดที่พึงบังเกิดมี อาทิ วัดที่อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวมีพุทธสถานที่สวยงามสงบ ร่มเย็น ดังนั้น บริษัทจัดการท่องเที่ยวมักจะให้ความสำคัญบรรจุในโปรแกรมนำเที่ยวอยู่เสมอ ก่อให้เกิดรายได้จากเงินบริจาคค่าจอดรถ หรือค่าบริการห้องน้ำ ถือได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ให้วัดเป็นที่รู้จักมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: 236-239)

สรุปได้ว่า โดยทั่วไปรายได้ของวัดและศาสนสถานมาจากการรับบริจาคโดยตรง สำหรับวัดในพระพุทธศาสนายุคปัจจุบันมีรายได้จากการบริจาคโดยตรง ได้แก่ รายได้จากผู้รับบริจาค รายได้การทอดกฐินประจำปี รายได้การทอดผ้าป่าตามเทศกาล รายได้การอบรมปฏิบัติธรรม รายได้การบริจาคทั่วไป รายได้จากการฝากเงินหรือลงทุน รายได้จากการตั้งซุ้มจำหน่ายสินค้าของวัด รายได้จากการจัดผลประโยชน์ทรัพย์สิน และรายได้อื่น ๆ

การจัดการเงินและทรัพย์สินของวัดในปัจจุบัน

ปัจจุบัน ได้มีการจัดหมวดหมู่ทรัพย์สินของวัด โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดินและสมบัติของวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มาตรา 33 โดยบัญญัติถึง

1. ที่วัด และที่ซึ่งขึ้นต่อวัด ดังนี้ ที่วัด คือ ที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น, พื้นที่ธรณีสงฆ์ คือ ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด และที่กลบนา คือ ที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ยกผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

2. ศาสนสมบัติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินของกรมการศาสนา ซึ่งมีใช้ของวัดใดวัดหนึ่ง และศาสนสมบัติของวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง โดยการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของวัดให้วัดเป็นผู้จัดการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ประกอบด้วย การดูแลจัดการและการจัดหาประโยชน์ในที่วัด ที่พื้นที่ใช้ประโยชน์ และศาสนสมบัติอื่น ๆ ของวัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554: 4)

ทั้งนี้ เจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสที่ประสงค์จะให้มีการจัดประโยชน์ในทรัพย์สินของวัดจะต้องทำหนังสือแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร บุคคลหรือนิติบุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้กระทำการแทนโดยพิจารณาคัดเลือกบุคคลหรือนิติบุคคล ตามขอบเขตและวิธีการในการจัดประโยชน์ที่มุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. แต่งตั้งไวยาวัจกรเป็นผู้จัดประโยชน์สำหรับวัดที่มีรายได้เล็กน้อยและเป็นรายได้คงตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย โดยตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 18 (พุทธศักราช 2536) ได้ให้คำนิยาม “ไวยาวัจกร” หมายถึง คฤหัสถ์ ผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัตเท่านั้น ไม่สามารถเข้าไปจัดประโยชน์หรือดูแลทรัพย์สินของวัด ไวยาวัจกรที่ถือวิสาสะเข้าดำเนินการเองอาจมีความผิดทางอาญาได้ เนื่องจาก ตามมาตรา 45

ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ได้กำหนดให้ไวยาวัจกรเป็นพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาด้วย ดังนั้น ไวยาวัจกรจะมีอำนาจดูแลจัดการทรัพย์สินของวัดได้ เจ้าอาวาสต้องมอบหมายเป็นหนังสือแล้ว เท่านั้น

2. แต่งตั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้จัดประโยชน์สำหรับวัดวาอารามทั่วไป เนื่องจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่โดยตรง

3. แต่งตั้งมูลนิธิเป็นผู้จัดประโยชน์ มูลนิธิที่รับนั้นต้องมีวัตถุประสงค์ตามข้อบังคับให้จัดประโยชน์ เช่น กรณีวัดบวรนิเวศวิหาร มอบหมายให้มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ดูแลจัดการประโยชน์ในทรัพย์สิน เป็นต้น

4. แต่งตั้งคณะกรรมการเป็นผู้จัดประโยชน์ คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดังนั้น คณะกรรมการต้องมีการกำหนดรูปแบบการจัดตั้ง กำหนดอำนาจหน้าที่ภายในกรอบของการมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ชัดเจน กำหนดบุคคลที่ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการ เช่น กรณีสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในฐานะรักษาการเจ้าอาวาสวัดญาณสังวราราม ทรงโปรดมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารวัดญาณสังวราราม เป็นผู้ดูแลจัดการวัดญาณสังวราราม เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พุทธศักราช 2553 เป็นต้น

การเลือกจะแต่งตั้งใครเป็นผู้จัดการผลประโยชน์ของวัด จึงเป็นอำนาจเด็ดขาดของเจ้าอาวาสหรือรักษาการเจ้าอาวาส ซึ่งจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะเป็นการมอบทรัพย์สินของวัดหรือสมบัติของวัดส่วนที่จะจัดประโยชน์ไว้ในอำนาจการตัดสินใจของบุคคลอื่น ทั้งนี้ จะต้องมอบหมายเป็นหนังสือเท่านั้น จะมอบด้วยวาจาหรือโดยปริยายอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: 234-235)

การรับและเก็บรักษาเงินของวัดและการทำบัญชี เป็นงานการศาสนสมบัติของวัด เป็นงานหนึ่ง ซึ่งอยู่ในความดูแลและจัดการของเจ้าอาวาสตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2511) ซึ่งมีวิธีปฏิบัติคือ

1. วิธีรับและเก็บรักษาเงินของวัด การรับเงินผลประโยชน์ไม่ว่ากรณีใด ๆ วัดจะต้องออกใบเสร็จรับเงิน (ตามแบบ ศบว. 7) แสดงการรับทุกครั้งแล้วจึงนำยอดเงิน ตามใบเสร็จนั้นเข้าบัญชีรับ และลงเลขที่ใบเสร็จไว้ในบัญชีรับอีกครั้ง แม้การรับดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารเข้าบัญชีรับก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน สำหรับอนุโมทนาบัตรจะมีหรือไม่ก็ได้ ส่วนการรับเงินการกุศลควรออกอนุโมทนาบัตรแล้วลงบัญชีรับอีกครั้งหนึ่ง

การเก็บรักษาเงินของวัด วัดจะเก็บรักษาเงินผลประโยชน์ของวัดเองได้เพียง 3,000 บาท ส่วนที่เกิน 3,000 บาทให้นำฝากกรมการศาสนาจังหวัด อำเภอ ธนาคาร หรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาให้ความเห็นชอบทางปฏิบัตินั้น ควรฝากธนาคารโดยระบุชื่อบัญชีว่า “วัด.....หรือว่า เงินของวัด.....” ห้ามฝากเป็นชื่อเจ้าอาวาสหรือผู้ใด การเบิกเงินจากธนาคารควรกำหนดเงื่อนไขให้ลงนามร่วมกัน 3 คน คือ เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้ดูแลผลประโยชน์ รวมเป็น 3 คน ผู้ที่เจ้าอาวาสเห็นควรจึงถอนได้ หรือเมื่อฝากลงนามร่วมกัน 3 คน เมื่อจะถอนลงนามต้องมี 2 ใน 3 มีเจ้าอาวาสเป็นหลัก

ส่วนเงินการกุศล ให้เก็บรักษาตามความประสงค์ของผู้บริจาค ถ้าผู้บริจาคมิได้แจ้งความประสงค์ไว้ให้อนุโลมตามการเก็บรักษาเงินผลประโยชน์ของวัด

2. วิธีทำบัญชีรับจ่าย ให้เจ้าอาวาสมอบให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์วัดจัดทำบัญชีรับจ่ายประจำเดือน โดยใช้แบบของกรมการศาสนา เมื่อทุกสิ้นเดือนให้รวบรวมยอดรับจ่าย หักยอดคงเหลือและยอดยกไปเดือนต่อไป ผู้ทำบัญชีลงนามรับรองแล้ว เสนอเจ้าอาวาสตรวจและควรให้ตรวจทุกเดือน วัดใหญ่ ๆ มีรายรับรายจ่ายมาก อาจมีบัญชีรับจ่ายหลายเล่มตามประเภทแห่งงานหรืออาจใช้บัญชีรับจ่ายแบบทั่วไปเพื่อให้ความสะดวกในการจัดทำบัญชีก็ได้

3. วิธีทำบัญชีงบประมาณของวัด เจ้าอาวาสต้องตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดจัดทำบัญชีงบประมาณ (ตามแบบ ศบว. 6) ตัดยอดวันที่ 31 ธันวาคม โดยปฏิบัติดังนี้

3.1 แยกรายรับทั้งป้อนออกเป็นประเภท เช่น ยอดเงินยกมาจากปีเก่า เงินค่าเช่า เงินค่าบำรุง เงินค่าดอกเบี้ย เงินการกุศลต่าง ๆ และรายรับอื่น ๆ แต่ละประเภทเป็นเงินเท่าใด และรวมทุกประเภทเป็นเงินเท่าใด

3.2 แยกรายจ่ายทั้งป้อนออกเป็นประเภท เช่น ค่าก่อสร้างและบูรณะ ค่าตอบแทน ค่าภาษี ค่าน้ำ ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ค่าคนงานวัดและรายจ่ายอื่น ๆ แต่ละประเภทเป็นเงินเท่าใด และรวมทุกประเภทเป็นเงินเท่าใด

3.3 เมื่อหักแล้วคงเหลือเงินเท่าใด

3.3 เงินที่เหลือเป็นเงินสดเท่าใด ฝากธนาคารไหน เท่าใด

เมื่อจัดลงรายการในบัญชีเรียบร้อยแล้วให้ผู้จัดทำบัญชีลงนามรับรอง แล้วเสนอเจ้าอาวาสลงนาม และเก็บไว้ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง (ณดา จันทรสม, 2554: 40-41)

สรุปได้ว่า ปัจจุบัน ได้มีการจัดหมวดหมู่ทรัพย์สินของวัด เรียกว่า ศาสนสมบัติ ซึ่งจำแนกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มาตรา 33 ออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินของกรมการศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง และศาสนสมบัติของวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง การนี้ การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของวัดให้วัดเป็นผู้จัดการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งต้องมีขอบข่ายครอบคลุมการดูแลจัดการและการจัดหาประโยชน์ในวัด ที่พื้นที่ใช้ประโยชน์ และศาสนสมบัติอื่น ๆ ของวัดด้วย

การจัดการเงินและทรัพย์สินของวัดในอุดมคติ

เมื่อพิจารณากฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางการเงินของวัด ๆ เพื่อใช้ในการกำกับดูแลการดำเนินงานวัดของวัด จะพบว่า กฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้การบริหารจัดการวัดสะท้อนถึงการบริหารจัดการกิจการที่ดีหรือสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทุกมิติได้

การบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการการบริหารที่มุ่งเน้นหลักการ โดยมีใช้หลักการที่เป็นรูปแบบทฤษฎีการบริการงาน แต่เป็นหลักการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อบริหารงานแล้ว จะเกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (สถาบันพระปกเกล้า, 2550: 17) การนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติให้เป็นผล จำเป็นต้องมีเครื่องชี้วัดที่เหมาะสมและเชื่อถือได้ ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานได้พยายามสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลและใช้ในหน่วยงานของตน แต่ตัวชี้วัดนั้น ๆ ยังเป็นที่ถกเถียงและไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นตัวชี้วัดกลาง เนื่องจาก ความหลากหลายของตัวชี้วัดและมิติที่แตกต่าง ซึ่งมิติเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและกรอบการรับรู้ของผู้นำเสนอแต่ละบุคคลหรือองค์กร (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2546: 3) หลักธรรมาภิบาลนี้เมื่อกระจายเป็นข้อวัตรปฏิบัติดี-ปฏิบัติชอบสำหรับพระราชามหากษัตริย์ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร ให้อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุข ชื่อว่า ทศพิธราชธรรม และนอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ อันโบราณบัณฑิตได้กล่าวแสดงไว้โดยปริยายอีก ได้แก่ ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร และพละ คือ กำลังของพระมหากษัตริราชเจ้า เป็นต้น เหล่านี้ก็นับรวมอยู่ในหลักธรรมาภิบาล อันผู้ปกครอง/ผู้บริหารประเทศชาติ ทุกระดับ และแม้ผู้บริหารองค์กรอื่น ๆ ได้แก่ องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนาและสังคมต่าง ๆ พึงใช้ประกอบการ

ปฏิบัติงานของตน ให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยรวม ได้เป็นอย่างดี (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2548: 34-35)

รายละเอียดการวิเคราะห์การจัดการเงินและทรัพย์สินของวัดในอุดมคติโดยสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักความรับผิดชอบ คือ การกำหนดความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจและผู้ปฏิบัติหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน และพร้อมต่อการตรวจสอบได้ ในส่วนนี้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มหาเถรสมาคม เจ้าคณะ เจ้าอาวาส รวมถึงกำหนดโครงสร้างในการปกครองคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน

นอกจากนั้น ยังมีกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่กำหนดหน้าที่ ภารกิจ ลักษณะและการแบ่งส่วนราชการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติไว้ด้วย รวมถึง กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกรที่ระบุถึงความหมาย ลักษณะของคุณสมบัติ การแต่งตั้ง การพ้นจากหน้าที่และการถอดถอนไวยาวัจกรออกจากหน้าที่ แต่อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง และกฎมหาเถรสมาคมที่มีอยู่ยังมิได้ระบุถึงกระบวนการในการตรวจสอบการดำเนินงานของผู้มีอำนาจและผู้ปฏิบัติงานในวัด เพื่อนำไปสู่การรับผิดชอบต่อผู้ปฏิบัติงานได้

2. หลักการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ได้รับรู้และร่วมตัดสินใจในกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้น กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร ได้ระบุถึงการมีส่วนร่วมของคฤหัสถ์ได้การที่จะเข้ามารับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร เพื่อทำหน้าที่แทนสงฆ์ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย นอกจากนี้ กฎมหาเถรสมาคมฉบับดังกล่าวยังได้ระบุไว้ว่า ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ปรีชาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติ โดยการอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ ประเด็นเหล่านี้สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชน และการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในวัดต่อการบริหารจัดการวัดได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องวัดได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการวัดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักกลุ่มหนึ่ง คือ ชาวบ้านและชุมชนใกล้เคียงที่วัดตั้งอยู่ แต่ยังไม่มีความหมายที่ระบุถึงแนวทางหรือแนวปฏิบัติที่จะกำหนดให้ชาวบ้านและชุมชนใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดได้มากขึ้น อำนาจในการมอบหมายภารกิจหน้าที่ให้แก่คฤหัสถ์หรือบรรพชิตที่อยู่ในวัดให้ทำงานภายในวัดเป็นของเจ้าอาวาสตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 38 (3) แต่ทั้งนี้ไม่มีการระบุถึงแนวทางในการที่จะคัดเลือกผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่ภายในวัด ว่าควรจะได้มาจากคนกลุ่มใด และมีส่วนร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มอย่างไร หรือแม้แต่การให้มีคณะกรรมการวัดเพื่อช่วยเจ้าอาวาสในปฏิบัติภารกิจภายในวัด ก็มิได้มีการกำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้อย่างชัดเจน

3. หลักคุณธรรม ซึ่งค่อนข้างมีความชัดเจนมากกว่าหลักธรรมาภิบาลองค์ประกอบอื่น ๆ จากการที่มีพระธรรมวินัยเป็นประมวลกฎข้อบังคับ เกี่ยวกับความประพฤติของเหล่าพระสงฆ์ทั้งศีล 227 ข้อ กฎข้อบังคับเกี่ยวกับกิจการเกี่ยวแก่ภิกษุสงฆ์ ได้แก่ มหาขันธกะ อุโปสถขันธกะ วัสสุปนียกาขันธกะ ปวารณาขันธกะ จัมมขันธกะ เภสัชขันธกะ กฐินขันธกะ จีวรขันธกะ จัมเปยขันธกะ และโกสัมพขันธกะ และ 12 ขันธกะ เกี่ยวกับระเบียบความเป็นอยู่ของภิกษุ เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางการประพฤติของพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการที่ดีของวัดควรต้องมาจากการยึดหลักคุณธรรมของเหล่าผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะแม้ว่าพระภิกษุจะมีพระธรรมวินัยหลักยึดแนวทางการประพฤติปฏิบัติตน

อย่างเหมาะสมแล้ว แต่หากคฤหัสถ์ที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินการแทนทั้งในบทบาทของไวยาวัจกร หรือ คณะกรรมการวัดไม่มียึดหลักคุณธรรมในการบริหารกิจการแล้ว ย่อมทำให้เกิดความเสื่อมเสียได้

4. หลักนิติธรรม คือ การดำเนินงานที่อยู่ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบ ยึดกรอบของกฎหมายเดียวกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง รวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ ตามลำดับชั้นบังคับบัญชาทางการปกครอง ให้สามารถใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม กฎหมายสำคัญที่ใช้ในการกำกับดูแลการบริหารจัดการ วัด ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคมระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ระเบียบกรมการศาสนา เป็นต้น โดยกฎหมายเหล่านี้ถูกตราขึ้นเพื่อให้มีแนวทางในการบริหารจัดการวัดในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม หน้าที่ของผู้อยู่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ ยังต้องมีการดำเนินการให้เกิดผลอย่างจริงจังมากขึ้น

5. หลักความโปร่งใส หลักการสนองตอบรับ หลักความเสมอภาค และหลักความคุ้มค่า โดยทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ ยังไม่สามารถระบุกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับใดที่เกี่ยวข้องจะสามารถกำหนดแนวทาง ปฏิบัติที่สะท้อนถึงองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน (ณดา จันทน์สม, 2554: 67-68)

6. หลักความคุ้มค่า หลักการตระหนักถึงความจำกัดของทรัพยากร ยึดหลักความประหยัดและ คุ้มค่าเพื่อประโยชน์โดยรวม โดยนัยนี้ พระพุทธเจ้าทรงกระทำเป็นแนวทางซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดสำคัญของ พระพุทธศาสนา คือ ยึดหลักความประหยัดและคุ้มค่า ด้วยความตระหนักในความมีจำกัดของทรัพยากร ดังที่ทรง บัญญัติพระวินัย ในสิกขาบทปาจิตติยหมวดภูตมคคาวรรค ในข้อที่ 4 ความว่า “ภิกษุเอาเตียง ตั่ง พูก เก้าอี้ ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้วเมื่อเลิกไปจากที่นั้น ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ใช้ให้ผู้อื่นเก็บก็ดี ไม่มอบหมายแก่ผู้อื่นก็ดี ต้อง ปาจิตติย” นั่นเอง (คณาจารย์เลี้ยงเชียงจวงเจริญ, 2542: 10)

สรุปได้ว่า เมื่อพิจารณากฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ทางด้านการเงินของวัด ๆ เพื่อใช้ในการกำกับดูแลการดำเนินงานวัดของวัด พบว่า กฎหมายและกฎระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้การบริหารจัดการวัดสะท้อนถึงการบริหารจัดการกิจการที่ดีได้ ยังคงจำเป็นต้องต้องรักษามาตรฐานการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความ คุ้มค่า

บทสรุป

คำว่า เงิน ในทางพระพุทธศาสนา มีเจตนาบ่งชี้ถึง รูปียะ หรือ รูปียะ ซึ่งหมายถึง เงินตรา และรูป ยิงสังโฆหาร ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยนด้วยรูปียะ หรือการซื้อขายด้วยเงินตรา โดยนัยนี้ หากภิกษุใดกระทำให้ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย กล่าวคือ เป็นอาบัติที่ต้องสลະวัตถุที่ทำให้ต้องอาบัตินั้นก่อน จึงแสดงอาบัติได้

ปัจจุบัน ได้มีการจัดหมวดหมู่ทรัพย์สินของวัด เรียกว่า ศาสนสมบัติ ซึ่งจำแนกตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มาตรา 33 ออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สิน ของกรมการศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง และศาสนสมบัติของวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง การนี้ การ ดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนการ ดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของวัดให้วัดเป็นผู้จัดการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งต้องมีขอบข่ายครอบคลุม การดูแลจัดการและการจัดหาประโยชน์ในที่วัด ที่พื้นที่ใช้ประโยชน์ และศาสนสมบัติอื่น ๆ ของวัดด้วย

เมื่อพิจารณากฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางการเงินของวัด ๆ เพื่อใช้ในการกำกับดูแลการดำเนินงานวัดของวัด พบว่า กฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่ ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้การบริหารจัดการวัดสะท้อนถึงการบริหารจัดการกิจการที่ดีได้ ยังคงจำเป็นต้องต้องรักษามาตรฐานการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

การบริหารจัดการที่ดีของวัดในอนาคตควรต้องมาจากการยึดหลักคุณธรรมของเหล่าผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะแม้ว่าพระภิกษุจะมีพระธรรมวินัยหลักยึดแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมแล้ว แต่หากคฤหัสถ์ที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินกิจการแทนทั้งในบทบาทของไวยาวัจกร หรือ คณะกรรมการวัดไม่ยึดหลักคุณธรรมในการบริหารกิจการแล้ว ย่อมทำให้เกิดความเสื่อมเสียได้

บรรณานุกรม

- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). **คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณาจารย์เลี้ยงเชียงจางเจริญ. (2542). **นวโกวาท ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง จางเจริญ.
- ณดา จันทร์สม. (2554). “โครงการศึกษาการบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ระยะที่สอง: การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิจัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2546). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). **พจนานุกรมศาสนา ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2548). **หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคลพรินต์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2550). **วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. **การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน**. ม.ป.ท.: ม.ป.ป.

พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศไทย Buddhist Economics in the View of Thai Buddhist Monk Scholars

เดช ชูจันทร์

Dech Choojanaud

อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lecturer of the Department of Economics, Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: dech_dee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทัศนะของนักปราชญ์ไทยตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาวิธีการและแนวทางการปฏิบัติของนักปราชญ์ไทยตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ และ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลทำการถอด บทความ ตำรา หนังสือ สิ่งพิมพ์ จากหนังสือ ตำรา รายงานงานวิจัย บทความทางวิชาการ และเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น จากนักปราชญ์ด้านพุทธเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย วิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดและทัศนะหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ อาศัยหลักการจากความสันโดษและสัมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา ถ้าทุกคนรู้จักพอเพียงดำเนินชีวิตตามสมควรแก่ฐานะ ก็จะไม่เกิดการปล้น ขว้างชิงทรัพย์สินของผู้อื่น ปัญหาเรื่องการเบียดเบียนแย่งชิงก็จะน้อยลง สังคมก็จะสงบสุข เพราะเศรษฐกิจมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในแง่ที่ว่าสัมาอาชีวะเป็นองค์หนึ่งในมรรคมีองค์ 8 เท่านั้น การได้บริโภคหรือความพร้อมในทางเศรษฐกิจจึงไม่ใช่จุดหมายในตัว เป็นระบบเศรษฐกิจที่ทำให้เราอยู่ร่วมกับทรัพยากรอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย เป็นแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ นำเอาวิธีการอนุมานเชิงตรรกะเข้ามาใช้ในวิชาเศรษฐศาสตร์

2. วิธีการและแนวทางการปฏิบัติตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ นำมาประยุกต์เข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว” การสร้างอารยธรรมวิถีแก่พุทธศาสนิกชน นำไปจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ การประยุกต์พุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ โดยยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม

3. หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาที่เราเผชิญอยู่ปัจจุบัน เครื่องมือในการวิเคราะห์นี้มีความต้องการเพียงให้ประชาชนตระหนักถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ตามกฎธรรมชาติ คือความไม่มีอยู่ของตัวตน ถ้าแนวความคิดนี้ได้รับความ เข้าใจอย่างชัดเจน ชีวิตมนุษย์จะได้รับการมองจากแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากการเป็นผู้บริโภค สิ่งที่มีความหมายมากที่สุดในชีวิตไม่ใช่มาจากการบริโภค การบริโภคอย่างเหมาะสม จะไม่ทำให้เกิดการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: พุทธเศรษฐศาสตร์, ทัศนะของปราชญ์, ปราชญ์ในประเทศไทย

Abstract

This research article objective 1) to study ideas and views of Thai scholars according to Buddhist economics principles, 2) to study methods and practices of Thai scholars according to Buddhist economics principles, and 3) to analyze Buddhist principles of economics in Thai society. It is a study by using qualitative research which is a study by using documentary research by collecting data by removing articles, textbooks, publications from books, textbooks, research reports. Academic articles and various documents, etc. from Buddhist economists in Thailand Content analysis and data synthesis. The research results were found that:

1. Concept and view of Buddhist principles Relying on the principle of seclusion and life in Buddhism. If everyone knows enough to live a life worthy of their status Will not cause robbery, killing, and stealing robbery of others. Problems of persecution will be less. Society will be peaceful. Because the economy is very important Not only in the sense that the right life is one of the eight gods. Consumption or economic readiness is therefore not a destination. It is an economic system that makes us coexist with resources, coexist with nature in a speechless way. It is a new approach to understanding economics. Apply logical inference methods in economics.

2. The Methods and guidelines for implementation of Buddhist principles. Applied to the sufficiency economy philosophy which is used as a conceptual framework and direction for the development of the Thai macroeconomic system. To aim for balanced, sustainable and immune development. For well-being Aiming for a sustainable happy society Also known as "Green Society", the creation of civilization, methods for Buddhists. Led to the establishment of the Sajja Somsap Group. The application of Buddhist economics to various fields of economics by giving concrete examples.

3. The Principles of Buddhist Economics in Thai Society Buddhist economics. It is the right tool to deal with the problems that we face in the present. This analysis tool is only needed to make people aware of the facts that are based on natural laws. Is the absence of identity. If this idea has been achieved Understand clearly Human life will be viewed from a different perspective than it is a consumer. What means most in life is not consumption. Proper consumption Will does not cause the destruction of natural resources and the environment.

Keyword: Buddhist Economics, View of the Philosopher, Philosopher in Thailand

บทนำ

เศรษฐศาสตร์แนวพุทธหรือพุทธเศรษฐศาสตร์ทั้งสองคำนี้ยังมีปัญหาของการทำความเข้าใจ เพราะมีผู้ให้ความเห็นว่าไม่ควรเรียกพุทธเศรษฐศาสตร์ว่าเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ถึงแม้คำดังกล่าวจะมีความหมายไม่ต่างจากพุทธเศรษฐศาสตร์มากนัก แต่คำดังกล่าวให้ความหมายว่าเป็นแนวทางหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มีหลายแนวทางโดยที่เศรษฐศาสตร์แนวพุทธเป็นเพียงแนวทางหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ ถ้าพิจารณาตามกรอบของวิชาเศรษฐศาสตร์ ก็อาจจะให้นิยามวิชาพุทธเศรษฐศาสตร์ได้ว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลและสังคมบรรลุซึ่งความดีสุจากการมีชีวิตอยู่ในโลกของวัตถุ ภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด (อภิชัย พันธเสน, 2547: 4)

พระพุทธศาสนามุ่งสอนให้ทุกคนมีความสุขดังพระดำรัสเมื่อครั้งที่ส่งสาวกยุคแรกออกไปประกาศพระพุทธศาสนาความว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์ สัตว์ทั้งหลาย จำพวกที่มีรูปคือกิเลสในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้พึงธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมี ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม (วิ. มหา. (ไทย) 4/32/ 32.)

ในครั้งนั้นมีพระสมณทูตจำนวน 60 รูปเกิดขึ้นครั้งแรก การเผยแผ่ธรรมในครั้งนั้นโดยมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก อะไรคือประโยชน์ ในพระพุทธศาสนาแสดงประโยชน์ไว้ 3 ประการดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสังยุตตนิกาย นิทานวรรคว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันบุคคลผู้เล็งเห็นประโยชน์ตน สมควรแท้เพื่อยังกิจให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือบุคคลผู้เล็งเห็นประโยชน์ผู้อื่น สมควรแท้เพื่อยังกิจให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ก็หรือว่า บุคคลผู้มองเห็นประโยชน์ทั้งสองฝ่ายสมควรแท้จริงเพื่อยังกิจให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท (ส. นิ. (ไทย) 16/67/35.) ความสุขในพระพุทธศาสนานั้นมีแสดงไว้หลายระดับมีปรากฏในสุววรรค อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาตความว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุขสองอย่างนี้คือ สุขของคฤหัสถ์ สุขเกิดแต่บรรพชา ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุขสองอย่างนี้แลดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาสุขสองอย่างนี้ สุขเกิดแต่บรรพชาเป็นเลิศ กามสุข เนกขัมมสุข เนกขัมมสุขเป็นเลิศ สุขเจือกิเลส สุขไม่เจือกิเลส สุขไม่เจือกิเลสเป็นเลิศ สุขมีอาสวะ สุขไม่มีอาสวะ สุขไม่มีอาสวะเป็นเลิศ สุขอิงอามิส สุขไม่อิงอามิส สุขไม่อิงอามิสเป็นเลิศ, สุขของพระอริยเจ้า สุขของปุถุชน สุขของพระอริยเจ้าเป็นเลิศ กายิกสุข เจตสิกสุข เจตสิกสุขเป็นเลิศ สุขอันเกิดแต่ฌานที่ยังมีปิตติ สุขอันเกิดแต่ฌานที่ไม่มีปิตติ สุขอันเกิดแต่ฌานไม่มีปิตติเป็นเลิศ สุขเกิดแต่ความยินดี สุขเกิดแต่ความวางเฉย สุขเกิดจากการวางเฉยเป็นเลิศ สุขที่ถึงสมาธิ สุขที่ไม่ถึงสมาธิ สุขที่ถึงสมาธิเป็นเลิศ สุขเกิดแต่ฌานมีปิตติเป็นอารมณ์ สุขเกิดแต่ฌานไม่มีปิตติเป็นอารมณ์ สุขเกิดแต่ฌานไม่มีปิตติเป็นอารมณ์เป็นเลิศ สุขที่มีความยินดีเป็นอารมณ์ สุขที่มีความวางเฉยเป็นอารมณ์ สุขที่มีความวางเฉยเป็นอารมณ์เป็นเลิศ สุขที่มีรูปเป็นอารมณ์ สุขที่ไม่มีรูปเป็นอารมณ์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย สุขสองอย่างนี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาสุขสองอย่างนี้ สุขที่มีรูปเป็นอารมณ์เป็นเลิศ (อง. ทุก. (ไทย) 20/ 309- 321/74-75.)

สิ่งที่เบียดเบียนมนุษย์หรือสิ่งที่มนุษย์กลัวนั้น ในพลสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจนิบาตแสดงไว้ 5 อย่างคือ ดูกรภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ประกอบด้วยกำลัง 4 ประการคือ กำลังคือปัญญา กำลังคือความเพียร กำลังคือการทำงานอันไม่มีโทษ กำลังคือการสงเคราะห์ ย่อมก้าวล่วงภัย 5 ประการ ภัย 5 ประการเป็นไฉน คือ อาชีวิตรภัย อสโลกภัย ปริสสารภัย มรณภัย ทุกตภัย (อง. นวก. (ไทย) 23/209/292)

เมื่อมนุษย์มีสิ่งที่กลัวจึงต้องหาทางเพื่อกำจัดความกลัว สิ่งที่เป็นเครื่องมือคือกำลังทั้งสี่ประการ สิ่งที่เป็นจุดมุ่งหมายคือความสุขหรือเมื่อความกลัวหายไป หรืออย่างน้อยก็บรรเทาเบาบางลง ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดในการบริโภคนิสัย เพื่อให้เกิดความสุขมากที่สุด

การแสวงหาความสุขนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคล แต่ในพระพุทธศาสนาเมื่อพูดถึงประเด็นทางเศรษฐกิจมีหลักในการใช้สอยโดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรพระพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้จักใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อการดำรงอยู่ได้เท่านั้น การใช้สอยนั้นใช้คำว่าบริโภคซึ่งมาจากคำว่า “บริโภค” ในภาษาบาลี หมายถึงการบริโภคใช้สอยปัจจัย ส่วนคำว่า “ปัจจัย” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า เครื่องอาศัยเลี้ยงชีพของบรรพชิตในพระพุทธศาสนา 4 อย่างคือจีวร (ผ้าห่ม) บิณฑบาต (อาหาร) เสนาสนะ (ที่อยู่อาศัย) แลคิลานเภสัช (ยา) รวมเรียกว่าจตุปัจจัยคือปัจจัย 4 โดยปริยายหมายถึงเงินตราก็ได้ มักใช้แต่ภิกษุสามเณร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 686) การบริโภค หมายถึงกิน (ใช้เฉพาะอาการที่ทำให้ล่วงล่ากลงไปสู่กระเพาะ) เช่นบริโภคอาหาร เสพเช่นบริโภคกาม ใช้สอยเช่นบริโภคสมบัติ คู่กับอุปโภค

ปัจจัยที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตไว้ที่เรียกว่าอนุศาสน์คือคำสอนในสิ่งที่บรรพชิตควรกระทำ เรียกว่าเป็นเครื่องอยู่หรือเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิตเรียกนิสสัยดังพระดำรัสว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้ อุปสมบท บอกลิสสัย 4 ว่าดังนี้

1. บรรพชาอาศัยโภชนะคือคำข้าวอันหาได้ด้วยกำลังปลีแข้ง เธอพึงทำอุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภ คือ ภัตตเวทียสังฆ ภัตตเวทียสังฆ การนิมนต์ ภัตตเวทียตามสลากภัตตเวทียในปักษ์ ภัตตเวทียในวันอุโบสถ ภัตตเวทียในวันปาฏิภท

2. บรรพชาอาศัยบังสุกุลจีวร เธอพึงทำอุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภ คือ ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ ผ้าปาน ผ้าเจ็กกัน. (เช่นผ้าด้ายเกมไหม)

3. บรรพชา อาศัยโคนไม้เป็นเสนาสนะ เธอพึงทำอุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภคือวิหาร เรือนมุงแถบเดียว เรือนชั้น เรือนโล้น ถ้า

4. บรรพชาอาศัยมูตรเน่าเป็นยา เธอพึงทำอุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

ปัจจัยเพื่อการบริโภคสำหรับบรรพชิตโดยย่อคือเที่ยวบิณฑบาต ห่มผ้าบังสุกุล อยู่โคนไม้ ฉันทยาตองด้วยน้ำมูตรเน่า การบริโภคปัจจัยทั้งสี่อย่างนั้น

การแสวงหาปัจจัยของภิกษุในพระพุทธศาสนาการได้มาซึ่งปัจจัยของภิกษุนั้นท่านแสดงไว้สองอย่างคือได้มาด้วยความบริสุทธิ์เป็นปัจจัยอันบริสุทธิ์และปัจจัยที่ได้มาอย่างไม่บริสุทธิ์พระพุทธโฆษาจารย์แสดงไว้ในปกรณ์วิเสสสุตมรรคว่า "ปัจจัยทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากสงฆ์หรือคณะของภิกษุผู้ไม่กำหนดถืออุตงค์ และเกิดขึ้นจากสำนักของพวกคฤหัสถ์ผู้เลื่อมใสด้วยคุณของภิกษุนั้นมีการแสดงธรรมเป็นต้น ชื่อว่าปัจจัยที่มีความเกิดขึ้นอันบริสุทธิ์, ส่วนปัจจัยที่เกิดขึ้นจากสมณวัตร มีเที่ยวบิณฑบาตเป็นต้น ชื่อว่าปัจจัยที่มีความเกิดขึ้นอันบริสุทธิ์ยิ่งที่เดียว ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากสมณวัตร มีเที่ยวบิณฑบาตเป็นต้น ของภิกษุผู้กำหนดถืออุตงค์ และเกิดขึ้นจากสำนักของพวกคฤหัสถ์ผู้เลื่อมใสในอุตงค์คุณของภิกษุนั้น โดยอนุโลมข้อกำหนดอุตงค์ ชื่อว่าปัจจัยที่มีความเกิดขึ้นอันบริสุทธิ์ (คณะกรรมการแผนกตำรามหาวิทยาลัย, 2538: 83) ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิตจึงต้องได้มาด้วยความบริสุทธิ์ จึงจะเป็นไปตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ แต่การได้มาด้วยความบริสุทธิ์ถูกต้องนั้น มิใช่การกระทำได้ง่าย เมื่อได้มาแล้วยังมีหลักในการบริโภคอีก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและธุรกิจของภาครัฐก็ดี ภาคเอกชนก็ดี ในสายตาและมุมมองของประชาคมโลกกำลังให้ความสนใจในความเป็นพุทธ

เศรษฐศาสตร์ จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจต่อการศึกษาพุทธเศรษฐศาสตร์ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนตามวิถีพุทธ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทัศนะของนักปราชญ์ไทยตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์
2. เพื่อศึกษาวิธีการและแนวทางการปฏิบัติของนักปราชญ์ไทยตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาของพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศไทยโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และถอดความรู้มาสังเคราะห์และวิเคราะห์ ประกอบด้วย แนวคิด ทัศนะ วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติของนักเศรษฐศาสตร์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ โดยทำถอดบทความ ตำรา หนังสือ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น จากนักปราชญ์ด้านพุทธเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9, สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ผู้ก่อตั้งและอธิการบดีมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์) พระสุบิน ปณีโต ผู้ก่อตั้งกลุ่มสังฆะธรรมทรัพย์ และศ.ดร.อภิชัย พันทเสน (อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) วิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

แนวคิด และทัศนะของนักปราชญ์ไทยตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐกิจพอเพียง ก็อาศัยหลักการจากความสันโดษและสัมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา ถ้าทุกคนรู้จักพอเพียงดำเนินชีวิตตามสมควรแก่ฐานะ ก็จะไม่เกิดการปล้น ฆ่า แย่งชิงทรัพย์ของผู้อื่น ปัญหาเรื่องการเบียดเบียนแย่งชิงก็จะน้อยลง สังคมก็จะสงบสุข เพราะเศรษฐกิจมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในแง่ที่ว่าสัมาอาชีวะเป็นองค์หนึ่งในมรรคมีองค์ 8 เท่านั้นที่ได้บริโภคหรือความพรั่งพร้อมในทางเศรษฐกิจจึงไม่ใช่จุดหมายในตัว เป็นระบบเศรษฐศาสตร์ที่ทำให้เราอยู่ร่วมกับทรัพยากรอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย และต่างฝ่ายต่างอิงอาศัยซึ่งกันและกันบทบาทเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคมซึ่งต้องทำประโยชน์ทั้งสองไปพร้อม ๆ กัน ให้เกิดคุณค่าโดยไม่ประมาท โดยเฉพาะการใช้ศาสนาพุทธเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์มาอธิบายหลักการและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ นำเอาวิธีการอนุมานเชิงตรรกะเข้ามาใช้ในวิชาเศรษฐศาสตร์

วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติของนักปราชญ์ไทยตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ผลวิจัยพบว่า นำมาประยุกต์เข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า "สังคมสีเขียว" การสร้างอารยธรรมวิถีแห่งพุทธศาสนิกชน นำไปประยุกต์สร้างโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ และก่อตั้งไร่เจริญตะวันหรือศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เจริญตะวัน นำไปจัดตั้งกลุ่มสังฆะธรรมทรัพย์ การประยุกต์พุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ในสาขาต่างๆ โดยยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม

วิเคราะห์หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาที่เรา เผชิญอยู่ปัจจุบัน เครื่องมือในการวิเคราะห์นี้มีความต้องการเพียงให้ประชาชนตระหนักถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ตามกฎธรรมชาติ คือความไม่มีอยู่ของตัวตน ถ้าแนวความคิดนี้ได้รับความ เข้าใจอย่างชัดเจน ชีวิตมนุษย์จะได้รับการมองจากแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากการเป็นผู้บริโภค สิ่งที่มีความหมายมากที่สุดในชีวิตไม่ใช่มาจากการบริโภค การบริโภคอย่างเหมาะสม จะไม่ทำให้เกิดการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

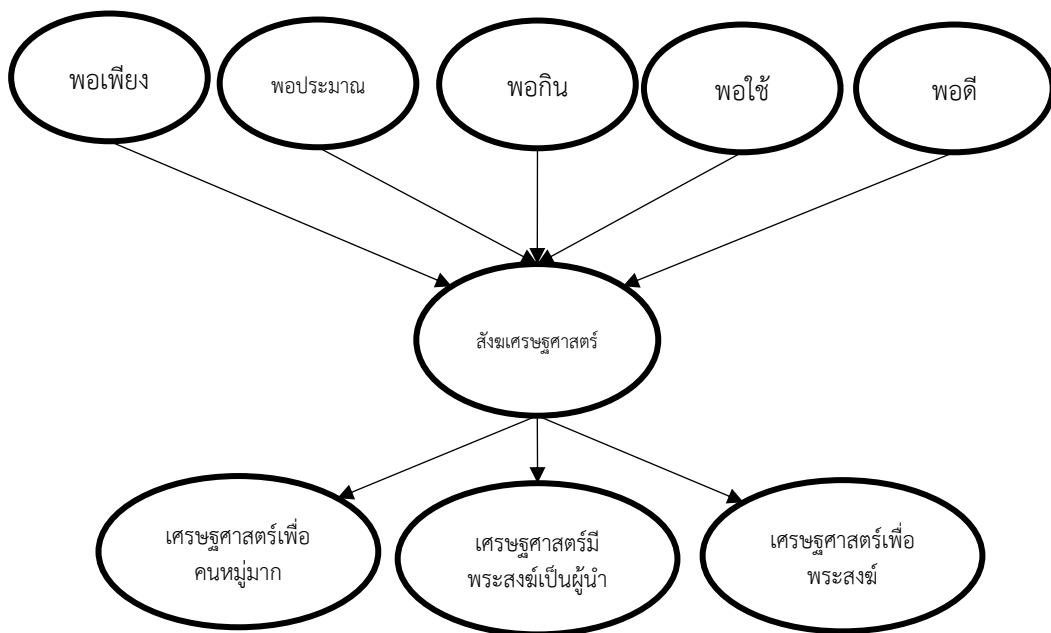
หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาที่เรา เผชิญอยู่ปัจจุบัน เครื่องมือในการวิเคราะห์นี้มีความต้องการเพียงให้ประชาชนตระหนักถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ตามกฎธรรมชาติ คือความไม่มีอยู่ของตัวตน ถ้าแนวความคิดนี้ได้รับความ เข้าใจอย่างชัดเจน ชีวิตมนุษย์จะได้รับการมองจากแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากการเป็นผู้บริโภค สิ่งที่มีความหมายมากที่สุดในชีวิตไม่ใช่มาจากการบริโภค การบริโภคอย่างเหมาะสม จะไม่ทำให้เกิดการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับอภิชัย พันธเสน (2547) พุทธเศรษฐศาสตร์สามารถจัดการกับปัญหานี้อย่างได้ผลโดยผ่านทางแนวคิดเกี่ยวกับความสุขหรือการทำให้มีทุกข์น้อยที่สุด (แทนที่จะทำให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด) ในเบื้องต้นการอธิบายเกี่ยวกับทุกข์ว่าเป็นภาวะขัดแย้งกับกฎธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงและความไม่อยู่นิ่ง เพื่อที่จะเข้าใจให้ชัดเจนจะต้องตระหนักถึงความไม่มีตัวตนและกฎธรรมชาติอื่น ๆ แนวความคิดนี้ นำไปสู่การอภิปรายถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งคือ ทุกข์ในระดับแรก ซึ่งจะต้องตอบสนองโดยความจำเป็นขั้นพื้นฐาน แต่ทุกข์ในระดับที่สอง เกิดขึ้นจากความต้องการหรือความอยากจอมปลอม ความพยายามที่จะสร้างความพึงพอใจทำให้เกิดความอยากซึ่งถูกกระตุ้น โดยความชั่วร้ายสมัยใหม่ ๔ ประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิบริโภคนิยมและเงินตรา วิธีการของชาวพุทธในการระงับความอยากอันจอมปลอมเหล่านี้โดยผ่านการรับรู้ในแนวความคิดเกี่ยวกับ “ตัวตน” ว่าเป็นสิ่งลวงตา เพื่อให้ความทะยานอยากเหล่านี้ลดลง “เศรษฐศาสตร์ทางสายกลาง” ต้องได้รับการตระหนักให้ชัดเจนว่าแนวคิดนี้มีเหตุผลเพียงพอ แล้วจึงเริ่มต้นพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ซึ่งในประเทศไทยได้เริ่มขึ้นมาแล้วใน บางพื้นที่ของประเทศ คล้ายกับเป็นการสาธิตโดยการทำเกษตรกรรมเชิงนิเวศในไร่นาขนาดเล็กและกลุ่มออมทรัพย์ วิฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่าเกิดจากการบริหารทางเศรษฐกิจ ที่ผิดพลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารแห่งประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วในกรอบการวิเคราะห์ก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามในระดับนานาชาติที่การเคลื่อนย้ายของเงินทุนเป็นไปอย่างรวดเร็ว วิฤตการณ์จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในรูปแบบใดก็แบบหนึ่งจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย จากความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจ จากความไม่มั่นคงและความอ่อนไหวของระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กซึ่งได้รับเงินทุนจากต่างประเทศ ธรรมชาติของวิฤตการณ์ครั้งนี้ทำให้เกิดคำถามที่จริงจังเกี่ยวกับความยั่งยืนไม่เฉพาะแต่ในประเทศไทยเท่านั้นแต่กับประเทศเอเชียอื่น ๆ ทั้งหมด

วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติของนักปราชญ์ไทยตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ผลวิจัยพบว่า นำมาประยุกต์เข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า "สังคมสีเขียว" การสร้างอารยธรรมวิถีแห่งพุทธศาสนิกชน นำไปประยุกต์สร้างโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ และก่อตั้งไร่เชิญตะวันหรือศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน นำไปจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ การประยุกต์พุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ โดยยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม

วิเคราะห์หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาที่เรา เผชิญอยู่ปัจจุบัน เครื่องมือในการวิเคราะห์นี้มีความต้องการเพียงให้ประชาชนตระหนักถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ตามกฎธรรมชาติ คือความไม่มีอยู่ของตัวตน ถ้าแนวความคิดนี้ได้รับความ เข้าใจอย่างชัดเจน ชีวิตมนุษย์จะได้รับการมองจากแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากการเป็นผู้บริโภค สิ่งที่มีความหมายมากที่สุดในชีวิตไม่ใช่มาจากการบริโภค การบริโภคอย่างเหมาะสม จะไม่ทำให้เกิดการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลงานของนักปราชญ์ในประเทศไทย สามารถสรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ชาวไทย สามารถสังเคราะห์ วิเคราะห์ได้คือ พอเพียง พอประมาณ พอกิน พอใช้ พอดี ส่งผลสู่ความเป็นสังฆเศรษฐศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์เพื่อคนหมู่มาก, เศรษฐศาสตร์เพื่อพระสงฆ์, และเศรษฐศาสตร์ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ) เปรียบดังแมลงผึ้งที่ค่อย ๆ สะสมน้ำหวานจากดอกไม้ จนได้รังใหญ่ หรือมดปลวกที่ค่อย ๆ คาบดินมาทีละน้อยมาสร้างเป็นจอมปลวกได้และยังสอดคล้องกับหลักที่ว่า “อย่าหมิ่นเงินน้อย อย่าอนคอยโชควาสนา” สามารถทำให้เกิดความสามัคคีของชุมชนเข้าด้วยกันโดยอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นเครื่องหมายของคำว่า สังฆเศรษฐศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์เพื่อคนหมู่มาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

- 1.1) ควรสร้างการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ที่มีการช่วยเหลือ
- 1.2) ควรส่งเสริม สนับสนุนการใช้ชีวิตของประชาชนด้วยหลักเศรษฐกิจที่ไม่เบียดเบียนคนอื่น
- 1.3) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างสัจจะสะสมทรัพย์ และพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นการ

พึ่งตนเองของชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์หรือพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของ
ประชาชน

2.2 ควรศึกษาหลักพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนด้วยหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง

2.3 ควรศึกษาวิธีการนำหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการแผนกตำรามหาวิทยาลัย. (2538). **มงคลต์ถปิณีแปล**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์จำกัด.
- อภิชัย พันธเสน. (2547). **พุทธเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักการธรรมาภิบาลของสำนักงาน
สลากกินแบ่งรัฐบาล
Good Governance Development Model of the Government Lottery Office

สุภิรัตน์ ศรีพุทธานุกร

Supirath Sriputhangkoon

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Doctor of Philosophy program students, Management for Development Rajabhat Rajanagarindra University

ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์

Preecha Dilokwutthisit.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Graduate school Rajabhat Rajanagarindra University

รัตพงษ์ สอนสุภาพ

Rattaphong Sonsuphap

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Social Innovation Rangsit University

Email: fpc.intertrade@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสลากกินแบ่งรัฐบาลในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการธรรมาภิบาลตามหลักเกณฑ์ OECD ของกิจการสลากในประเทศไทย และ 3) เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักการธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยด้านการพนัน 7 ท่าน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับสนทนากลุ่มประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยด้านการพนัน 14 ท่าน การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการศึกษาพบว่า

1) โครงสร้างการบริหารของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีลักษณะที่เน้นสายการบังคับบัญชา ลดหลั่นกันตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือการบริหารแบบแนวดิ่ง

2) การพัฒนาธรรมาภิบาลในสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลตามเกณฑ์ที่เป็นข้อเสนอแนะขององค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจทั้ง 7 ด้าน

3) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักการธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยผู้วิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยด้านการพนันก็คือ มีการแยกอำนาจคณะกรรมการในสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลในการกำกับกิจการ ระหว่างอำนาจในบริหารเชิงนโยบาย อำนาจในการบริหารธุรกิจสลาก และอำนาจในการบริหารกองทุนออกจากกัน นอกจากนั้น กรรมการแต่ละท่านควรมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันชัดเจน

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, OECD, สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

Abstract

This research article Purpose 1) study the administration of government lottery in Thailand; 2) study good governance development according to the OECD guidelines of the lottery in Thailand; and, 3) find a model of good governance of the government lottery business for Thailand. It is a qualitative research method, documentary research and in-depth interview. The tools used for data collection were in-depth interviews and focus groups. The sample used for in-depth interviews was comprised of 7 experts and researchers on gambling, while the sample used for focus groups was comprised of 14 experts and researchers on gambling. The collected data was analyzed by means of content analysis.

1) The administration structure of the Government Lottery Bureau was hierarchical. In fact, it was an extreme top-down structure.

2) Based on the criteria of the OECD, the development of good governance at the Government Lottery bureau was not satisfactory in all 6 aspects that were studied.

3) The good governance model developed by the researcher in accordance with collected the suggestions of experts and researchers on gambling was that there should be a separation of powers at the Government Lottery Bureau regarding direction of power management policy affairs (Regulation Board), lottery operations management (Operations Board), and fund management (Funding Board). Apart from those, the roles and duties of board members should be clearly differentiated from one another.

Keywords: Good Governance, OECD, Government Lottery Office.

บทนำ

สลากกินแบ่ง เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประวัติความเป็นมาควบคู่กับสังคมไทยมานาน ซึ่งหากนับย้อนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีการออกสลากกินแบ่งครั้งแรก จนถึงปัจจุบันอาจเรียกได้ว่าสลากกินแบ่งเป็นสินค้าที่มีประวัติความเป็นมานับร้อยปี และรวมถึงความนิยมของประชาชนในสลากกินแบ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง โดยรูปแบบการจัดการสลากกินแบ่งเริ่มมีความชัดเจนขึ้นเมื่อมีการจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ขึ้นในปี พ.ศ. 2482 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

วัตถุประสงค์แรกเริ่มของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลแต่เดิมนั้นเป็นไปเพื่อแสวงหาเงินบำรุงเทศบาล โดยในระยะแรกมีเพียงระเบียบกำกับกับการบริหารเท่านั้นที่ใช้ในการกำกับดูแล จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2517 มีการออกพระราชบัญญัติจัดตั้งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดตั้งแต่วัตถุประสงค์ โครงสร้างคณะกรรมการบริหาร และรวมไปถึงเกณฑ์การจัดสรรรายได้จากการค้าสลาก ซึ่งนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันมูลค่าการซื้อขายสลากกินแบ่งและรายได้ นำส่งเข้าแผ่นดินในแต่ละปีมีมูลค่ามหาศาล ทำให้สำนักงานสลากกินแบ่งถือว่าเป็นรัฐวิสาหกิจที่นำส่งรายได้เข้าแผ่นดินเป็นอันดับต้นๆ

แต่ถึงกระนั้น แม้ภาษีที่ประเทศได้รับจากสำนักงานสลากกินแบ่งจะมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วในทุกปีตามปริมาณการพิมพ์สลากและราคาสลากที่ปรับตัวสูงขึ้น แต่สำนักงานสลากยังไม่อาจพ้นไปจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาการบริหารจัดการสลากไปได้ ทั้งข้อวิพากษ์เกี่ยวกับปัญหาการค้าสลากเกินราคา ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ไม่สามารถแก้ไขให้หมดสิ้นไป ปัญหาการออกสลากออนไลน์ (ห่วยออนไลน์) รวมไปถึงข้อร้องเรียนของกลุ่มผู้พิการเรื่องปริมาณสลากไม่เพียงพอต่อความต้องการและความจำเป็นในการดำรงชีพ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีความเกี่ยวพันกับระบบการบริหารจัดการภายในของสำนักงานสลากทั้งสิ้น ซึ่งยังไม่แนบรวมข้อวิจารณ์ในแง่ที่สลากเป็นสินค้าที่มีความล่อแหลมในทางจริยธรรมศีลธรรมที่รัฐบาลดูจะไม่ให้ความสนใจกับประเด็นนี้มากเท่ากับเรื่องรายได้ที่รัฐบาลจะได้รับจากการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาที่มีสองลักษณะ ดังนี้

ลักษณะแรก ศึกษาเกี่ยวกับองค์การ ประเด็นนี้ได้มีผู้ศึกษาแล้วจำนวนหนึ่ง เช่น การศึกษาของชัยวัฒน์ พสภักดี (2544) นันทิพย์ แก้ววิเชียร (2547) และวิมลลักษณ์ บุญยิ่งยงสถิต (2548) ได้เสนอแนะมุมในการปรับปรุงการบริหารจัดการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เพื่อรองรับกับสถานการณ์การแข่งขันในปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม และมีบทบาทสำคัญต่อการหารายได้เข้ารัฐด้วย อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับรายได้จากสลากนั้น ควรจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายเงินรายได้จากการจำหน่ายสลากของฝ่ายการเมืองและสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้จากสังคม

การศึกษาของ นวณน้อย ตรีรัตน์ และณัฐราภรณ์ เสียมจรัสกุล (2552) ได้ศึกษาระบบธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยศึกษาการกำกับดูแลที่ดีที่พึงกระทำโดยอิงจากหลักเกณฑ์พื้นฐานของ องค์การความร่วมมือและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ซึ่งได้แก่ การวิเคราะห์จากกลุ่มกลไกภายใน และกลไกภายนอกที่ส่งผลต่อธรรมาภิบาลขององค์กร พร้อมกับเปรียบเทียบตัวอย่างการดำเนินงานของสำนักงานสลากกับกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ประกอบควบคู่ไปกับปัญหาธรรมาภิบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อสังเกตและอาจนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงหน่วยงานต่อไปในอนาคต

การศึกษาของ รัตพงษ์ สอนสุภาพ และศรัณย์ จิตติลักษณ์ (2554) ได้พบว่า สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นผลมาจากการขยายบทบาทของรัฐในฐานะที่รัฐเป็นทั้งผู้กำกับดูแล และดำเนินการเอง ในช่วงที่รัฐดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม เครื่องมือทางนโยบายแบบที่ทำวิสาหกิจให้เป็นของรัฐจึงเกิดขึ้นทั่วไป

โดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจ (State - own enterprises) ทำให้โครงสร้างของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นหน่วยงานมีลักษณะที่เน้นสายการบังคับบัญชาลดหลั่นกันตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Hierarchical organization) ตามลักษณะองค์กรในระบบราชการ จากรูปแบบองค์กรของสำนักงานสลากฯ ดังกล่าวนี้นำมาทำให้กระบวนการบริหารจัดการจึงขึ้นต่อผู้อำนวยการสำนักงานสลากฯ ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นสำคัญ ส่วนสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการโดยแบ่งอำนาจในการบริหารออกเป็น 3 ระดับ คือ การกำกับ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง การควบคุม โดยคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาล และการบริหาร โดยผู้อำนวยการสำนักงานสลากฯ เป็นหัวหน้าผู้บริหารสำนักงานฯ จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นว่าคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการองค์กรนี้ เมื่อพิจารณาที่มาของคณะกรรมการสลากฯ แล้วมักจะถูกโยงกับฝ่ายการเมือง เนื่องจากองค์กรเป็นรัฐวิสาหกิจจึงมีโอกาสถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารขาดความเป็นอิสระในการทำงาน ซึ่งจุดนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ภายใต้โครงสร้างระบบการเมืองที่เน้นถึงผลประโยชน์ส่วนตนของบรรดานักการเมือง ดังนั้น ภายใต้บริบทของการเมืองแบบปัจจุบันนี้ทำให้ความมั่นใจในแง่ความเป็นอิสระในการบริหารของคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงลดน้อยลงในสายตาของสังคม อีกทั้ง องค์ประกอบของคณะกรรมการสลากฯ ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ไม่อาจจะสร้างวัฒนธรรมแห่งการตรวจสอบและถ่วงดุล (Checks and balances) ระหว่างคณะกรรมการสลากฯ ด้วยกันเองได้ ทำให้สำนักงานสลากฯ จึงถูกมองจากสังคมว่า “เป็นแหล่งผลประโยชน์ของนักการเมืองและผู้ที่มีอิทธิพล” จึงเสนอว่า ควรพิจารณาปรับปรุงที่มาของคณะกรรมการสลากฯ ใหม่ เนื่องจากส่วนประกอบตามโครงสร้างของคณะกรรมการสลากฯ เดิม เป็นตัวแทนมาจากหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดสรรโควตาสลากและการจัดจำหน่าย หากยังคงคณะกรรมการสลากฯ ตามโครงสร้างเดิมไว้ ปัญหาการกระจายสลากและปัญหาการขายสลากเกินราคาก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไป

ลักษณะที่สอง ศึกษาในแง่การจัดสรรสลากของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เช่น การศึกษาของสำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2537) สถาบันวิจัยชุมชนเมือง สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ (2547) สุรีย์ กาญจนวงศ์และคณะ (2553) และคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาสลากเกินราคาตามนโยบายประชานิยมของรัฐบาล (2553) งานศึกษาเหล่านี้ได้ชี้ปัญหาสองประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน คือ การจัดสรรสลากกับราคา ดังนั้น การแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะมีผลกระทบต่ออีกเรื่องหนึ่ง กล่าวคือ ถ้ามีการจัดสรรสลากใหม่ โดยยกเลิกระบบโควตา หรือหากยังคงระบบโควตาแบบเดิมไว้ ผู้ได้รับการจัดสรรโควตาโดยตรงก็ควรจะขายสลากเอง จะทำให้ราคาสลากปรับตัวตามกลไกตลาดได้มากขึ้น สามารถจัดระบบจำหน่ายและเครือข่ายด้วยการศึกษาของกลุ่มนี้จะเน้นการศึกษาภายในองค์กร (Internal organization) ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นหลัก โดยกล่าวถึงประเด็นปัญหาสำคัญและแนวทางแก้ไข

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาเกี่ยวกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลทั้งสองลักษณะ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการศึกษาที่มีประโยชน์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยเน้นศึกษาการบริหารจัดการของกิจการสลากในประเทศไทย โดยยึดหลักธรรมาภิบาลตามหลักเกณฑ์ OECD เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ควรจะเป็น ซึ่งรวมไปถึง การจัดสรรสลากของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกิจการสลากในประเทศไทยโดยยึดหลักธรรมาภิบาลตามหลักเกณฑ์ OECD
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล” ใช้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ มีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือในการวิจัย มีดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยมีการกำหนดขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ ซึ่งพัฒนาแนวของข้อคำถามจาก การศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประเด็นการสัมภาษณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดของเรื่องที่จะวิจัย ทั้งนี้การสร้างแบบสัมภาษณ์จะให้ครอบคลุมถึงนิยามปฏิบัติการ ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา จะให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) อีกครั้ง แล้วนำแบบสอบถามสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้ใน การวิจัยเป็นลำดับ

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำคัญ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อตอบคำถามให้ชัดเจน ที่จะสามารถนำไปเป็นการยืนยันผลการศึกษา ในกรอบแนวคิดของเรื่องที่จะวิจัย เพื่อให้เกิดแนวความคิด และแสดงความคิดเห็นในประเด็นสำคัญอย่างกว้างขวาง เพื่อให้งานวิจัย มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

โดยมีกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักวิชาการด้านการพนันศึกษา นักวิชาการด้านธรรมาภิบาล ผู้ค้าสลาก ผู้บริโภคสลาก ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาล

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ที่มีความรู้ มีส่วนได้ ส่วนเสีย และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญโดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจงนี้จะอาศัยหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นตามความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ซึ่งจะดำเนินการตาม คำถามสำคัญของการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยที่ระบุไว้

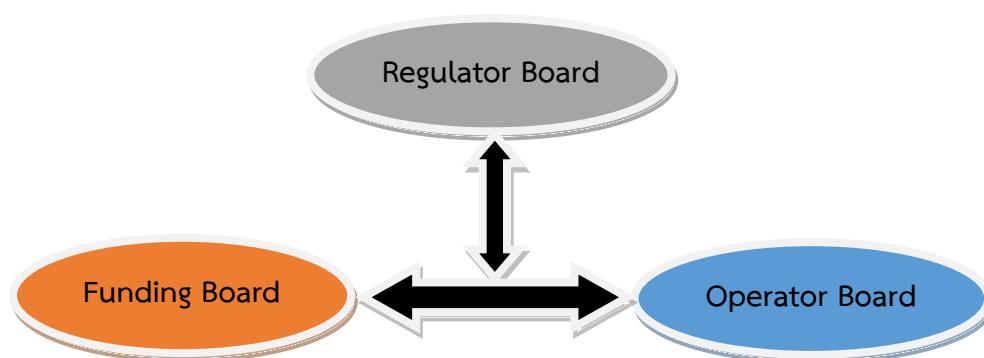
การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ โดยข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) อย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา โดยผู้วิจัยจะแปลภาษาเป็นข้อมูล แบ่งแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหา ตามกรอบของประเด็นวิจัยหลัก และคัดสรรข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสลากกินแบ่งรัฐบาลในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายบทบาทของรัฐในฐานะที่รัฐเป็นทั้งผู้กำกับดูแล และดำเนินการเอง ดังนั้นในช่วงที่รัฐดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมดังกล่าว เครื่องมือทางนโยบายแบบที่ทำวิสาหกิจให้เป็นของรัฐจึงเกิดขึ้นทั่วไป โดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจ (State-own enterprises) จึงทำให้โครงสร้างของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นหน่วยงานมีลักษณะที่เน้นสายการบังคับบัญชาลดหลั่นกันตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Hierarchical organization) ตามลักษณะองค์การในระบบราชการ จากรูปแบบองค์การของสำนักงานสลากฯ ดังกล่าวนี้นำมาทำให้กระบวนการบริหารจัดการจึงขึ้นต่อผู้อำนวยการสำนักงานสลากฯ ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นสำคัญ ส่วนสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ โดยแบ่งอำนาจในการบริหารออกเป็น 3 ระดับ คือ การกำกับโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง การควบคุมโดยคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาล และ การบริหาร โดยผู้อำนวยการสำนักงานสลากฯ เป็นหัวหน้าผู้บริหารสำนักงานฯ จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นว่าคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการองค์การนี้ เมื่อพิจารณาที่มาของคณะกรรมการสลากฯ แล้วพบว่ามักจะถูกโยงกับฝ่ายการเมือง เนื่องจากองค์การเป็นรัฐวิสาหกิจ เหตุนี้จึงมีโอกาสดูถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองได้ง่าย และทำให้ผู้บริหารขาดความเป็นอิสระในการทำงาน ซึ่งจุดนี้เป็นเรื่องสำคัญมากภายใต้โครงสร้างระบบการเมืองที่เน้นถึงผลประโยชน์ส่วนตนของบรรดานักการเมือง ดังนั้นภายใต้บริบทของการเมืองแบบปัจจุบันนี้ จึงทำให้ความมั่นใจในแง่ความเป็นอิสระในการบริหารของคณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาลลดน้อยลงในสายตาของสังคม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลมาจากการออกแบบโครงสร้างองค์การในระดับบนไม่อาจจะปลอดจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองได้ ซึ่งสังเกตได้จากองค์ประกอบ (Composition) ของคณะกรรมการสำนักงานสลากฯ ที่กล่าวมาแล้ว เป็นระบบที่ไม่สามารถสร้างระบบดุลกับอำนาจทางการเมืองได้เลย นอกจากนั้นองค์ประกอบของคณะกรรมการสลากฯ ยังไม่อาจจะสร้างวัฒนธรรมแห่งการตรวจสอบและถ่วงดุล (Checks and balances) ระหว่างคณะกรรมการสลากฯ ด้วยกันเองได้ ดังนั้นสำนักงานสลากฯ จึงถูกมองจากสังคมว่า เป็นแหล่งผลประโยชน์ของนักการเมืองและผู้ที่มีอิทธิพลไป

2. การกำกับดูแลธรรมาภิบาลตามหลักเกณฑ์ OECD ของกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาลในประเทศไทย พบว่า ผลการประเมินธรรมาภิบาลทั้งสามด้านของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พบว่า ในปี พ.ศ.2561 ด้านการดำเนินงานตามนโยบาย/ภารกิจตามยุทธศาสตร์ ได้คะแนน 5.0 ด้านการบริหารจัดการองค์การได้คะแนน 3.7 ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานได้คะแนน 4.2 เมื่อรวมคะแนนทั้งหมดแล้วได้เฉลี่ย 4.2 ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกับการไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และสูงกว่าบริษัทการบินไทย ส่วนในปี พ.ศ. 2562 ด้านการดำเนินงานตามนโยบาย/ภารกิจตามยุทธศาสตร์ ได้คะแนน 5.0 ด้านการบริหารจัดการองค์การได้คะแนน 4.5 ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานได้คะแนน 4.5 เมื่อรวมคะแนนทั้งหมดแล้วได้เฉลี่ย 4.6 สูงกว่าบริษัท ปตท. และธนาคารกรุงไทย ซึ่งได้คะแนนรวมเพียง 4.1 เท่านั้น นั่นแสดงว่า สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลดีขึ้นตามลำดับหากยึดตามเกณฑ์ OECD และตามเกณฑ์การประเมินของสำนักงานคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ 3) รูปแบบธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืนของกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาลสำหรับประเทศไทย พบว่า รูปแบบธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืนของกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาลสำหรับประเทศไทย ภายใต้โครงสร้างการบริหารจัดการสลากตามหลักธรรมาภิบาล จะเป็นกลไกผลักดันให้การกำกับดูแลธรรมาภิบาลตามหลักเกณฑ์ OECD ทั้ง 7 ประการ คือ 1) ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ (Accountability) 2) ความสำนึกในหน้าที่ด้วยขีดความสามารถและประสิทธิภาพที่เพียงพอ (Responsibility)

3) การปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยสุจริตอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Treatment) 4) ความโปร่งใส (Transparency) 5) การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่องค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (Value Creation) 6) การส่งเสริมพัฒนาการกำกับดูแลและจรรยาบรรณที่ดี (Ethics) และ 7) การมีส่วนร่วม (Participation) ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้จะต้องแยกอำนาจในการกำกับกิจการระหว่างอำนาจในบริหารเชิงนโยบาย (Regulator Board) อำนาจในการบริหารธุรกิจสลาก (Operator Board) และอำนาจในการบริหารกองทุน (Funding Board) ออกจากกัน มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันชัดเจน คณะกรรมการทั้ง 3 ชุด จะต้องไม่มีปัญหาผลประโยชน์ขัดกันมีกระบวนการสรรหาที่เปิดกว้าง โปร่งใส กำหนดวาระดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน ดังนั้น แนวทางการบริหารธุรกิจสลากเพื่อให้เกิดโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลจะต้องเน้นระบบตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างกัน (Checks and balances) ผ่านคณะกรรมการกำกับกิจการสลาก คณะกรรมการบริหารกิจการสลาก และ คณะกรรมการบริหารกองทุนสลาก ซึ่งเป็นรูปแบบธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืนของกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาลสำหรับประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืนของกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาลสำหรับประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล มีโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นหน่วยงานที่มีสายการบังคับบัญชาในแนวดิ่ง (Hierarchical organization) แบบกึ่งรัฐราชการ โครงสร้างองค์กรลักษณะนี้เป็นผลมาอันเนื่องมาจากนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม โดยที่รัฐจัดตั้งองค์กรขึ้นมาทำหน้าที่แทนภาคเอกชน ด้วยข้อจำกัดขององค์กรลักษณะดังกล่าว ทำให้ขบวนการรัฐสามารถเข้ามาแทรกแซงได้ง่าย จากภาคกลุ่มการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ จากรัฐทำให้เป็นองค์กรที่มีอุปสรรคในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงการบริหารอย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผาสุกพงษ์ไพจิตร, สังคีต พิริยะรังสรรค์ และนวนน้อย ตรีรัตน์ (2543)

2. สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ภาพด้านสว่างที่เผยแพร่ต่อสาธารณะในประเด็นของธรรมาภิบาล (OECD) ในสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ได้ผ่านการประเมินด้านธรรมาภิบาลจากองค์กรตามมาตรฐานของภาครัฐ ด้วยคะแนนผ่านระดับดี ซึ่งสะท้อนความโปร่งใสสากลตามเกณฑ์ประเมินของ OECD (OECD 2005, 2015) อย่างไรก็ตาม จากปัญหาเชิงโครงสร้างขององค์กรบริหารของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลด้วยบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทย การบริหารงานของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล นักการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์มักจะเข้ามาแทรกแซง เพื่อยื้อแย่งผลประโยชน์จากจุดเปราะบางหรือจุดอ่อนในการบริหารเหล่านี้ จากการศึกษาวิจัยเชิงลึก พบด้านที่มีการดำเนินการบริหารจัดการที่ขัดต่อหลักธรรมาภิบาลจากภาพที่ปรากฏออกมาในบริบทของสังคมที่ภาคประชาชนประสบอยู่นั้น มีการแทรกแซงจากภาคการเมือง

ในการจัดสรรโควตา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสังคีต พิริยะรังสรรค์ และนวนน้อย ตรีรัตน์ (2543) ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่ามีลักษณะเป็น Bad Governance สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีการบริหารจัดการดำเนินการที่ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล (OECD) ซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจทุกด้านยังคงอยู่กับองค์กรของสำนักงานสลากฯ หลาย ๆ ด้านดังที่กล่าวมา 16 ประเด็นที่สำคัญ

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยด้านการพนัน ควรให้มีการแยกอำนาจคณะกรรมการในสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลออกจากกัน คือ อำนาจในการบริหารกำกับกำกับการเชิงนโยบาย (Regulator Board) อำนาจในการบริหารธุรกิจสลาก (Operator Board) และอำนาจในการบริหารกองทุน (Funding Board) เพื่อให้คณะกรรมการในแต่ละภาคส่วนได้มีบทบาทการทำงานที่แตกต่างกัน สามารถถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบกันได้ (Check and Balance) โดยให้แหล่งที่มาของคณะกรรมการ ไม่ให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ ในสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งคณะกรรมการทั้ง 3 กลุ่มที่แยกอำนาจในการบริหารออกจากกันนี้ จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของธรรมาภิบาล ของ OECD

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) โครงสร้างการบริหารจัดการสลากตามหลักธรรมาภิบาล ควรแยกอำนาจในการกำกับกิจการระหว่างอำนาจในบริหารเชิงนโยบาย อำนาจในการบริหารธุรกิจสลาก และอำนาจในการบริหารกองทุนออกจากกัน มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันชัดเจน

1.2) ควรพิจารณายกเลิกระบบการจัดสรรโควตาแบบเดิม แล้วให้ภาคเอกชนที่มีความชำนาญในการจัดจำหน่ายมาดำเนินการแทนในรูปของสัญญาจ้าง มีการกำหนดระยะเวลา และเกณฑ์ประเมินผลงานที่ชัดเจน โดยพิจารณาจากผลประโยชน์ที่เสนอให้แก่รัฐ และแนวทางการจัดจำหน่ายเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสลากกินราคา

2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษาคณะกรรมการกำกับกิจการสลาก (Regulator Board) คณะกรรมการบริหารกองทุนสลาก (Funding Board) และคณะกรรมการบริหารกองทุนสลาก (Funding Board) ในเชิงลึกถึงผลดีผลเสียอย่างไร

2.2) ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับมาตรการสนับสนุนให้เกิดระบบกิจการสลากเพื่อสังคม (Social Enterprise) ของกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาล

บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ พสภักดี. (2544). **บทบาทของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลต่อการมีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **วาทกรรมการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นวลน้อย ตริรัตน์และณัฐฐาภรณ์ เลี่ยมจรัสกุล. (2552). **ธรรมาภิบาลในองค์กรของรัฐ : กรณีศึกษาสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. ในโครงการธรรมาภิบาลในองค์กรของรัฐ : กรณีศึกษารัฐวิสาหกิจไทย**. โดยไพโรจน์ วงศ์วิมานนท์และคณะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- น้ำทิพย์ แก้ววิเชียร. (2547). **บทบาทของรัฐบาลในการจัดการธุรกิจนอกระบบและนำรายได้คืนสู่ประชาชน: กรณีศึกษาโครงการสนับสนุนการให้ทุนศึกษาด้วยรายได้จากการจำหน่ายสลากแบบ ๓ ตัวและ ๒ ตัวของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- รัตพงษ์ สอนสุภาพ และศรัณย์ ธิติลักษณ์. **รายงานวิจัยสลากกินแบ่งรัฐบาล :โครงสร้างอำนาจและผลประโยชน์ของใคร**. โครงการการศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2554).
- วิมลลักษณ์ บุญยิ่งยงสถิต. (2548). **แนวทางในการแปรรูปสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันวิจัยชุมชนเมือง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2547). **รายงานวิจัย**. โครงการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ไขปัญหาการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคาของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.
- การประชุมคณะกรรมการธิการ. (23 ก.พ. 2553). **รายงานคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาสลากเกินราคาตามนโยบายประชานิยมของรัฐบาล**. สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 23. วันอังคารที่ 23 กุมภาพันธ์ 2553.
- สุรีย์ กาญจนวงศ์และคณะ. (2553). **โครงการสำรวจราคาสลากกินแบ่งรัฐบาลที่จำหน่ายในท้องตลาด**. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2537). **การแก้ไขปัญหาการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.
- Foucault, Michel. (1970). **The order of discourse**. 48-78. In Robert Young, ed., *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader*. Boston: Routledge and Kegan Paul.
- Vincent Ostom and Elinor Ostom. (1968). **Public Choice: A Different Approach to the Study of Public Administration**. Chicago: Markham Publishing Co.
- Richard A. Posner. (2009). **A Failure of Capitalism: The Crisis of '08 and the Descent into Depression**. Harvard University Press. Cambridge Mass. London.
- Stigler and Peltzman. (1971). **The Theory of Economic Regulation**. *The Bell Journal of Economics and Management Science*. 2 (1). Spring.
- The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2003). **Annual Report**.

ภาคผนวก

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางการศึกษา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางพระพุทธศาสนาและบูรณาการการศึกษา กับศาสตร์สมัยใหม่ โดยจัดพิมพ์ออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ประจำเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน, เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนสิงหาคม, และเดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสาร มจร การพัฒนาสังคม ดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์/นักวิจัย/นิสิต
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของต้นฉบับ
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้น ๆ อ่านประเมินต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน/เรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดพิมพ์ต้นฉบับวารสาร มจร การพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. จัดส่งต้นฉบับ ดำเนินการจัดทำรูปเล่ม
7. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารวารสาร มจร การพัฒนาสังคม มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ดังนี้
ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือคัดลอกมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่นหรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) แล้ว
5. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงจะทำการออกหนังสือตอบรับบทความ

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มีการตีพิมพ์บทความแบ่งออกเป็น บทความวิชาการ จำนวน 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) และบทความวิจัย จำนวน 3,500 บาท (สามพันห้าร้อยบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ โดยผู้เขียนบทความจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของบทความตามข้อแนะนำสำหรับผู้แต่งในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกองบรรณาธิการวารสารขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธการตีพิมพ์และไม่คืนเงินในกรณีเทียบเคียง

1. บทความของท่านมีความหลายมากกว่า 25% ตามที่ถนนในโปรแกรม CopyCat ในเว็บ ThaiJo2
2. ผู้แต่งไม่ปฏิบัติตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
3. บทความไม่ผ่านการชมจากแนวตั้ง (Peer Review)
4. ผู้แต่งไม่แก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะที่กองบรรณาธิการแจ้งในระบบตามระยะเวลาที่กำหนด

ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลงวารสาร มจร การพัฒนาสังคม และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 3.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร
- 1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้
 - 1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 3) ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา – ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา
 - 4) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา – ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน
 - 5) ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) (ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา – ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา

6) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียนร่วม (ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา – ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งชิตขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อผู้เขียนร่วม

7) E-mail อีเมลของผู้เขียนที่ใช้ในการติดต่อได้จริง ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิตขอบกระดาษด้านขวา และเบอร์โทรติดต่อ

8) หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

9) เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่ควรเกิน 300-350 คำต่อบทคัดย่อ

10) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

11) หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิตขอบกระดาษด้านซ้าย

12) หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

13) เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 หน้าแต่ไม่เกิน 15 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

1.4 จำนวนเอกสารอ้างอิง ควรมีอย่างน้อย 5-10 เรื่อง

การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

2.1 บทความวิจัย

1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เขียน

4) บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ หรือ 13 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมีองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

6) วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of this research) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยระบุเป็นข้อ

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแปรการวิจัย (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผลการวิจัย (Research Result) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางและภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพที่ชัดเจน และมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

9) อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด (ถ้ามี) และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์

10) องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge) อธิบายองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ควรสังเคราะห์ออกมาเป็นภาพ/โมเดล พร้อมคำอธิบายภาพ/โมเดลให้สามารถเข้าใจได้โดยสมบูรณ์

11) ข้อเสนอแนะ (Research Suggestion) เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) บรรณานุกรม (Bibliography) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.2. บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ควรสั้น และกะทัดรัด ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) สังกัด ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน

4) บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษา และควรอ้างอิงบทความ หรืองานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

6) เนื้อหา ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหานี้ได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการค้นคว้า

7) บทสรุป (Summary) เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งองค์ความรู้จากการศึกษา ที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล หรือเสนอแนะผลการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษาในด้านใดได้บ้าง

8) บรรณานุกรม (Bibliography) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.3 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และหมายเลขหน้า (ถ้ามี) กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

1) พระไตรปิฎก/อรรถกถา :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อระดับสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อมหาวิทยาลัย หรือแหล่งให้ทุนการวิจัย.

ตัวอย่าง. ปณณวัฒน์ งามแสง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการของบุคลากรสายวิชาการในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) บทความในวารสาร :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่พิมพ์(ฉบับที่พิมพ์). เลขหน้าที่อ้างอิง.

ตัวอย่าง. พระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ. (2561). หลักสิทธิมนุษยชนตามหลักธรรมในคำภีร์พุทธศาสนาเถรวาท. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 3(1). 98-27

5) บทความในหนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ. ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่. (เลขหน้า). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง. พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. (2542). ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) : วิเคราะห์จากหนังสือ ทางสายกลางของการศึกษาไทย. ใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ชีวิตและผลงานของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) และนันททัศนะของนักวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. (40-42). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6) สื่ออินเทอร์เน็ต :

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (ปีเผยแพร่). ชื่อเรื่อง. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง. วิद्याณเวศกวัน. (2556). ประวัติพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). แหล่งที่มา: https://www.watnyanaves.net/th/web_page/biography สืบค้นเมื่อ 17 ก.ย. 2556.

7) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ :

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ชื่อหนังสือพิมพ์. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง. เติลินิวส์. (27 ก.พ. 2562). **เริ่มนำร่องการเรียนรู้สถิติสมมติเป็นฐานภาคเรียนที่ 1 - 62**. เติลินิวส์. แหล่งที่มา: <https://www.dailynews.co.th/education/695610> สืบค้นเมื่อ 17 ส.ค. 2562.

8) ราชกิจจานุเบกษา :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง** (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ตอนที่ หน้า (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (30 พ.ค. 2562).

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

3. กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โซน B ชั้น M อาคารเรียนรวม เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8278, โทรสาร : 035-248-000 ต่อ 8279, 086-961-5951

นายปณณวัฒน์ งามแสง, Email: pannawat.ngam@mcu.ac.th

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD>

4. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขานั้น ๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

5. ลิขสิทธิ์

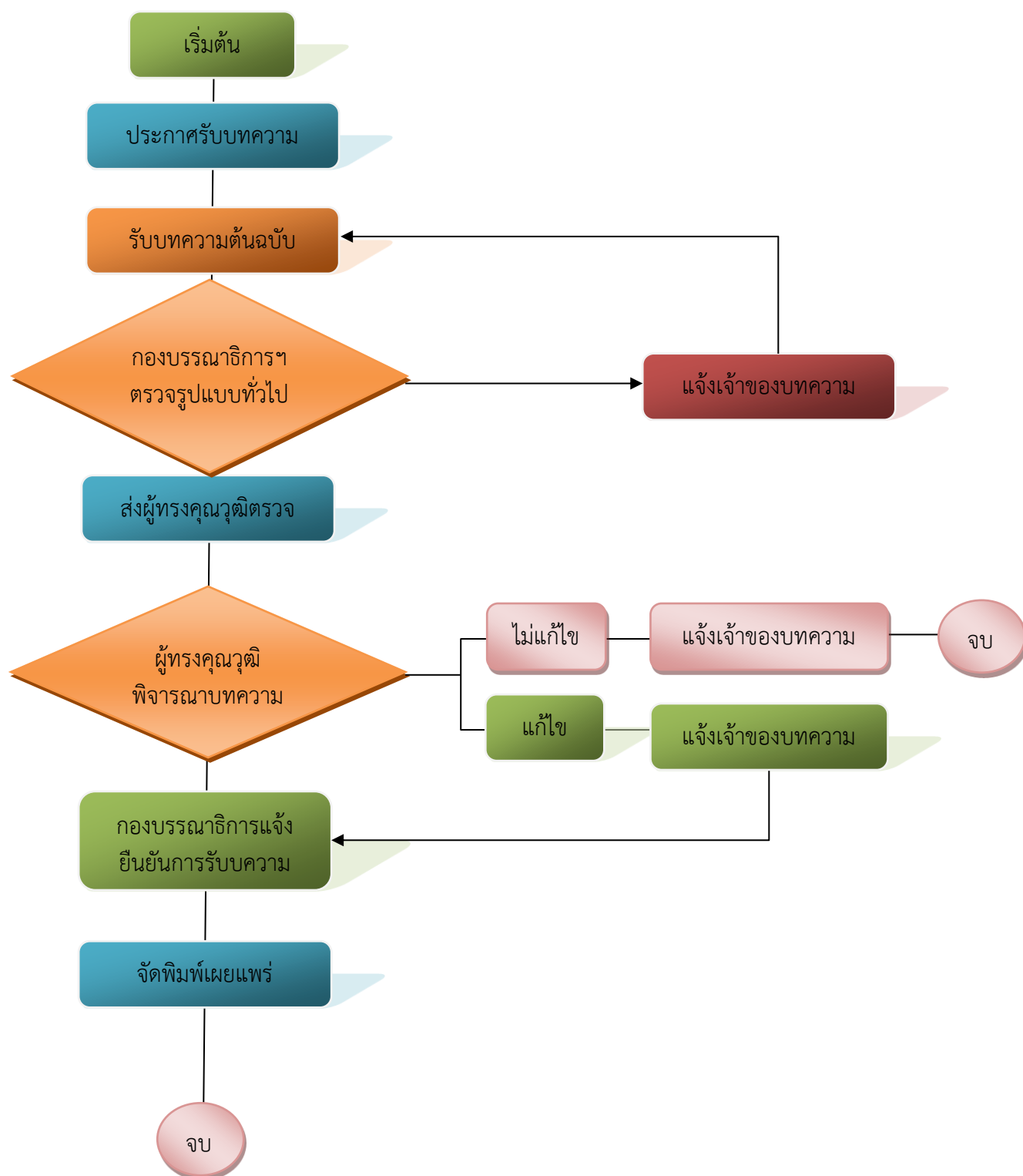
ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร การพัฒนาสังคม ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

กระบวนการและขั้นตอนการจัดทำวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) แล้ว
6. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 (A4) โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 3.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1) ท้ายกระดาษ ประกอบด้วย

ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด ๑๖ ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
เลขหน้า ขนาด ๑๖ ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา

2) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด ๑๘ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด ๑๘ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

4) ชื่อผู้เขียน ขนาด ๑๖ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มิอาจารยที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

5) หน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด ๑๖ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน

6) หัวข้อของบทความไทย/อังกฤษ ขนาด ๑๖ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ ได้ หน่วยงานสังกัดของผู้เขียน

7) เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาด ๑๖ ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น ๑ คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น ๑ Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

8) หัวข้อเรื่อง ขนาด ๑๖ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

9) หัวข้อย่อย ขนาด ๑๖ ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น ๑ Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

10) เนื้อหา ขนาด ๑๖ ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น ๑ คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า ๑๐ หน้าแต่ไม่เกิน ๑๒ หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

ก. บทความวิจัย

1. **ชื่อเรื่อง** ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน ๑๐๐ ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
2. **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
3. **ที่อยู่** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail ของผู้เขียน
4. **บทคัดย่อ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน ๓๐๐ คำ หรือ ๑๖ บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมีองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
5. **บทนำ** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย
6. **วัตถุประสงค์การวิจัย** ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยระบุเป็นข้อ
7. **วิธีดำเนินการวิจัย** ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตัวแปร (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล
8. **สรุปผลการวิจัย** เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน ๕ ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบ ควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูปกรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้
9. **อภิปรายผลการวิจัย** เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์
10. **ข้อเสนอแนะ** เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต
11. **บรรณานุกรม** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า ๓ คน ให้ใส่ชื่อ ๓ คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

ข. บทความวิชาการ

1. **ชื่อเรื่อง** ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน ๑๐๐ ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
2. **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษา ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
3. **ที่อยู่** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เขียน

4. **บทคัดย่อ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน ๓๐๐ คำ หรือ ๑๖ บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

5. **บทนำ** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษา และควรอ้างอิงบทความ หรืองานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

6. **วัตถุประสงค์** (อาจมีหรือไม่มีก็ได้) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. **เนื้อหา** ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหานี้ได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการค้นคว้า

8. **บทสรุป** เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล หรือเสนอแนะผลการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษาในด้านใดได้บ้าง

9. **บรรณานุกรม** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า ๓ คน ให้ใส่ชื่อ ๓ คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

ตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรม

1. หนังสือ

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

2. รายงานทางวิชาการ

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่องานวิจัย**. เมืองที่พิมพ์/สังกัด: หน่วยงานที่เผยแพร่.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. ชื่อวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต/วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. ชื่อคณะ/บัณฑิตวิทยาลัย : ชื่อสถานศึกษา.

4. รายงานการประชุม

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม**. วันเดือนปีที่จัด. สถานที่จัด. เลขหน้า.

5. วารสาร

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่พิมพ์) : เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

6. หนังสือพิมพ์

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปี เดือน วันที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อหนังสือพิมพ์**, เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

7. สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (วัน เดือน ปี ที่อ้างอิง). **ชื่อเรื่อง**. แหล่งที่มา: URL : <http://>.

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

3. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร จำนวน ๑ ชุด พร้อมทั้งส่งผ่าน ระบบ google form หรือส่งด้วยตัวเอง

กองบรรณาธิการวารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ : ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๗๘, 086 263 2570, 089-691-5951

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD/index>

4. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้น ๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืน ผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

5. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ มีดังต่อไปนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในการคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น)
6. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
8. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
9. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่นอย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นจะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับ หรือปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ
4. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอน

บทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

5. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารและผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

2. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

3. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

โดยวารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แปลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org/>

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

1. ข้าพเจ้า
2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด..... ตำแหน่งวิชาการ.....
3. สถานภาพผู้เขียน
 - ☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....
สาขาวิชา..... คณะ.....
 - ☐ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน)
4. ขอส่ง
 - ☐ บทความวิชาการ/วิจัย เรื่อง.....
.....
.....
5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)
6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่ ถนน.....
แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ..... โทรสาร.....
E-mail
7. การส่งต้นฉบับ ☐ ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร และส่งต้นฉบับผ่านระบบวารสารออนไลน์แล้ว คือ วารสาร มจร การพัฒนาสังคม <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD/index> ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(.....)

วันที่...../...../.....